N:o 108.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar; gifven Stockholms slott den 17 mars 1909.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till:

1:o) lag angående husbehofsskogar inom vissa områden; samt

2:o) lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Förslag

till

Lag

angående husbehofsskogar inom vissa områden.

Med ändring af hvad lag eller författning innehåller häremot stridande varder angående den skog, som vid afvittring inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, tilldelas hemman, nybyggen eller lägenheter, härigenom förordnadt som följer:

Hvad i denna lag förstås med särskild och samfälld husbehofsskog.

1 §.

I denna lag förstås med

särskild husbehofsskog dels den del af skogsanslaget till hemman eller nybygge, hvilken vid afvittringen utlägges särskildt åt viss brukningsdel för tillgodoseende af nödigt husbehof, dels ock det skogsanslag, som för enahanda ändamål utlägges åt viss lägenhet; samt med

samfälld husbehofsskog den del af skogsanslagen till hemman eller nybyggen, hvilken för tillgodoseende af nödigt husbehof utlägges gemensamt åt två eller flera brukningsdelar, då dessa icke få den för nämnda ändamål afsedda delen af skogsanslaget till fullo utlagd i särskild husbehofsskog.

Om särskilda husbehofsskogar.

2 §.

Å särskild husbehofsskog må med de i 5 och 6 §§ omförmälda undantag afverkning af ägaren eller åbon bedrifvas allenast till gårdens behof.

3 §.

Finnes, då efter fullbordad afvittring de nya ägolotterna skola tillträdas, å särskild husbehofsskog tillgång af barrskog utöfver hvad med tillämpande af en uthållig skogshushållning för gårdens behof erfordras, skall sådant öfverskott sist inom ett år efter tillträdet af vederbörande skogstjänsteman på en gång utsynas för att efter verkställd stämpling för afvittringslagets gemensamma räkning afverkas och bortföras inom tid, som af skogstjänstemannen bestämmes till högst tre eller, där i visst fall i skogsvårdens intresse längre afverkningstid erfordras, högst tio år efter utsyningen.

Angående förfogandet öfver virke, som erhålles vid afverkning, hvarom nu är sagdt, skall gälla hvad angående förfogandet öfver virke, som afverkas å afvittringslagets allmänningsskogar, varder stadgadt.

Saknas vid tillfälle, hvarom i första stycket sägs, å särskild husbehofsskog för gårdens behof erforderlig skogstillgång, vare ägaren eller åbon berättigad att, där anmälan göres hos vederbörande skogstjänsteman sist inom ett år efter tillträdet, till fyllande af bristen å närmaste, afvittringslaget tillhöriga allmänningsskog erhålla utsyning af för gårdens behof erforderligt virke att efter verkställd stämpling under viss af utsyningsförrättaren bestämd tid uttagas.

Hvad förut i denna § är sagdt äge ej tillämpning å särskild husbehofsskog, som tilldelats lägenhet.

4 §.

Varder ståndskog å särskild husbehofsskog vindfälld eller skadad af eld i större utsträckning, än att den vindfällda eller brandskadade skogen kan för gårdens behof tillgodogöras, innan den tager ytterligare skada, skall sådant öfverskott, så fort lämpligen ske kan, af vederbörande skogstjänsteman utsynas och stämplas och inom tid, som af honom bestämmes, för afvittringslagets gemensamma räkning afverkas och bortföras samt öfver det afverkade virket förfogas, efter ty i 3 § stadgas för där afsedt fall. Ägaren eller åbon vare dock berättigad att, där senast vid utsyningstillfället anmälan göres hos vederbörande skogstjänsteman, å närmaste, afvittringslaget tillhöriga allmänningsskog i mån af gårdens behof erhålla utsyning af högst motsvarande virkesmassa att efter verkställd stämpling under viss af utsyningsförrättaren bestämd tid uttagas.

Å särskild husbehofsskog, som tilldelats lägenhet, äge hvad i första stycket sägs icke tillämpning.

5 §.

Skulle i andra fall än i 3 och 4 §§ sägs skogstillgången å särskild husbehofsskog komma att öfverstiga hvad med tillämpande af en uthållig skogshushållning för gårdens behof erfordras, må sådant öfverskott efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänsteman af ägaren eller åbon afverkas med rätt till fritt förfogande öfver virket annorledes än till gårdens behof. Utsyning, hvarom nu är sagdt, må ej påkallas oftare än hvart femte år.

6 §.

Ägare eller åbo må ock kunna erhålla tillstånd att för skogsmarks uppodling till åker eller äng fälla skog å särskildt husbehofsskogsområde med enahanda rätt att förfoga öfver virket, som i 5 § sägs för där afsedt fall. Vill han det, göre därom anmälan hos vederbörande skogstjänsteman, hvilken det åligger att, så snart sådant i samband med utsyningsförrättningarna i trakten lämpligen kan ske, å den uppgifna odlingsmarken anställa besiktning till utrönande af dess läge, storlek, beskaffenhet och tjänlighet till odling samt därefter till Konungens befallningshafvande i länet insända besiktningsinstrumentet med uppgift å den tid, som anses för odlingens fullbordande erforderlig, jämte det yttrande i öfrigt, hvartill besiktningen kan föranleda. Önskar ägare eller åbo att, utan afbidande af dylik utsyningsförrättning, vinna handläggning af ärendet, äge han på egen bekostnad antingen för besiktning af marken påkalla skyndsam åtgärd af vederbörande skogstjänsteman eller kronobetjänt, hvarefter denne med ärendet vidare förfar i den ordning ofvan stadgas, eller ock låta odlingsmarken besiktigas af två trovärdiga män samt insända deras öfver besiktningen afgifna intyg jämte ansökning i ärendet till endera af nämnda tjänstemän, som har att med eget yttrande befordra ansökningen till Konungens befallningshafvandes pröfning. Finner Konungens befallningshafvande det tillämnade odlingsföretaget vara af beskaffenhet, att afverkning af virke till fritt förfogande bör medgifvas, meddele befallningshafvanden därtill tillstånd med utsättande af viss tid, inom hvilken vid vite, som befallningshafvanden äger bestämma, odlingen skall vara fullbordad; skolande underrättelse om befallningshafvandens beslut i ärendet meddelas skogstjänstemannen för ägarens eller åbons förständigande. Virke, till hvars afverkning tillstånd sålunda erhållits, skall före afverkningen stämplas.

Om samfällda husbehofsskogar.

7 §.

Område, som vid afvittring blifvit till samfälld husbehofsskog utlagdt, skall bibehållas oförminskadt och förvaltas enligt reglemente, som efter delägarnas hörande fastställes af Konungens befallningshafvande. Andel i samfälld husbehofsskog tillkommer de brukningsdelar, för hvilkas räkning skogen blifvit afsatt, hvar efter dess mantal.

8 §.

Afverkning i samfälld husbehofsskog må äga rum allenast efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänsteman. Vid utsyningen må utom för det fall, hvarom i 9 § sägs, skogen ej hårdare anlitas, än tillämpandet af en uthållig skogshushållning föranleder, hvarvid likväl iakttages, att träd aldrig så länge sparas, att de däraf taga skada eller skogsvården eljest tillbakasättes.

Å samfälld husbehofsskog sålunda utsynadt virke skall för gemensam räkning afverkas och föryttras. Vill någon uttaga, hvad af virket på hans andel i samfälligheten belöper, vare dock därtill berättigad.

9 §.

Uppstår till följd af vådeld, utflyttning vid skifte eller annan sådan anledning bland delägarna behof af större tillgång på byggnadsvirke, än som vid utsyning enligt 8 § kan beredas, må vederbörande öfverjägmästare kunna medgifva vidsträcktare utsyning, där detta med god skogsvård är förenligt och utan någon delägares förfång kan ske, samt, ifall af utsyningen likvid mellan delägarna föranledes, under förutsättning tillika, att det i 7 § omförmälda reglemente bestämmer, huru likviden skall ske.

Allmänna bestämmelser.

10 §.

Huru genom viss husbehofsskogs förklarande för skyddsskog rätten att däröfver förfoga kan varda inskränkt utöfver hvad som i denna lag sägs, därom stadgas i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

11 §.

Närmare bestämmelser angående utsyning och stämpling, hvarom i denna lag förmäles, meddelas af Konungen.

12 §.

Sker afverkning å särskild eller samfälld husbehofsskog i strid mot de i denna lag meddelade föreskrifter, vare straffet böter, från och med tjugufem till och med femhundra kronor, och skall det afverkade virket, där det ligger å skogen kvar eller, om det är bortfördt, fortfarande är i afverkarens besittning, tagas i beslag och dömas förbrutet. Undgår dylikt virke beslag, är den, som låtit verkställa afverkningen, skyldig att utgifva ersättning med belopp, motsvarande värdet af samma virke.

Innefattar afverkning, hvarom här är fråga, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall hvad förut i denna § är stadgadt ej vinna tillämpning; dock skall delägare i samfälld skog, som vid afverkning i trid mot denna lags föreskrifter tillika missbrukat sin rätt i samfälligheten, hafva förverkat hvad å honom belöper af det afverkade virket, samt, där hans andel i virket undgår beslag, därför utgifva ersättning efter ty här förut är sagdt.

13 §.

Kronobetjänte samt tjänstemän och betjänte vid skogsstaten äga lika behörighet att åtala förseelser, hvarom i 12 § sägs, samt att med beslag belägga virke, som skall anses förbrutet.

Varder ej inom sextio dagar, från det beslaget skedde, åtal i laga ordning anställdt, vare beslaget förfallet.

14 §.

Virke, som enligt denna lag dömes förbrutet, skall af åklagaren försäljas å offentlig auktion, så kungjord som om auktion å utmätt lös egendom är stadgadt. Begär, innan frågan om virkes förverkande slutligen pröfvats, virkets ägare, att försäljning skall äga rum, eller finner, på anmälan af åklagare, öfverexekutor, att fara är för virkets förstörelse eller att kostnaden för dess förvarande skulle blifva större än skäligt

är, förordne öfverexekutor, att virket skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i ty fall virkets ägare, där han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har kändt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och afgifva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg bevisligen underrättas om auktionen minst åtta dagar, innan den hålles. Anmälan af åklagare, hvarom här ofvan sägs, skall vara åtföljd af fullständig, af två trovärdiga män styrkt förteckning, utvisande virkets mängd och beskaffenhet.

15 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, äfvensom genom försäljning af förbrutet virke uppkommen behållning eller enligt 12 § utdömd ersättning för virke, som undgått beslag, fördelas så, att en fjärdedel tillfaller åklagaren samt tre fjärdedelar kronan.

Försäljes i beslag taget virke, innan det dömts förbrutet, skall försäljningssumman nedsättas hos Konungens befallningshafvande, till dess frågan om beslagets giltighet blifvit slutligen afgjord, och vare om insättning af sådana medel i bankinrättning lag, som i 138 § utsökningslagen sägs.

16 §.

Saknas medel till fulla gäldandet af böter eller vite, hvartill någon på grund af denna lag fälles, skall förvandling ske enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

Härigenom förordnas, att 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Där större inskränkning i ägarens rätt att bruka skogen, än i 1 § sägs, befinnes vara af nöden, förordnar Konungen efter föregången undersökning i hvarje särskildt fall om den inskränkning i förfoganderätten, som af omständigheterna påkallas. Vill ägaren, hellre än att tåla föreskrifven inskränkning, afstå marken, skall den af staten lösas; dock att sådan rätt att påfordra lösen icke skall äga rum i afseende å mark inom område af Västerbottens eller Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilket afvittringsutslag icke af Konungens befallningshafvande meddelats före den 1 juli 1909.

Skall, efter ty ofvan sägs, mark af staten lösas, skola de angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof gifna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 maj 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Departementschefen, statsrådet Alfred Petersson föredrog häruppå efter gemensam beredning med cheferna för justitiedepartementet och civildepartementet ånyo Riksdagens skrifvelse den 10 maj 1905, däruti Riksdagen meddelat, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts nådiga proposition den 17 mars samma år angående vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker för sin del beslutat, att vid afvittringen inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker förutom Enontekis socken, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, skulle iakttagas:

dels att af skogsanslagen skulle omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena endast hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning ansåges erforderligt för nödigt husbehof, med hänsyn jämväl till förefintliga odlingslägenheter, men att återstoden af skogsanslagen skulle afsättas till allmänning, att för delägarnas gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som af Kungl. Maj:t bestämdes;

dels ock att för nybyggen, som hädanefter upplätes å odisponerade öfverloppsmarker nedom odlingsgränsen, skogsanslaget bestämdes till högst 1,200 hektar för helt mantal.

Sedan departementschefen härefter erinrat, hurusom Kungl. Maj:t vid föregående föredragning af denna skrifvelse den 20 april 1906 dels, med gillande af Riksdagens beslut i hvad det afveke från hvad Kungl. Maj:t i ämnet föreslagit, utfärdat nådig kungörelse angående vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande afvittringen inom nämnda lappmarker samt dels anbefallt kammarkollegium, domänstyrelsen och landtmäteristyrelsen att före viss numera förfluten tid till Kungl. Maj:t inkomma med förslag ej mindre till bestämmelser rörande dispositionsrätten öfver den skog, hvilken på grund af föreskrift i omförmälda kungörelse komme att tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena såsom husbehofsskog, än äfven till de föreskrifter rörande afvittringsarbetenas bedrifvande och hvad därmed ägde samband, som i öfrigt kunde finnas erforderliga, anförde departementschefen vidare:

Det, enligt hvad jag förut erinrat, infordrade förslaget har den 7 februari 1907 inkommit till departementet, åtföljdt af dels utdrag af de vid sammanträden mellan ämbetsverken den 11 och 12 januari samma år förda protokoll, upptagande det sistnämnda vissa vid ärendets pröfning af ledamöter i ämbetsverken yttrade särskilda meningar, dels ock förberedande utlåtanden i ämnet från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och Norrbottens län samt därvid fogade yttranden från vederbörande afvittringsstyresmän. Härefter har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län, till följd af nådig remiss, den 28 mars 1907 yttrat sig öfver det af ämbetsverken sålunda afgifna förslaget.

Förslag af kammarkollegium, domänstyrelsen och landtmäteristyrelsen.

Detta förslag innehåller, jämte en del föreskrifter af hufvudsakligen rent formell natur, dels vissa bestämmelser rörande skogstilldelningens verkställande och angående dispositionsrätten öfver den skog, som kan komma att tilldelas hemman och nybyggen såsom husbehofsskog, dels ock vissa framställningar, afseende tillvaratagande af lapparnas intressen.

Härjämte har en ledamot i landtmäteristyrelsen väckt och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län ytterligare berört frågan om huruvida det skall anses nödigt att vid afvittringen hänsyn äfven tages till den icke obetydliga mängd nybyggare, som trots förbuden i nådiga brefvet den 13 december 1867 angående bestämmandet af en provisionell gräns mellan lappmarkernas kulturland och fjällbygd samt i gällande afvittringsstadga under årens lopp utan behörigt tillstånd slagit sig ned ofvan den s. k. odlingsgränsen.

Jag tillåter mig nu att i antydd ordning något redogöra för hvad beträffande enhvar af nämnda frågor förekommit.

Sättet för skogstilldelningens verkställande.

Beträffande *sättet för skogstilldelningens verkställande* hafva ämbetsverken till en början framhållit, hurusom Kungl. Maj:t genom särskilda nådiga bref den 18 mars 1898 och den 2 mars 1900 beträffande afvittringen i Sorsele och Stensele socknar samt den till sistnämnda socken hörande Tärna kapellförsamling under vissa villkor medgifvit, att områdestilldelningen finge så verkställas, att uti skifteslag eller i enstaka hemman eller nybygge, däruti flera ägde del, hvarje delägare tilldelades sitt särskilda område.

Ämbetsverken hafva härefter anfört:

Enligt gällande rätt kunde alltså inom vissa afvittringsområden delning emellan delägarna i sammanhang med afvittring förekomma, medan däremot i allmänhet, på sätt afvittringsstadgan föreskrifver, gemensamt område skulle tilldelas hemman och nybyggen, som tillhörde en by eller eljest hade sådant läge, att de syntes lämpligen kunna utgöra ett skifteslag. Föreskriften i nådiga kungörelsen den 20 april 1906 om noggrann, för hvarje särskildt fall förrättad undersökning för bestämmande af husbehofsskogens storlek syntes afse hvarje område, som vid afvittringen skulle utbrytas, således område ej allenast för by eller skifteslag utan ock för enstaka hemman och nybyggen. Att i afseende å sådant område noggrant utröna behofvet af husbehofsskog mötte dock enligt ämbetsverkens förmenande svårigheter, äfven om delägarnas antal vore jämförelsevis ringa; nämnda behof kunde nämligen ej tillförlitligt bedömas i klump för byar och skifteslag med hänsyn till svårigheten att inom större områden iakttaga utvecklingsmöjligheter, skogens produktionsförmåga m. m. Motivet för tillkomsten af förutnämnda nådiga bref, hvarigenom ett slags åbodelning i sammanhang med afvittring

blifvit tillåten i Sorsele samt Stensele och Tärna socknar, eller befolkningens fattigdom och oförmåga att bära de med laga skiftens utförande efter afvittringen förenade kostnader, syntes gälla äfven för öfriga trakter, där afvittringen ej fullbordats. Det syntes därför ligga i statens intresse, att det nu förordnades, att återstående afvittring skulle så utföras, att hvarje hemman och nybygge, som därtill vore lagligen berättigadt, tilldelades särskildt område af husbehofsskog, så vidt ske kunde. Komme ej så att ske, skulle de goda verkningar, som afvittringarna otvifvelaktigt annars skulle komma att medföra för ifrågavarande trakter, äfventyras och försenas och staten syntes sedermera icke kunna undandraga sig att, åtminstone till väsentlig del, bekosta laga skiftens utförande därstädes, såsom nu, enligt hvad ämbetsverken trodde sig veta, vore ifrågasatt beträffande Enontekis och Juckasjärvi. Kostnaderna för laga skiften komme dock säkerligen, äfven om de utfördes på enklare sätt än skiftesförfattningarna innehölle, att för statsverket blifva flera gånger större än om delning åborna emellan utfördes vid afvittringen. Det torde komma att invändas, att förefintligt kartmaterial vore för otillförlitligt för markens rättvisa fördelning mellan delägarna, men då en mängd enstaka hemman och nybyggen komme att få sina områden bestämda efter samma material, syntes risken ej vara större för i byalag liggande hemman. För öfrigt syntes, då endast den mark, som bure husbehofsskog, kunde blifva föremål för delning och densamma för hvarje fall skulle undergå noggrann undersökning, denna böra och kunna så verkställas, att kartmaterialets otillförlitlighet i viss mån afhjälptes. Ämbetsverken tvekade därför ej att föreslå, att afvittring hädanefter verkställdes så, att hvarje hemman eller nybygge, som därtill vore berättigadt och hvars lott ej behöfde förläggas i husbehofsallmänning, på sätt ämbetsverken i det följande för visst fall komme att föreslå, tilldelades särskildt område af husbehofsskog. Ämbetsverkens vidare framställning vore gjord under förutsättning af nådigt godkännande af förslaget i denna del.

Vidare framhålla ämbetsverken, hurusom enligt deras förmenande stadgandet, att en del af skogsanslaget skulle utläggas såsom husbehofsskog och återstoden såsom allmänning, innebure, att latituden måste bestämmas lika för hela afvittringsområdet. Under föregående afvittringar hade latituden bestämts vid områdestilldelningen och i allmänhet varit ganska lika inom afvittringsområdet, men dock växlat något för särskilda hemman. Ökning eller minskning måste numera ske för hvarje delägare vid den stadgade noggranna undersökningen

för bestämmande af husbehofsskogens storlek. Därvid kunde inträffa, att t. ex. ett hemman om $^1/_{16}$ mantal ansåges böra tilldelas lika stor areal af husbehofsskog som ett närliggande hemman om $^1/_8$ mantal. Båda hemmanen borde dock hafva andel i allmänningen efter mantal. En bestämmelse t. ex., att ett hemman inom en socken skulle tilldelas skogsanslag efter högre latitud än andra, saknade betydelse, såvidt ej för framtiden iakttoges, att detta hemman af allmänningens afkastning finge motsvarande högre andel. Latitudens storlek finge betydelse egentligen endast och först vid bestämmandet af allmänningsskogens areal för hela afvittringsområdet. Om t. ex. för en socken, hvars mantalssumma vore 30, latituden bestämdes till 1,600 hektar, så skulle inom socknen utläggas till husbehofsskog och allmänningsskog tillsammans en areal af 48,000 hektar. För bestämmande af allmänningsskogens areal finge man först sammanräkna arealen af all utlagd husbehofsskog, hvarefter summan häraf finge afräknas från hela skogsbeloppet efter latituden; resten utgjorde den areal, som högst finge utläggas till allmänningsskog enligt den bestämda latituden. Utgjorde i det antagna fallet sammanlagda arealen af de utlagda husbehofsskogarna t. ex. 20,000 hektar, skulle allmänningsskogarnas areal inom afvittringsområdet således ej få öfverstiga 28,000 hektar. Latituden blefve alltså lika för hela afvittringslaget och behöfde egentligen ej slutligen bestämmas förr än vid allmänningsskogens definitiva uträknande.

Beträffande förut antydda tanke att i vissa fall förlägga hemmans eller nybyggens husbehofslotter i husbehofsallmänningar, så är denna tanke icke ny. Vid ett förberedande afvittringssammanträde den 21 juni 1878 för beredande af afvittringen inom Stensele socken nedanför odlingsgränsen hade ombudet för Tärna kapellförsamling framställt förslag, att vid blifvande afvittring inom socknen skog måtte afsättas för dem bland kapellborna, hvilka vore i saknad af nödigt husbehofsvirke, samt att denna afsättning måtte äga rum på lämpliga ställen å ömse sidor om Ume älf och Gardvik. Hvad sålunda förekommit anmäldes af afvittringsstyresmannen för Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med hemställan, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande måtte ingå till Kungl. Maj:t med underdånig framställning, att, oaktadt omförmälda trakter vore belägna långt ofvanför den provisionella demarkationslinje, som föreslagits till gräns mellan lappmarkens kulturland och den egentliga fjällbygden, dessa trakter finge efter förutgående undersökning affattas i sammanhang med ägo-

affattningen inom Stensele socken för den vidare åtgärd, hvartill omständigheterna kunde föranleda. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande infordrade yttrande i ämnet från vederbörande kronofogde och jägmästare. Dessa instämde med styresmannen under förmälan, att de flesta byar, hemman och lägenheter inom Tärna kapellförsamling med undantag af dem, som låge invid Björkvattnet, Gardvik och Gälltasjön, vore i sådan brist af husbehofsvirke, att invånarna nödgats uppföra sina boningshus af smärre björkskog, samt att förenämnda skogstrakter hade sådant läge, att hvarken för det dåvarande eller sannolikt för framtiden kronan kunde påräkna någon inkomst af dem. I underdånig skrifvelse den 14 december 1880 gjorde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framställning i ämnet, och enligt beslut den 17 juni 1881 fann Kungl. Maj:t godt medgifva, att ifrågavarande ofvan den provisionella odlingsgränsen belägna trakter finge, efter förutgången undersökning, affattas i sammanhang med blifvande ägoaffattning i Stensele socken, hvarefter Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle äga inkomma med den förnyade framställning i fråga om afhjälpande af behofvet för Tärna församling af husbehofsvirke, hvartill omständigheterna kunde föranleda. Sedan sådan affattning ägt rum, ingingo Tärna kapellbor till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med förnyad framställning i ämnet, däri de hemställde, att den för kapellförsamlingen tillämnade husbehofsskogen vid och omkring Gardvikssjön måtte afsättas såsom gemensam allmänning med afverkningsrätt efter utsyning af vederbörande länsman. I anledning häraf anmälde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånig skrifvelse den 30 april 1892, att för ifrågavarande ändamål affattats en trakt om 5,815,17 hektar, gränsande i öster till Stenselegränsen, i söder till Gardfjället och Björkvattnet, i väster till Glastjärn och Sejman samt i norr till Ajaur, Ume älf och Gardejaur, äfvensom att å norra sidan af Ume älf mellan Gardvik och Stenselegränsen för samma ändamål afsatts en annan trakt om vid pass 1,000 hektar, utan att densamma blifvit uppmätt eller undergått någon afvittringsåtgärd. Eders Kungl. Maj:t befallningshafvande ansåg det vara lämpligast, att förenämnda områden afsattes såsom allmänning, från hvilken de skogbehöfvande hemmanen och lägenheterna kunde efter utstämpling årligen erhålla det antal träd, skogstillgången medgåfve, och att fördenskull skogstillgången å de afsatta trakterna uppskattades och skogen indelades till ordnad hushållning, samt hemställde förty om medels anvisande för dylik åtgärds verkställande. Öfver denna framställning

afgåfvos, efter särskilda nådiga remisser, underdåniga utlåtanden af landtmäteristyrelsen den 8 juni 1892 och af domänstyrelsen den 1 augusti samma år. Landtmäteristyrelsen anförde bland annat, att, förr än afvittringen i kapellförsamlingen ägt rum, det vore ovisst, huruvida ifrågavarande skogstrakter eller större delen däraf kunde afsättas såsom allmänning för särskilda hemman, att det till och med vore sannolikt, icke allenast att skogstillgången inom församlingen i det hela icke räckte till så stora skogsanslag till hemmanen, som eljest vore i allmänhet medgifven, utan äfven att, till undvikande af allt för dyrbara transporter af virke uppför vattendragen, de längst upp i floddalarna belägna hemman, hvilka vore mest i behof af byggnadsvirke, måste tilldelas skog närmare samma hemman än de förslagsvis för dem afsatta trakter och att längre ned i dalarna belägna hemman, oaktadt skogbärande mark funnes i deras närhet, likväl, för att icke gynnas på bekostnad af andra, måste tilldelas skog af de förslagsvis afsatta trakterna, samt att, då inom dessa, liksom öfverallt inom lappmarksskogarna, funnes en stor mängd skadade och öfvermogna träd, hvilka till fördel för skogsbestånden borde afverkas, kapellbornas behof af byggnadsvirke väl kunde med denna afverkning fyllas, intill dess afvittring inom församlingen ägt rum. Domänstyrelsen delade de af landtmäteristyrelsen uttalade betänkligheter mot allmänningsskogars afsättande före den allmänna afvittringen och ansåg sig därför ej heller kunna understödja Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes framställning om anvisande af medel för uppskattning och indelning af ifrågavarande skogstrakter. I öfrigt ansåg domänstyrelsen i likhet med landtmäteristyrelsen, att vederbörandes behof af byggnadsvirke kunde tillsvidare fyllas genom utsyning åt dem af öfveråriga träd. Emellertid inkom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 18 november 1892 med en ny framställning i ämnet, däri anhölls om anvisning af medel för undersökning och uppskattning af samtliga skogar inom kapellförsamlingen. Sedan vederbörande ämbetsverk i anledning af denna framställning afgifvit ytterligare utlåtanden i ämnet, föredrogs ärendet inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 19 maj 1893, därvid Kungl. Maj:t, enär, jämlikt nådiga brefvet den 18 november 1892 angående afvittring ofvan odlingsgränsen, afvittring inom Tärna kapellförsamling vore nära förestående, fann Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes ifrågavarande framställningar icke föranleda annan åtgärd, än att de hemmansägare i kapellförsamlingen, som genom intyg af vederbörande kommunalnämnd styrkte sig vara i saknad af oundgängligt byggnadsvirke inom hemmanens utsyningsområden, medgåfves att tillsvidare och intill dess afvitt-

ringen inom kapellförsamlingen blifvit fullbordad från de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande uppgifna trakter, i den mån de därtill kunde lämna tillgång och sådant läte förena sig med skogens framtida bestånd, efter utsyning, som vederbörande jägmästare på därom i vanlig ordning gjord ansökning hade att afgiftsfritt verkställa, för eget behof afhämta nödigt byggnadsvirke. Nådigt bref till domänstyrelsen, innefattande Kungl. Maj:ts beslut, afläts berörda den 19 maj 1893.

Afvittringsstyresmannen i Västerbottens län har i sitt förutnämnda yttrande framhållit, att hvad anginge Tärna socken, som till hufvudsaklig del vore belägen ofvanför barrskogsgränsen och hvarest följaktligen i närheten af inägorna endast bete samt till ved och slöjdvirke duglig björkskog funnes, husbehofvet af barrskog till byggnadsvirke icke kunde tillgodoses på platsen, utan måste uttagas på sådana platser, där barrskog funnes. Härför syntes särskilda husbehofsallmänningar böra utläggas å dylika platser samt ställas under allmän förvaltning med rätt för delägarna att efter utsyning å husbehofsallmänningen erhålla nödigt byggnadsvirke. Denna afvittringsstyresmannens uppfattning delades äfven af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Ämbetsverken hafva i denna del anfört hufvudsakligen följande.

Redan gifna stadganden om afvittring innebure, att husbehofsskogen borde i sin helhet förläggas invid inägorna, men i de ofvan barrskogsgränsen belägna trakterna syntes det kunna inträffa, att sådant ej kunde ske, emedan vid inägorna växte endast löfskog och barrskog till byggnadsvirke således där saknades. Beträffande särskildt Tärna socken, som till väsentlig del vore belägen ofvan nyssnämnda gräns, borde husbehofvet af barrskog ej utläggas särskildt för hvarje hemman eller nybygge utom på de få ställen, där barrskog funnes, utan i stället förläggas i för två eller flera delägare gemensamt område, som lämpligen kunde benämnas samfälld husbehofsskog till skillnad från allmänningsskogarna. De samfällda husbehofsskogarna, hvilka liksom allmänningsskogarna ej borde vara föremål för skiftesvitsord, syntes böra ställas under allmän förvaltning, på sätt vidare komme att föreslås. Afkastning af samfälld husbehofsskog borde, i den mån den skulle af delägarna in natura användas, komma dem till godo ej i förhållande till deras skattetal utan i förhållande till deras verkliga husbehof. Den behållning åter, som kunde uppstå vid försäljning af å samfälld husbehofsskog tilläfventyrs besparad ståndskog, syntes lämpligen böra fördelas så, att hälften tillfölle afvittringslagets eller socknens allmänningsfond och andra hälften delägarna i den samfällda husbehofsskogen i proportion till deras egendomars mantal. Det syntes vara så mycket

mera angeläget att tillse, att dessa delägare om möjligt äfven finge någon utdelning vid afverkning af ståndskog, som de måste anses vara sämre lottade än öfriga delägare inom skifteslaget, i det att de dels saknade barrskog i närheten af sina gårdar, dels i regeln blefve underkastade den afsevärda inskränkning i dispositionsrätten öfver den mindre värdefulla skogen vid gårdarna, som kunde föranledas af tillämpning af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar. Samfällda husbehofsskogar borde, så vidt ske kunde, afsättas å trakter, som i förhållande till delägarnas gårdar vore lämpligt belägna. Med afseende därpå kunde i vissa fall befinnas ändamålsenligt, att vissa grupper af hemman eller nybyggen tilldelades särskilda samfällda husbehofsskogar, hvarför en större koncentrering af sådana skogar icke syntes böra eftersträfvas. I andra fall syntes lämplig belägenhet i förhållande till delägarnas gårdar kunna främjas därigenom, att samfälld husbehofsskog fördelades på två eller flera skiften.

Slutligen hafva ämbetsverken i afseende å tilldelningen af husbehofsskog erinrat, att inom Tärna socken och måhända äfven inom andra socknar det kunde blifva nödvändigt att tilldela hemman och nybyggen skogsmark af skyddsskogs egenskap. I anledning häraf ansåge sig ämbetsverken böra erinra, att 1 § af lagen den 24 juli 1903 om skyddsskogar innebure mindre inskränkning i afseende å dispositionsrätten till skogen, än hvad 8 § gällande afvittringsstadga innehölle, medan däremot enligt 2 § nämnda lag så stor inskränkning i ägarens rätt att bruka skogen kunde af Eders Kungl. Maj:t föreskrifvas, att om ägaren hellre skulle vilja afstå marken än tåla den föreskrifna inskränkningen, marken skulle af staten lösas. Vid förestående afvittring syntes därför ej böra fästas särskildt afseende å markens egenskap af skyddsskog i andra fall, än då 2 § af samma lag kunde ifrågasättas komma att tillämpas. I slikt fall borde noggrann undersökning ske, på det att sådan mark, som kunde falla under bestämmelserna i sistnämnda lagrum, ej komme att tilldelas enskilda utan så vidt möjligt bibehölles åt kronan. I Tärna socken och öfre delen af Sorsele socken samt jämväl å andra ställen syntes dock i många fall dylik tilldelning, såvidt husbehofsskog af löfskog till bränsle och slöjdvirke anginge, ej kunna undvikas. Att på sådant sätt icke alla delägare komme i åtnjutande af fullt lika dispositionsrätt till husbehofsskogen berodde på naturförhållanden och syntes ej kunna undvikas.

Beträffande tillvägagångssättet vid bestämmandet af husbehofsanslagets storlek hafva ämbetsverken, som i allmänhet ansett, att åt den i 24 § afvittringsstadgan omförmälda förrättning borde gifvas väsentligt större omfattning och betydelse, än den för närvarande har, anfört, att den noggranna undersökning för ifrågavarande ändamål, som enligt kungörelsen den 20 april 1906 skulle ligga till grund för husbehofsanslagets bestämmande, lämpligen syntes böra äga rum i samband med uppgörandet af det förslag, som det enligt nämnda § i afvittringsstadgan ålåge afvittringslandtmätaren att i samråd med styresmannen uppgöra. Innan för denna undersökning besiktning å marken företoges, borde landtmätaren i samråd med afvittringsstyresmannen provisionellt uträkna och å kartan utmärka, jämte kronoparker, hvarje delägares lott af husbehofsskogar, allmänningsskogar, samfällda husbehofsskogar m. m. eller med andra ord upprätta provisionell plan för afvittringen inom afvittringslaget. Husbehofsskogens storlek för hvarje delägare syntes lämpligen böra förslagsvis bestämmas till skogsanslagets halfva belopp enligt den provisionellt bestämda latituden, där ej annan grund för utläggningen med hänsyn till förefintliga odlingslägenheter eller andra omständigheter ansåges böra följas enligt landtmätarens och styresmannens kännedom om förhållandena i hvarje särskildt fall. Den provisionella afvittringsplanen borde därefter af landtmätaren beträffande hufvudsakliga inägorna och husbehofsskogen å marken utvisas för hvarje delägare så noga ske kunde utan gränslinjernas utstakning. Sedan vederbörande delägare, i den mån de vore tillstädes, äfvensom jägmästaren och gode männen lämnats tillfälle att yttra sig angående den utvisade planen samt landtmätaren därvid vidtagit de jämkningar i skiftesläggningen, som han och gode männen ansåge skäliga, borde undersökning för definitivt bestämmande af husbehofsskogens storlek för hvarje delägare företagas. För sådan undersökning erfordrades först besiktning å marken. Därvid borde för hvarje hemman iakttagas, bland annat, befintliga odlingslägenheter, efter hvilka hemmanets utvecklingsmöjligheter borde bedömas, skogsmarkens naturliga beskaffenhet och produktionsförmåga, hvilken, då det gälde virkesproduktion, bäst bedömdes på grund af undersökning angående ståndskogens tillväxt och beskaffenhet. För vinnande af så vidt möjligt säkert omdöme därom syntes, i den mån ske kunde, olika skogstrakter af medelgod samt bättre och sämre skogsmark böra besiktigas. Vid besiktningen borde äfven tagas hänsyn till, huruvida karta och beskrifning i afseende å urskiljande af impediment m. m. vore hufvudsakligen riktiga; och borde brister därutinnan vid beräkningen af husbehofsskogens storlek, så vidt möjligt, äfven iakttagas. Så snart

ägobesiktningen vore fullbordad, borde å platsen företagas beräkning af årliga behofvet i medeltal för ifrågavarande egendom af nödigt virke för bränsle och slöjd samt byggnader m. m. dylikt, som kunde hänföras till husbehof. Ökning i detta årliga medeltal borde beräknas i förhållande till hemmanets utvecklingsmöjligheter under iakttagande, bland annat, att den tidrymd, som det ifrågavarande behofvet skulle afse att fylla, ej tilltoges längre än högst 100 år, samt att, enligt af landtmäteristyrelsen inhämtade upplysningar, brukningsdelarnas antal inom ifrågavarande trakter i allmänhet kunde beräknas ökas så, att detsamma efter 30 års förlopp vore fördubbladt. Därvid kunde inträffa, att husbehofsskogs område med anledning af förefintliga odlingslägenheter måste tilltagas afsevärdt större, än hvad husbehofvet vid afvittringstillfället i och för sig kräfde. Det syntes i vissa sådana fall ej rättvist eller lämpligt, att ägaren af dylikt hemman eller nybygge erhölle rätt att omedelbart disponera den ökning af skogsanslaget till husbehof, som tillkommit för odlingslägenheter. För att kunna undantaga en del af husbehofsskogen från ägarens nyttjande vore emellertid nödvändigt, att densamma särskildt utbrötes. Detta syntes kunna och böra ske beträffande sådana odlingslägenheter, som, belägna utan sammanhang med hufvudinägorna, med afseende å odlingsmarkens omfång, läge och beskaffenhet syntes kunna i framtiden utvecklas till självständiga större eller mindre jordbruk. För de odlingslägenheter däremot, som vore belägna inom eller i omedelbar närhet af den förut odlade jorden, syntes särskild husbehofsskog ej böra utbrytas, emedan uppodling af dylik odlingsmark kunde antagas komma att ske i vanlig ordning eller efter hand under årens lopp och husbehofsskog för sådan odlingsmark således ständigt vore behöflig. Med ledning af hvad under den verkställda besiktningen och genom de gjorda beräkningarna utrönts samt med iakttagande af hvarje föreslaget områdes uthålliga afkastning borde därefter bestämmas den areal, som ansågs behöflig för fyllande af hvarje delägares behof af husbehofsskog. I öfverensstämmelse därmed borde landtmätaren omedelbart minska eller öka och å kartan så noggrant ske kunde utmärka den ifrågavarande ägolotten. Efter det sådan besiktning och skiftesläggning ägt rum, hvarigenom, bland annat, blifvit utrönt, hvilka delägare borde tillerkännas del i samfälld husbehofsskog, kunde de samfällda husbehofsskogarnas läge och storlek närmare bestämmas med hänsyn till den virkesmängd, som för byggnadsändamål behöfde i medeltal årligen uttagas. Därvid syntes samma sätt för arealens bestämmande böra tillämpas, som i fråga om husbehofsskogarna nyss angifvits. Likväl syntes i detta fall beräkningarna böra innebära garanti ej blott för

att det såsom normalt uppskattade behofvet af byggnadsvirke måtte kunna från allmänningen allt framgent erhållas, utan ock för att vid oförutsedda fall virke måtte med hänsyn till utvecklingsmöjligheter och framtida behof till förslagsvis minst 25 procent öfver det normala behofvet kunna utlämnas.

I anslutning till de uttalanden, för hvilka jag nu redogjort, och af i öfrigt anförda skäl hafva ämbetsverken föreslagit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, med upphäfvande af nådiga brefven den 7 mars 1902 angående förbud för fortsatt afvittring, den 18 mars 1898 och den 2 mars 1900 rörande åbodelning i sammanhang med afvittring i Sorsele, Stensele och Tärna socknar samt den 18 november 1892 angående afvittring ofvan odlingsgränsen, såvidt sistnämnda bref beträffande impediments uppmätning och urskiljande innehåller andra bestämmelser än afvittringsstadgan, i nåder förordna, att stadgan om afvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker den 30 maj 1873 med däri sedermera gjorda ändringar i allmänhet skall lända till efterrättelse vid härefter skeende afvittring, med iakttagande rörande afvittringsarbetenas bedrifvande och hvad därmed äger samband af, såvidt nu är i fråga, följande föreskrifter, nämligen:

att, när de för afvittring stadgade förberedelser försiggått, afvittringsstyresmannen skall i sammanhang med den i första punkten af 24 § afvittringsstadgan föreskrifna undersökning för kronoparkers bildande, oberoende af huruvida sådan inom afvittringslaget förut ägt rum eller icke, verkställa allmän besiktning och undersökning till utredning af, bland andra, följande förhållanden:

1:o) å hvilka områden, lämpliga till husbehofs- eller allmänningsskog, 2 § af lagen den 24 juli 1903 om skyddsskogar kan komma att äga tillämpning;

2:o) ungefärliga läget af husbehofs- och allmänningsskogar samt samfällda husbehofsskogar;

3:o) om inom afvittringslaget finnes mark för bildande af en eller flera kronoparker; och

4:o) skogsmarkens allmänna beskaffenhet och provisionell latitud för skogsanslag inom afvittringslaget;

att vid samma undersökning ungefärliga läget bestämmes och å kartorna provisionellt utmärkes för hemmans och nybyggens husbehofs- och allmänningsskogar samt samfällda husbehofsskogar och kronoparker;

att, sedan afvittringslandtmätare hvar för sitt arbetsdistrikt erhållit del af det vid nyssnämnda allmänna undersökning förda protokoll jämte kartor och beskrifningar m. m., det skall åligga honom att efter sam-

råd med afvittringsstyresmannen upprätta fullständigt afvittringsförslag och för sådant ändamål:

dels upprätta provisionell plan för afvittringen, hvarvid såväl som under förslagets fortsatta utarbetande skall iakttagas, förutom hvad i punkterna 2—5 af 19 § afvittringsstadgan eller i öfrigt föreskrifvet är rörande skiftesläggning, skiftesantal m. m.:

1:o) att särskildt område af husbehofsskog tilldelas hvarje hemman eller nybygge, som är därtill lagligen berättigadt;

2:o) att vid uträkningen af den provisionella planen förslagsvis hälften af skogsanslagets belopp enligt den provisionellt bestämda latituden tilldelas hemman och nybyggen, där ej annan grund härför med iakttagande af förefintliga odlingslägenheter eller andra omständigheter på grund af styresmannens eller landtmätarens kännedom om förhållandena anses böra följas;

3:o) att skogsmark, hvarå 2 § af lagen den 24 juli 1903 om skyddsskogar kan komma att tillämpas, icke utlägges till husbehofsskog i andra fall, än då sådant är oundgängligen nödigt för beredande af tillgång till nödigt husbehofsvirke;

4:o) att husbehofsskog så utlägges, att den, i den mån dess utläggande i samfälld husbehofsskog icke finnes nödigt, kommer så vidt ske kan att bilda ett sammanhängande skifte, så beläget i förhållande till egendomens åbyggnader, att husbehofsvirke må kunna utan större svårighet från skiftets olika delar tillföras gården;

dels utvisa den provisionella afvittringsplanen och i samband därmed med biträde af skogstjänsteman förrätta den noggranna besiktning för bestämmande af husbehofsskogens storlek för hvarje särskildt fall, hvarom stadgats i kungörelsen den 20 april 1906 rörande förändrade föreskrifter för afvittring, vid hvilken undersökning bland annat skall iakttagas:

1:o) att landtmätaren bör, sedan jägmästaren jämte gode männen och vederbörande tillstädesvarande delägare lämnats tillfälle att yttra sig rörande den utvisade planen, å kartan genast vidtaga de jämkningar i skiftesläggningen, som han och gode männen anse skäliga;

2:o) att därefter med iakttagande af nyssnämnda jämkningar, där sådana ägt rum, besiktning å marken företages af hvarje delägares husbehofsskogsmark, hvarvid uppmärksamhet ägnas ej mindre skogsmarkens naturliga beskaffenhet och produktionsförmåga, till utrönande hvaraf ståndskogens tillväxt och beskaffenhet, om så erfordras, undersökas å olika trakter af medelgod samt bättre och sämre mark, än äfven befintliga odlingslägenheter, efter hvilka egendomens utvecklings-

möjligheter hufvudsakligen bedömas, hvarjämte hänsyn äfven tages till, huruvida karta och beskrifning i afseende å urskiljande af impediment m. m. äro hufvudsakligen riktiga;

3:o) att efter fullbordad besiktning beräkning omedelbart å platsen göres af årliga behofvet i medeltal för ifrågavarande egendom af nödigt virke för bränsle och slöjd samt byggnader m. m. dylikt, som till husbehof hänföras kan;

4:o) att ökning i nämnda medeltal beräknas för egendomens utvecklingsmöjligheter på de grunder, bland andra, att den tidrymd, som det ifrågavarande behofvet skall afse att fylla, ej tilltages längre än högst 100 år, samt med hänsyn till att brukningsdelarnas antal inom lappmarkerna i allmänhet ökas så, att detsamma under 30 års tid fördubblas;

5:o) att, med iakttagande af hvad under besiktningen och beräkningen sålunda utrönts, landtmätaren och gode männen skola omedelbart besluta om minskning eller ökning af husbehofsskogen för den ifrågavarande ägolotten, så att, så vidt bedömas kan, åt densamma såsom husbehofsskog tilldelas endast hvad som anses erforderligt för nödigt husbehof, dock med iakttagande af att särskild husbehofsskog, där så ske kan, utbrytes för sådana till hemman eller nybyggen hörande odlingslägenheter, hvilka, belägna utan sammanhang med hufvudinägorna, med afseende å odlingsmarkens omfång, läge och beskaffenhet anses kunna utvecklas till självständiga jordbruk; börande minskningen eller ökningen af landtmätaren genast iakttagas genom så noggrant uträknande och utmärkande å kartan af området i fråga, som ske kan;

6:o) att för hemman eller nybyggen, hvilka till följd af naturförhållanden ej kunna erhålla tillräckligt husbehof af barrskog invid eller i närheten af gårdarna, samfällda husbehofsskogar afsättas, från hvilka dylika hemman skola äga erhålla husbehofsskog efter behof;

7:o) att storleken af dylika samfällda husbehofsskogar i allmänhet bestämmes efter samma grunder, som i fråga om arealen af husbehofsskog äro angifna, dock att de med hänsyn till framtida behof tilltagas omkring 25 procent större i areal än den för det normala behofvet beräknade arealen; börande anteckning om hvilka hemman eller nybyggen, som tillerkänts beständig andel i samfälld husbehofsskog, ske i förslaget till områdestilldelning;

8:o) att, om ståndskogen inom bestämdt husbehofsskogsområde vid afvittringstillfället beräknas öfverstiga husbehofvet, förslaget till områdestilldelning bör innehålla anteckning därom jämte uppgift å den beräknade mängden af sådan ståndskog; och

9:o) att, om ståndskogen inom bestämdt husbehofsskogsområde vid afvittringstillfället består af småskog och ungskog, som ej genast men efter vissa år anses fylla husbehofvet, egendomen skall erhålla rätt att under bestämd tid taga fyllnad i husbehofvet å lämpligt belägen samfälld husbehofsskog eller allmänningsskog, börande anteckning ske i förslaget till områdestilldelning såväl om nämnda tid som angående virkesbeloppet;

att, sedan undersökningen fullbordats och skogsanslagets latitud blifvit under samråd med styresmannen slutligen bestämd, skifteslägg-ningen bör å kartan utmärkas äfven för allmänningsskogarna, hvarefter hela afvittringsförslaget i ett sammanhang bör å utlyst sammanträde föredragas inför delägare och ombud, på sätt i 24 § afvittringsstadgan är föreskrifvet, samt med hela ärendet vidare förfares enligt nämnda stadga och andra gällande bestämmelser;

samt att kungörelse rörande företagande af förut stadgade allmänna och särskilda undersökningar inom afvittringsområdet, vid hvilka gode män skola närvara, skall ske enligt skiftesstadgans föreskrifter.

Dispositionsrätten öfver husbehofsskogen.

Angående *dispositionsrätten öfver den skog, som kan komma att tilldelas hemman och nybyggen såsom husbehofsskog*, hafva såväl Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och Norrbottens län som afvittringsstyresmännen framhållit, att användandet af skogen för husbehof borde blifva fritt, därvid emellertid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län gjort den inskränkning, att till vedbrand och hägnader med mera dylikt endast borde få användas till byggnadsvirke oduglig samt torr, skadad eller vindfälld skog äfvensom virkesaffall, stubbar, rötter och löfskog, samt tillika påpekat, att för Tärna socken äfven i öfrigt vissa undantag från regeln syntes böra göras. Vidare hafva Eders Kungl. Maj:ts förenämnda två befallningshafvande framhållit, att, om skogen till äfventyrs någon tid komme att lämna öfverskott öfver husbehofvet, ägaren borde såsom en uppmuntran till sparsamhet och omvårdnad om densamma berättigas på vissa villkor tillgodogöra sig äfven detta öfverskott.

Ämbetsverken hafva vid denna punkt först och främst framhållit det redan af 1905 års Riksdag beaktade förhållandet, att vid husbehofsskogens fördelning en orättvisa skulle kunna tänkas uppkomma därigenom, att ett hemman eller nybygge oaktadt förekomsten af riklig ståndskog måste tilldelas lika stort område till husbehofsskog som annat hemman eller nybygge med obetydlig ståndskog; och hafva ämbetsverken i denna del anfört hufvudsakligen följande.

Då husbehofsskogens storlek, på sätt ämbetsverken förut antydt, hufvudsakligen borde bestämmas efter markens naturliga beskaffenhet och produktionsförmåga samt således utan egentlig hänsyn till mängden af den vid afvittringen befintliga ståndskogen, kunde inträffa, att inom husbehofsskogsområde vid afvittringstillfället funnes antingen för mycket eller för litet ståndskog för gårdens behof. Förefunnes vid afvittringstillfället rikligare tillgång å afverkningsbar ståndskog, syntes den husbehofvet öfverskjutande tillgången, i enlighet med hvad Riksdagen framhållit, böra på en gång före tillträdet utstämplas för att sedermera efter hand afverkas och försäljningsmedlen därför tillföras den allmänningsfond, som, enligt hvad ämbetsverken förutsatte, komme att, i likhet med hvad som skett i andra fall, då vid afvittringen afsatts allmänningar, bildas af afkastningen från socknens allmänning. I fråga om afverkningen syntes dock de för afsalu före husbehofsskogs tillträdande utstämplade träd böra endast i den mån skogsvården så fordrade afverkas efter hand under så lång tid som förslagsvis högst 10 år. Afverkning borde alltså, där så utan olägenhet kunde ske, äga rum på en gång inom exempelvis högst 3 år efter skogens tillträde, på det att enskildas mark ej längre, än nödigt vore, måtte komma att disponeras för tillväxt af träd, hvilkas värde komme att tillfalla allmänningsfonden. Men det kunde äfven inträffa, att ståndskogsmassan inom en husbehofsskog vid afvittringstillfället till hufvudsaklig del bestode af ung och medelålders skog, så att tillgången på husbehofsvirke under en följd af år måste anses otillräcklig, ehuru den sedermera kunde förväntas blifva fullt tillräcklig. I slikt fall borde hemmanet eller nybygget tillerkännas rätt att taga fyllnad i husbehofvet å lämpligt belägen samfälld husbehofsskog eller allmänningsskog.

Vidare hafva ämbetsverken i förevarande hänseende anfört hufvudsakligen följande.

Jämlikt 57 § i nådiga förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket finge inom oafvittrade områden utan utsyning tagas hvad till hemmans och nybygges oundgängliga husbehof tarfvades äfvensom stubbar och rötter, tjänliga till tjärbränning, och skadad löfskog för pottaskberedning. Någon inskränkning af denna rätt i fråga om den husbehofsskog, som vid afvittring kunde komma att tilldelas hemman och nybyggen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, syntes i regeln icke böra förekomma annat än beträffande rätt att af skadad löfskog bränna pottaska, hvilken rätt syntes böra uteslutas för här ifrågavarande skogar, enär deras areal i annat fall ej kunde noggrant beräknas. För öfrigt syntes bortfallandet

af denna rätt i verkligheten sakna betydelse, då enligt inhämtade upplysningar beredning af pottaska i lappmarkerna numera ej förekomme. Men då de delar af berörda län, som ännu vore oafvittrade, utgjordes af det inre lappmarksområdet, inom hvilket skogens förposter emot fjällen vore belägna, samt inom detta område hemman och nybyggen förekomme ej blott i närheten af och i barrskogsgränsen utan ock i vissa fall ofvanför denna gräns, gåfves sådana undantag, då ett fritt förfogande öfver den sparsamma skogstillgången ej borde vara medgifvet ens till husbehof. I fråga om sådana undantag, hvilka, såsom förut vore antydt, under afvittringen närmare borde utredas och angifvas, syntes 2 § i lagen om skyddsskogar böra blifva gällande. Den inskränkning i ägarens eller åbons rätt att för husbehof bruka skogen, som uti de i denna § åsyftade fall kunde ifrågakomma, syntes böra bestå däri, att i fråga om barrskog äfven virke till husbehof borde få tagas endast efter utsyning, och att i fråga om björkskog uti för hvarje hemman och nybygge upprättade afverkningsberäkningar meddelade bestämmelser angående afverkningsbeloppet, årstiden för afverkningens utförande, huggningens ordningsföljd och sättet för dess utförande i öfrigt skulle iakttagas, på det att skogens reproduktion måtte varda tryggad. En begränsning af rätten att till husbehof afverka barrträd förekomme för vissa fall redan nu inom Tärna socken, grundad på bestämmelserna i nådiga brefvet till domänstyrelsen den 19 maj 1893 angående ifrågasatt uppskattning och indelning till ordnad hushållning af denna sockens skogar. Såsom förut antydts, vore det särskildt inom Tärna socken, som skogstillgången inom barrskogsområdets öfre delar äfvensom ofvanför detta område vore i förhållande till den därvarande bofasta befolkningens antal och behof af virke knapp och i vissa fall otillräcklig. Äfven inom andra socknar förekomme emellertid så belägna gårdar, att en fortsatt oförsiktig afverkning af för dem nödigt husbehofsvirke kunde medföra fara för skogens reproduktion inom fjällskogsområdet.

Om sålunda å ena sidan en inskränkning af den fria husbehofsafverkningen vore nödig å vissa af de skogar, som vid afvittringen komme att afsättas för hemmans och nybyggens husbehof, så måste dock å andra sidan gifvas tillfälle att i vissa fall afyttra virke jämväl från de skogar, som kunde anvisas för tillgodoseende af sådana hemmans och nybyggens husbehof af virke. Den beräkning af sådant virkesbehof, som skulle läggas till grund för beräknande af husbehofsskogarnas omfattning, syntes böra grundas på nu rådande förhållanden. Genom

omsorgsfullare byggnadssätt, bränslebesparande eldstäder och i det hela taget större sparsamhet med husbehofsvirke syntes i många fall åtgången däraf kunna nedbringas under det belopp, hvartill den för närvarande uppginge och hvartill den vid afvittringen kunde komma att uppskattas. På det att sparsamhet och omtanke med husbehofsskogens begagnande måtte blifva rådande och möjlighet därigenom beredas ägare att af skogen få någon, om ock ringa afkastning, syntes lämpligen böra stadgas, att å husbehofsskog besparadt virke finge af ägaren fritt disponeras. Dock syntes virkestillgången utöfver husbehofvet böra ådagaläggas genom en af vederbörande skogstjänsteman på ägarens begäran verkställd undersökning, som dock till förebyggande af spekulation å sådant besparingsvirke ej borde ske oftare än hvart femte år.

Till sparsamhetens befrämjande syntes böra stadgas, att till vedbrand, hägnad och dylikt, såvidt tillgång funnes, skulle användas virkesaffall, stubbar och rötter samt löfskog jämte torr, skadad och vindfälld skog.

Till socknens allmänningsfond syntes de medel böra ingå, som inflöte efter försäljning af sådan skog, som efter skador af eld och storm m. m. kunde behöfva å husbehofsskog skyndsamt afverkas och tillgodogöras för att ej förfaras eller afsevärdt förlora i värde. Visserligen kunde detta synas vara hårdt mot skogens ägare eller åbo, men det hade visat sig, att skogseld ofta stode i samband med ovarsamhet från befolkningens sida och att sådan eld i vissa fall kunde vara anlagd utan att detta kunde ledas i bevis eller, om så i vissa fall kunde ske, utan att gärningsmannen kunde uppdagas och bindas vid gärningen. Stormskador å skogarna vore visserligen att anse såsom olyckshändelser, men de kunde å ena sidan afsevärdt inskränkas genom en med afseende därpå ordnad afverkning, medan å den andra skogsbestånden kunde göras mottagliga och ömtåliga för stormens angrepp och sålunda utsättas för stormskador genom en oförsiktig afverkning och ännu mer genom en afverkning, företagen i syfte att framkalla stormskador. På det att skogens ägare eller åbo emellertid icke måtte efter afverkning och försäljning af virke från husbehofsskog, som skadats af eld eller storm eller annan därmed jämförlig händelse, lida brist på husbehofsvirke, syntes honom böra tillerkännas rätt att, efter därom gjord anmälan, från socknens allmänning eller från samfälld husbehofsskog, om sådan lämpligt belägen skog därtill lämnade tillgång, i mån af behof utbekomma virke till husbehof, i kvantitet motsvarande det från hemmanet eller nybygget sålda virket.

Enligt hvad erfarenheten visat, kunde det inträffa, att två eller flera hemman eller nybyggen komme i en mans ägo och att ägaren därvid begränsade sitt husbehof af virke till måhända föga mer än hvad som för en af egendomarna beräknats, hvarigenom byggnads- och odlingsskyldigheten å en eller flera egendomar försummades. Emedan dylik sammanslagning ej borde uppmuntras, syntes böra stadgas, att ägare af två eller flera hemman eller nybyggen ej skulle äga vidsträcktare dispositionsrätt till husbehofsskogen å de egendomar, å hvilka han ej vore bosatt, än den, som komme att tillerkännas jordägare, hvilken erhållit andel i samfälld husbehofsskog. Samma inskränkning i dispositionsrätten syntes böra föreskrifvas äfven för ägare af sådana odlingslägenheter, för hvilka särskild husbehofsskog utbrötes. Det syntes emellertid icke böra vara ägare af sådana hemman, nybyggen eller lägenheter förmenadt att vid behof komma i åtnjutande af samma dispositionsrätt till sin husbehofsskog, som i allmänhet kunde komma att medgifvas. Detta syntes böra ske efter hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande gjord ansökan, hvilken borde bifallas, därest den innehölle intyg af två trovärdiga personer, att sökanden redan bosatt sig eller ville bosätta sig å egendomen i fråga för att genom dess odlande och bebyggande söka bereda sig sitt nödtorftiga lifsuppehälle. Till garanti för att efter beviljandet af sådan ansökan och i allmänhet egendomen icke lämnades obebodd syntes böra stadgas, att husbehofsskog till hemman, nybyggen eller odlingslägenheter, hvilka ej hvar för sig brukades och beboddes, finge disponeras allenast på sätt som angående samfälld husbehofsskog blefve bestämdt.

Vid afvittring i Tärna, så vidt den redan blifvit utförd, hade det visat sig nödigt att jämte husbehofsskogen äfven afsätta så kallade husbehofsallmänningar för sådana hemman och nybyggen, hvilka i följd af sin belägenhet icke kunde å sina husbehofsskogar erhålla barrskog till byggnadsvirke. Rörande dispositionsrätten öfver skogen å sådan allmänningstrakt gällde för närvarande bestämmelserna i nådiga brefvet till domänstyrelsen den 19 maj 1893, hvilka bestämmelser i tillämpliga delar syntes böra blifva gällande äfven efter afvittringen för under densamma afsatta samfällda husbehofsskogar i vare sig Tärna eller andra socknar. Erfarenheten från Tärna socken hade emellertid gifvit vid handen, att sökandena ofta anhållit om utsyning af mera byggnadsvirke, än hvad för ändamålet erfordrats, i följd hvaraf för husbehof stämplade träd blifvit å allmänningstrakten kvarstående och, enär de nästan uteslutande utgjorts af gran, efter hand i följd af stämplingen

blifvit rötskadade. Ämbetsverken ansåge därför, att genom intyg af kommunalnämnden borde styrkas den mängd virke, som för afsedt ändamål nödvändigt behöfdes, hvarjämte utsynadt husbehofsvirke, som ej inom viss tid — förslagsvis samma tid, som i fråga om från allmän skog såldt virke vore bestämd — afhämtades, borde vara återfallet till skogen för att kunna till annan sökande utlämnas, innan det toge skada. Däremot syntes, sedan vid afvittringen bestämts de hemman och nybyggen, som, i följd af brist på nödigt husbehofsvirke af barrskog å dem tilldelade husbehofsskogar, i samfälld husbehofsskog skulle äga del, kommunalnämnds intyg icke behöfva innehålla uppgift om att sökande saknade husbehofsvirke å eget husbehofsskifte.

Öfver husbehofsskogens användning i enlighet med därmed afsedt ändamål syntes kontroll böra utöfvas af kronobetjäningen, som, där missbruk uppenbarligen funnes hafva skett, borde äga att väcka åtal.

I anslutning till hvad ämbetverken sålunda anfört hafva de hemställt, det Eders Kungl. Maj:t täcktes i afseende å dispositionsrätten öfver den skog, som kan komma att tilldelas hemman och nybyggen såsom husbehofsskog, förordna, att följande bestämmelser skola lända till efterrättelse, nämligen:

att vid afvittringstillfället befintligt öfverskott af ståndskog inom bestämdt husbehofsskogsområde skall efter på en gång före tillträdet skedd utstämpling, om skogsvården så fordrar, afverkas och försäljas under loppet af 10 år, men, där så utan olägenhet kan ske, afverkning företagas inom loppet af tre år, räknadt från tillträdet; börande för sådan afverkning influtna medel ingå i allmänningsfonden;

att å de hemman och nybyggen tilldelade husbehofsskogar utan utsyning må tagas hvad till hemmans och nybygges oundgängliga husbehof tarfvas äfvensom stubbar och rötter, tjänliga till tjärbränning, där ej i vissa fall bestämmelserna i 2 § af lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar böra å sådan husbehofsskog tillämpas; dock att till vedbrand, hägnad och dylikt, såvidt tillgång finnes, skall användas virkesaffall, stubbar och rötter samt löfskog jämte torr, skadad eller vindfälld skog;

att å hemman eller nybygge tillhörande husbehofsskog, för hvilken bestämmelserna i nyss nämnda lagrum skola tillämpas, barrträd må afverkas allenast efter vederbörlig utsyning och i fråga om löfträd afverkning må ske endast enligt för skogen upprättad afverkningsplan;

att å husbehofsskog, tillhörande hemman, nybyggen eller odlingslägenheter, hvilka ej brukas eller bebos, afverkning ej må äga rum

på annat sätt än för afverkning å samfälld husbehofsskog stadgas, förr än vid lägenhetens bebyggande Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på ägarens ansökan lämnat tillstånd till skogens disposition på sätt för husbehofsskog i allmänhet medgifves;

att, därest skogstillgången å husbehofsskog genom besparing af växande skog kommer att öfverstiga husbehofvet, sådan besparad skogsafkastning må efter utsyning i vederbörlig ordning af hemmansägaren eller nybyggesåbon fritt disponeras; dock att virkestillgången utöfver husbehofvet bör ådagaläggas genom af vederbörande skogstjänsteman på ägarens begäran verkställd undersökning, som likväl ej bör förekomma oftare än hvart femte år;

att, där ståndskogen å husbehofsskog, tillhörande hemman, nybyggen eller odlingslägenheter, hvilka ej brukas eller bebos, befinnes öfverstiga husbehofvet och anses för att ej förfaras böra afverkas, afverkning jämte försäljning af virket skall ske i enlighet med hvad som stadgas rörande afverkning af husbehofvet öfverskjutande ståndskog å samfälld husbehofsskog;

att vindfälld och brandskadad skog, som kan å husbehofsskog uppkomma, skall, där den ej för husbehof erfordras, genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes försorg försäljas och härför inflytande medel ingå till socknens allmänningsfond;

att å samfälld husbehofsskog afverkning må ske allenast efter utsyning af vederbörande skogstjänsteman samt att för afverkning och afforsling af därvid utsynadt virke skola gälla samma bestämmelser som i fråga om från allmän skog såldt virke;

att skogsprodukter, som från samfälld husbehofsskog anses böra afverkas utöfver hvad som till delägarnas husbehof utsynats, skola efter utsyning af vederbörande skogstjänsteman genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes eller allmänningsstyrelsens försorg försäljas samt ena hälften af därför inflytande medel öfverlämnas till delägarna uti den samfällda husbehofsskogen efter fördelning dem emellan i proportion till deras ägande mantal och andra hälften till socknens allmänningsfond;

samt att kronobetjäningen skall öfver husbehofsskogens användning i enlighet med därmed afsedt ändamål utöfva kontroll och, där missbruk uppenbarligen finnes hafva skett, väcka åtal.

Hvad härefter angår de af ämbetsverken föreslagna *åtgärder för tillvaratagande af lapparnas rätt*, torde frågan därom egentligen hafva bety- *Lappfrågan.*

delse vid slutförandet af den s. k. allmänna afvittringen i de delar af Västerbottens län, som ligga ofvan odlingsgränsen. Hvad ämbetsverken i förevarande hänseende föreslagit, står också i nära samband med åtskilliga andra framställningar beträffande lapparna i nämnda län, som under årens lopp gjorts hos Eders Kungl. Maj:t. Handlingarna i detta ärende, som ännu är på Eders Kungl. Maj:ts pröfning beroende, äro genom jordbruksdepartementets försorg utgifna af trycket, och tillåter jag mig här endast i korthet redogöra för det hufvudsakliga af hvad däri förekommit, såvidt detsamma har samband med frågan om afvittringsverkets ordnande.

Enligt upplysningar, som vid olika tillfällen lämnats af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet, lefva uti ifrågavarande trakter omkring 1,300 lappar, af hvilka omkring 390 äro renägande nomadlappar, medan af de öfriga omkring 500 äro jordbrukande s. k. nybyggarlappar samt återstoden hvarken äger renar eller jordbruk, utan lifnär sig med arbete åt andra och väl till en del genom jakt och fiske. På samma gång fanns emellertid redan 1904 i dessa trakter en svensk befolkning af omkring 2,700 personer, fördelade på 503 hushåll; och torde, om äfven alla förutnämnda nybyggare, hvilka där slagit sig ned utan lof, medräknas, nämnda tal blifva ännu högre.

Genom denna invandring af nybyggare hafva emellertid lapparna, som förut varit ensamma om att för sig och sina renar tillgodogöra sig jordens afkastningsförmåga, allt mer trängts undan. En i dessa trakter anställd statens tjänsteman, som afgifvit yttrande i ärendet, har skildrat utvecklingens gång på ungefär följande sätt.

Från att hela norra Sverige en gång legat öppet för lapparna, så att särskildt lappmarkerna efter dem erhållit sin benämning, hade den jordbrukande befolkningen efter hand allt mer inkräktat på sagda område. Nybyggen hade anlagts allt djupare in i landet. Redan vid början af 1700-talet hade en del af lappmarkerna ockuperats, och omkring år 1830 hade i vissa ådalar nybyggesanläggningarna nått ända upp emot barrskogsgränsen. I Umeälfvens floddal hade sådana anläggningar fortsatts äfven ofvanför barrskogsgränsen, så att nybyggen numera funnes i hela denna floddal till inemot gränsen mot Norge. Mindre långt hade odlingen framträngt i Vindelns och Ångermanälfvens floddalar. En stor del af dessa nybyggen ofvan nuvarande odlingsgränsen hade anlagts före den provisoriska odlingsgränsens tillkomst och föregåtts af laga insyning. Därigenom hade efter hand lapparnas rätt till renbete i hög grad kringskurits, och då de bofasta med sin odling trängt upp

efter ådalarna, hade i lapparnas renbetesområden gjorts djupa inskärningar, som i vissa fall uppdelat förut sammanhängande sådana områden. Därtill komme, att de bofasta tillika insynat en stor mängd spridda myrar och andra slåtterlägenheter, belägna mer eller mindre långt inne i renbetesområdena. Till den nämnda inskränkningen i lapparnas betesvidder hade sålunda jämväl kommit ökade svårigheter att nyttja den begränsade betesrätten. En följd af alla dessa förhållanden hade varit, att såväl lapparnas som renarnas numerär icke ökats, utan fastmer på vissa trakter sedan längre tid varit i nedgående.

I åtskilliga dels till Eders Kungl. Maj:t och dels till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ställda skrifter hafva från lapparnas sida klagomål anförts öfver det rådande tillståndet och anhållits om åtgärder för dess afhjälpande. Samma klagomål hafva äfven upprepats vid sammanträden, som i frågan hållits dels inför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och dels inför personer, som särskildt af Eders Kungl. Maj:t förordnats att i saken verkställa undersökning.

De bofasta, anföres det sålunda, hade insynat gamla renvallar, myrslogar och renbetesland, som lapparna såsom renskötare och renägare omöjligt kunde undvara. Det vore omöjligt för lapparna äfven under högsommaren att oafbrutet hålla sig med renarna uppe å fjällen. De måste för kalfvarnas skyddande och beredande af erforderligt bete åt renarna samt för renhjordarnas sammanhållande, så att mjölkning och annan erforderlig skötsel kunde äga rum, understundom äfven draga sig något nedåt skogstrakterna. Men där hotade dem på grund af 14 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige dryga ersättningsanspråk från de bofastas sida för skador, som det under rådande förhållanden vore nästan omöjligt för lapparna att afvärja. Särskildt under maj och juni, då kalfningen påginge, nödgades de hålla sig där. En tidig flyttning skulle nämligen utsätta de späda renkalfvarna för fara att omkomma af köld och hunger, enär de icke kunde lifnära sig å fjället, där lämpligt bete vid den tiden ej funnes, utan snön ännu kvarlåge. Lapparna hade visserligen enligt lag rätt att intill den 1 juni vistas med sina renar å all mark ofvan odlingsgränsen, men då de bofastas gårdar i allmänhet låge på de för renskötseln under maj månad enda lämpliga platserna eller de mot söder vettande skogssluttningarna, hvilka vore de enda ställen, där barmark under den tiden funnes, hade lapparnas rätt att under ifrågavarande tid vistas nedanför fjällbygden blifvit tämligen värdelös. Därtill komme, att renkorna under denna tid

för kalfvarnas skull ej tålde grannskapet af bofasta med deras hundar och boskap, utan fordrade stort utrymme och mycken frihet. Till följd af rådande förhållanden kunde alltså numera under kalfningstiden någon renskötsel i egentlig mening ej komma i fråga, utan lapparna måste släppa sina renar lösa och låta dem, spridda i smärre flockar, själfva uppsöka de bästa betesplatserna, därvid det vore svårt att afhålla dem från att göra skada å de bofastas utängsslåtter. Äfven sedan den egentliga kalfningstiden under juni månad upphört och kalfvarna nått den utveckling, att de kunde söka sig föda å marken, vore fjällen olämpliga till betesplatser för kalfvarna, som saknade förmåga att välja endast njutbar föda samt läte grus och sand åtfölja växtämnena i sådan mängd, att, om kalfvarna icke finge tillfälle att komma ner på skoglandets lösande gräsbeten, dessa osmältbara ämnen skulle förorsaka kalfvarnas död. Äfven för de äldre renarna medförde, särskildt under år med sena vårar, de tidiga flyttningarna till fjälltrakterna fara att omkomma till följd af bristande bete.

Beträffande vissa nybyggen hafva slutligen lapparna framhållit, att de låge i vägen för deras flyttningsvägar, å hvilka renarna skulle fram, att de inkräktat på lapparnas gamla renskiljningsställen, där renarna vissa årstider plägade samla sig och där lapparna då plägat åtskilja den enas renar från den andras, i händelse de blifvit sammanblandade, att de bofastas boskap och särskildt deras hästar inkräktade på betena, hvilket vore så mycket betänkligare, som renarna skydde boskapens tramp och spillning o. s. v.

Hvad lapparna sålunda anfört har vitsordats vara i hufvudsak riktigt; och hafva åtskilliga förslag framställts till afhjälpande af berörda olägenheter.

Nära sammanhängande med frågan om afvittringens ordnande i öfrigt är det yrkande, som i dylikt hänseende framställts af en del lappar inom Sorsele och Tärna socknar i en skrift af den 10 oktober 1901, att vid afvittringen måtte åt lapparna afsättas nödvändiga renvägar, renskiljningsställen och sommarbetesland för renar både å skogsmark och isfjäll, så att hvarje renhjordsägare finge under vår- och höstmånaderna samt en del af sommaren beta sina renar å skogsmark och under den varmaste sommaren å isfjäll.

En annan åtgärd, som föreslagits, är att genom ägoutbyten vid afvittringen söka bereda lapparna någon hjälp.

Vidare har den tanken framkastats, att i sammanhang med afvittringen bereda lappar, som önskade öfvergå till jordbruk, tillfälle att få

åt sig upplåtna därtill lämpliga områden. Frågan härom väcktes först i en af en del lappar vid sammanträde i Fatmomakke lappkapell den 7 juli 1901 aflämnad, till Kungl. Maj:t ställd skrift, däri de hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes vid den blifvande afvittringen åt dem upplåta lägenheter för nybyggens anläggning med skogs-, betes-, slåtter-, jakt- och fiskerättigheter. Till stöd för denna framställning anfördes, att redan den nu uppväxande generationen af lappar på grund af, bland annat, sin uppfostran i skolor, där den i ungdomen toges ifrån det härdande nomadlifvet och förvekligades, icke längre vore skickad att föra nomadens tungsamma och försakelsefulla lif, samt att renarnas antal år ifrån år minskades med stor hastighet, så att den tid icke vore långt aflägsen, när endast ett fåtal renar — hufvudvillkoret för lapparnas existens såsom nomader — skulle återstå.

Samma tanke, att lapparna måste vara betänkta på att söka öfvergå till bofasthet, har också uttalats i en af Elsa Laula från Wilhelmina socken å åtskilliga nomadiserande lappars inom Västerbottens län vägnar till Kungl. Maj:t ingifven, den 6 april 1904 dagtecknad skrift.

I anledning af förstnämnda skrift afgaf afvittringsstyresmannen den 14 december 1901 ett yttrande, däri han bland annat anförde, att inom afvittringsområdet ofvan om gränsen för de nuvarande fasta nybyggarnas insyningar flerstädes låge stora trakter, bestående af dels naturliga ängar vid sjöar och vattendrag, dels för ängsodling lämpliga bäckdalar och dels annan för gräsodling lämplig mark, där nybyggen, särskildt för den med fjällbygdens förhållanden vanda lappbefolkningen, kunde anläggas och där denna befolkning kunde finna en nödtorftig utkomst under en eventuell öfvergång från nomadlifvet, samt att flera lappmän jämväl redan utan rätt satt sig ned på sådana trakter, uppfört några hus af björk — det enda virke, som där funnes — odlat något litet potatisland samt skaffat sig kor och getter, af hvilka, jämte ripfångst och fiske, de hade sin utkomst; hvarjämte afvittringsstyresmannen närmare redogjort för de af honom åsyftade områdena, som innefattade en areal af omkring 10,500 hektar ängar, myrängar och bättre, för hästar och nötboskap tjänligt bete.

I underdånig skrifvelse den 27 december 1901 hemställde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i anledning af lapparnas ifrågavarande framställning, att Kungl. Maj:t täcktes med bifall till denna medgifva, att under då pågående afvittring i Sorsele och Tärna socknar samt blifvande afvittring i Dorotea och Vilhelmina socknar till nybyggen för lapparna lämpliga trakter måtte undersökas, afmätas och värderas

intill en sammanlagd areal af 10,500 hektar för att upplåtas åt lappbefolkningen, under förutsättning att den upphörde med nomadlifvet och blefve bofast samt underkastade sig de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt att, efter det värdering af de sålunda uppmätta områdena verkställts, framdeles i nåder bestämma.

I anledning af hvad sålunda förekommit ingåfvo därefter åtskilliga lappar en ny skrift af den 20 mars 1902, däri de anförde bland annat, att det förefölle, som om Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vid sin hemställan om marks afsättande vid afvittringen till lapparna velat fästa det villkor, att lapparna skulle upphöra med nomadlifvet; att det lätt borde inses, att ett sådant villkor blefve för lapparna synnerligen ödesdigert, då en hel nomadbefolknings öfvergående till nya lefnadsförhållanden icke kunde ske på ett gifvet tecken utan blott småningom; att, om också några helt öfverginge till jordbruksnäringen, andra åter skulle i det längsta framhärda med renskötseln och lämna densamma endast under påverkan af yttre omständigheters tvång; att lapparnas tanke varit, att lapparna skulle lämnas frihet att vid sidan af hvartannat bedrifva jordbruk och renskötsel, då jordbruket till en början möjligen blefve en binäring, som dock vunne i betydelse, i samma mån som större ägoområden hunne uppodlas och renarnas antal minskades; och att, då det redan nu förekomme, att lappar med fördel samtidigt idkade renskötsel och rätt omfattande jordbruk, däraf syntes framgå, att dessa näringsgrenar icke vore fullkomligt oförenliga. Därjämte gjorde de åtskilliga erinringar mot afvittringsstyresmannens förslag angående de områden, som för ändamålet borde afsättas, af innebörd hufvudsakligen, att detta förslag, om det genomfördes, skulle innebära ett ytterligare inkräktande på lapparnas renbetesområde.

I frågan hafva därefter afgifvits yttranden af åtskilliga tjänstemän och myndigheter.

Af dessa har lappfogden vid särskilda tillfällen bestämdt uttalat sig emot att lapparna finge med hvarandra förena jordbruk och renskötsel. Erfarenheten från Malå socken och nedre delen af Sorsele socken hade visat, huru olämpligt det kunde vara att söka förena två för hvarandra så främmande näringar. I nämnda trakter hade skogslapparna, med bibehållande af renskötseln, slagit sig ned såsom jordbrukare, byggt hus och skaffat sig hästar och kor m. m. För att bärga vinterföda åt dessa kreatur hade de emellertid måst under större delen af sommaren ägna sig åt jordbruket och lämna renarna vind för våg. Renarna, sålunda lämnade åt sig själfva, hade blifvit på bön-

dernas ägor skadedjur, som intet stängsel hindrat och som spridt sig öfver vidsträckta områden, nedtrampande ängar och förorsakande skada öfver allt, där de dragit fram. De bofasta i dessa trakter hade visserligen med någorlunda jämnmod tålt obehaget i medvetande af att de själfva vore inkräktare och lapparna undanträngda, men det vore att befara, att, om något liknande inträffade på gränsen mot Norge, förvecklingar icke skulle kunna undvikas. Det vore därför, enligt lappfogdens uppfattning, synnerligen angeläget, att lapparnas ansökning beviljades endast mot villkor, att lapparna afstode från renskötseln och afyttrade sina renar. Då man emellertid under sådant villkor syntes hafva att förvänta, att för närvarande endast en del af lapparna, de nämligen, som blott ägde ett fåtal renar eller vore utan renar, komme att begagna sig af tillåtelsen, vore det äfven angeläget, att dessa lappar icke finge slå sig ned hvar som helst, emedan de därigenom skulle förstöra de lappars betesmarker, som fortfarande nomadiserade, utan sammanfördes inom några vissa bestämda områden, där de skulle vara till minsta hinder för nomadlifvet. Lappfogden ifrågasatte, om ej trakter, lämpliga till egna hem åt enskilda lappar, borde sökas på kronans marker nedom odlingsgränsen. Slutligen har lappfogden i denna del framhållit att, då lapparna vore försjunkna i djup fattigdom och därjämte okunniga i jordbruk och byggnadsföretag, därigenom att de ända från barndomen endast idkat renskötsel och fiske, det vore önskvärdt, att staten toge deras egnahemsfråga helt och hållet om hand samt läte åt dem uppbygga smärre gårdar och dränera den därintill liggande marken för jordbruk. Kolonier för detta ändamål kunde för att äfven bereda dem tillfälle till fiske, som på grund af gammal vana väl i första generationen blefve deras hufvudsakliga näringsfång, förläggas vid sjöar sådana som t. ex. Stor-Vindeln, Stor-Uman, Vojmsjön och Malgomaj, där utrymme på kronomark funnes i öfverflöd.

En motsatt mening har däremot uttalats af vederbörande öfverjägmästare. Sedan han först framhållit, att åtskilliga lappnybyggen redan funnes, och att dessa antagligen grundats af lappar, som varit både renägare och jordbrukare, framhåller han, att enligt hans mening detta vore den naturliga öfvergången från nomadlif till bofast jordbrukare. För att kunna existera såsom självständig nomadlapp erfordrades ett rätt afsevärdt antal renar. Men det funnes mången renägande lapp, hvars renhjord härför ej vore tillräcklig. Sådana mindre renägare kunde hafva börjat såsom lappdrängar med aflöning in natura — fri kost och vissa renar per år — hvarigenom de efter hand erhållit en mindre renhjord, eller ock kunde de hafva varit ägare af en större renhjord, som

af sjukdom eller andra orsaker decimerats. Då en större renhjord delades mellan flera arfvingar, kunde ock hända, att en hvar af dem erhölle ett antal renar, som vore för ringa för att ägaren endast därpå skulle hafva en dräglig utkomst. Men hjorden kunde, om den finge skötas af annan, lämna nödigt bidrag till utkomst för den, som började ett mindre jordbruk. Det kräfdes nämligen många mödosamma år för att från ris och rot få ett jordbruk med nödiga byggnader så ordnadt, att det ensamt för sig kunde åt en familj lämna dagligt bröd. Och dessa öfvergångsår blefve för den lapske nybyggaren flera än för hans konkurrent, som utgått från en jordbrukares hem, där han från barndomen sett och delvis omedvetet lärt allt, som sammanhängde med den bofastes lif och arbete. Det sades däremot om lappen med rätta, att han vore »djupt okunnig» i jordbrukarens arbeten. Det skulle ock vara underbart, om så ej vore fallet, ty han hade i regeln icke handlagt några landtmannagöromål och sett måhända endast ett fåtal af dem. Men många af dessa arbeten kräfde lång öfning för att hos arbetaren alstra skicklighet. Dit hörde sådana till synes enkla arbeten som att plöja, så, föra lien i slåtter m. fl. Skulle en lappman från nomadlifvet på en gång öfvergå att blifva landtbrukare, så innebure detta för honom i regeln ett fullständigt ombyte af lefnadsbana, ingalunda mindre än om en skomakare skulle blifva skräddare eller en snickare smed. Man finge därför icke undra på, att en renägande lappman kunde vara obenägen att göra sig af med sina renar för att på en gång helt träda in på ett för honom obekant område, landtmannens, utan ansåge det nödigt att få bibehålla renarna och så småningom arbeta sig in i sin nya ställning. Därtill komme, att lappmannen torde hafva svårt för att från det oregelbundna nomadlifvet så på en gång ändra vanor, att han blefve en idog landtman. Denna öfvergång torde helt visst för flertalet lappar kräfva en hel generation, måhända mera. För öfverjägmästaren syntes lappfogdens fordran på lapparna innebära en obilligheet, och denna ökades än mer därmed, att lappfogden ville flytta dem ifrån de egentliga fjälltrakterna ofvanför kulturgränsen till kronoparkerna nere i skogslandet, där de ej ens längre skulle kunna se en skymt af sina med barndomsminnen förenade fjäll. Och där skulle de utom nomadlifvet äfven få öfvergifva jakt och fiske, åtminstone på sätt de bland fjälltrakterna utöfvat dessa binäringar. Rika fiskvatten kunde man numera sällan finna å eller invid kronoparkerna, och jakten — förutsatt att den genom lagändring blefve å vissa kronoparker frigifven åt den nedflyttande lappmannen — vore likaledes af annan art och oftast mindre gifvande än närmare fjällen. Äfven en annan svårighet mötte

för inrättande af egna hem åt lapparna på kronoparkerna. De naturliga slåtterlägenheterna därstädes vore nämligen i regeln såsom »ströängar» skattlagda under angränsande byar. Det erfordrades därför, om en större mängd lappar skulle beredas egna hem på kronoparkerna, ganska afsevärda odlingar därstädes för att i hufvudsak från dessa skaffa vinterfoder till den nödiga kreatursbesättningen. Lappfogdens förslag syntes rent af förutsätta, att lapparna skulle på en gång börja ett jordbruk, som vore mera intensivt än det, som nu bedrefves af den bofasta befolkningen i lappmarken, för hvilken skörden från naturliga ängar oftast vore af långt större betydelse än skörden från den relativt ringa odlade jorden.

I ett med anledning af framställningen af den 20 mars 1902 afgifvet underdånigt utlåtande af den 5 juni 1902 anförde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i förevarande hänseende, att det visserligen icke kunde förnekas, att en bofast person å en lägenhet uti ifrågavarande trakter skulle i ägandet af renar kunna finna ett värdefullt och måhända välbehöfligt stöd för sin existens, men att, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, äldre erfarenhet gåfve anledning antaga, att bofast renägande lapp knappast kunde bestå sina renar den tillsyn och vård, som erfordrades för att inom måttliga gränser hålla ersättningar för skada å andra bofastas ägor, hvadan det kunde ifrågasättas, huruvida bofast lapps renägarskap vore förenligt med nomadlapps intresse. Emellertid framhöll Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på samma gång, att i fjällbygden befintliga kommunikationsleder i vissa dalgångar skulle väsentligt vinna i värde, därest utmed dem funnes bebodda platser på ej för stora afstånd från hvarandra.

Samma uppfattning, att jordbruk och den ett nomadlif fordrande renskötseln enligt sakens natur icke kunde samtidigt utöfvas utan men för bägge näringarna, samt att jordbrukande lapps renägarskap äfven medförde rätt afsevärda olägenheter såväl för andra renägande lappar som framför allt för andra jordbrukare, delades äfven af kammarkollegium och domänstyrelsen i ett den 24 juli 1902 afgifvet underdånigt utlåtande i ämnet.

Då emellertid lappar antagligen funnes, hvilka, i saknad af renar eller med afsikt att alldeles upphöra med renskötseln, skulle önska att ägna sig åt jordbruksnäringen, utan att likväl hafva tillfälle att i nu medgifven ordning förvärfva sig jordbruk, hemställde ämbetsverken — under erinran, hurusom lapparna på grund af 31 § i gällande lapplag icke syntes sakna rättighet att i viss mån tillgodogöra sig odlingstillfällen inom de områden, som blifvit till deras uteslutande begagnande

anvisade, likasom de enligt 30 § i samma lag där och annorstädes ägde jakt- och fiskerätt — huruvida icke Kungl. Maj:t, med föranledande af ansökningarna, skulle finna anledning bereda enskilda lappar tillfälle att förvärfva sig en mera stadigvarande besittningsrätt till odlingsbar mark inom nämnda områden, än som följde af nyssberörda 31 §, på det sätt att åt vederbörande myndighet, som i detta fall borde vara kammarkollegium, uppdroges att uppå ansökan samt efter det lapparna och öfriga vederbörande blifvit hörda, på viss tid eller under sökandens lifstid afgiftsfritt upplåta inom de områden, som blifvit till lapparnas uteslutande begagnande anvisade, befintliga odlingslägenheter, där sådant kunde ske utan intrång i öfriga lappars rätt, samt mot de villkor, som kunde finnas skäliga. Bland dessa villkor borde i främsta rummet stadgas, att lägenhetshafvarna förpliktade sig att icke äga eller sköta renar, samt att lägenhetshafvaren skulle hafva att själf freda såväl växande som bärgad gröda från intrång af renar och han således sakna rätt till ersättning för af renar till äfventyrs förorsakad skada.

Nämnda uppfattning, att erfarenheten ej syntes uppmuntra till åtgärder i syfte att bereda utväg för lapp att samtidigt idka åkerbruk och renskötsel, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ytterligare vidhållit i ett förnyadt underdånigt utlåtande af den 31 december 1902, på samma gång Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande därvid framhållit, att, därest man ville göra försök i den riktningen, utvägar därför icke saknades, exempelvis på det sätt, att område upplätes under viss tids nyttjanderätt å plats, där man kunde antaga såsom möjligt, att de båda yrkena skulle kunna i en hand förenas. Då det väl, efter utbrytning af tilldelningarna till de bofasta, komme att ofvan odlingsgränsen uppstå betydande vidder odisponerade kronomarker, syntes ej särskilda områden behöfva vid afvittringen reserveras för sådana försök eller för att bereda tillfälle till bosättning åt lapp, som ville afstå från renskötsel men saknade utväg att lösa sin bosättningsfråga på samma sätt, som stode hvarje annan till buds. Vare sig det vore fråga om försök i förenämnda hänseende eller om lapps bosättning såsom uteslutande jordbrukare, borde emellertid hvarje sådan fråga pröfvas särskildt för sig och därvid tillses, att, så vidt möjligt, kommunikationsintresset samtidigt befrämjades, renskötseln ej försvårades och full effektivitet i öfrigt bereddes de uppställda villkoren.

Frågan om upplåtelse af odlingsområden åt lapparna var därefter föremål för öfverläggning vid sammanträden inför Eders Kungl. Maj:ts

befallningshafvande i Tärna kyrka och i Fatmomakke kapell sommaren 1905. Därvid uttalades bland lapparna olika meningar om lämpligheten af att jordbruk och renskötsel förenades med hvarandra, i det att somliga ansågo, att jordbrukande lappar, som därtill idkat renskötsel, redt sig godt, under det att andra framhöllo, att lapparna icke med fördel kunde förena dessa båda näringsgrenar, samt ytterligare andra, att det endast undantagsvis och under särskilda förhållanden läte sig göra. De lappar, som inställt sig å förstnämnda plats, förklarade emellertid, att de icke kände sig tilltalade af lappfogdens förslag om inrättande af kolonier af lappar nedom odlingsgränsen.

Efter det dessa sammanträden hållits och sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande haft vidare öfverläggningar i ämnet med åtskilliga med lapparnas och nybyggarnas förhållanden inom länet förtrogna män, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i en den 21 maj 1906 aflåten underdånig skrifvelse afgifvit nytt yttrande i ämnet. I detta har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, fortfarande vidhållande sin uppfattning, att någon åtgärd för att genom statens mellankomst bereda nomadlapparna tillfälle att förena renskötseln med bofasthet icke borde vidtagas, emellertid framhållit, att det bland de icke nomadiserande lapparna funnes en klass, beträffande hvilken staten kunde hafva en viss skyldighet att bereda dem tillfälle till grundande af egna hem, nämligen sådana lappar, som själfva varit renägare, men som genom vidriga omständigheter förlorat sina renar och på samma gång ej blott sin enda inkomstkälla utan äfven all rätt till de betesmarker, de förut under renskötseln ägt disponera. Då den bästa odlingsmarken ofvan odlingsgränsen redan tagits i anspråk af nybyggarna, hade dessa lappar, som för sitt uppehälle nödgades söka sin utkomst, där den närmast stode att vinna, slagit sig ner hvar de kunnat, ofta på forna egna lappskatteland, för att i kända trakter genom jordbruk och boskapsskötsel söka förskaffa sig en, om ock knapp, bärgning. Det syntes för den skull böra ankomma på staten, som otvifvelaktigt genom vidsträckta markers insyning åt nybyggare beredt renskötseln svårigheter, att skaffa dessa fattiga familjer den lättnad i deras af försakelser och umbäranden fyllda lif, som en tryggad besittning af eget hem skulle medföra. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge, att denna fråga lämpligen skulle kunna upptagas i samband med afvittringen, därvid man borde söka utfinna och afskilja lämplig mark, som utan att ligga i vägen för renskötseln eller böra tilldelas nybyggarna, kunde upplåtas åt nu ifrågavarande slag af lappar.

Kammarkollegium och landtmäteristyrelsen, som till följd af nådig

remiss haft att yttra sig i anledning af sistnämnda skrifvelse, hafva slutligen i underdånigt utlåtande den 17 april 1907, såvidt nu är i fråga, anfört, hurusom enligt ämbetsverkens åsikt den naturligaste lösningen af lappfrågan i dessa trakter syntes vinnas genom att de nomadiserande lapparnas renskötsel understöddes, på samma gång tillfälle till egna hems bildande bereddes de lappar, hvilka helt och hållet eller hufvudsakligen öfvergifvit nomadlifvet. Genom en omtänksamt ordnad och utförd afvittring ofvan odlingsgränsen syntes detta mål kunna ernås utan afsevärda kostnader för statsverket. I öfrigt hafva ämbetsverken hänvisat till förutnämnda af dem gemensamt med domänstyrelsen afgifna förslag.

Slutligen hafva från åtskilliga håll förslag framställts om en mer eller mindre omfattande inlösen från statens sida af nybyggen ofvan odlingsgränsen för att därigenom bereda lapparna erforderlig hjälp.

Redan i ett den 27 maj 1900 afgifvet yttrande öfver två framställningar från en del lappar inom Dorotea och Vilhelmina socknar framhöll lappfogden, under vitsordande af att lapparna vore utsatta för svårigheter i afseende å betesförhållandena och att dylika svårigheter vore rådande ej blott i nämnda socknar utan öfverallt i länets fjällbygd, att han ansåge enda botemedlet mot det onda vara, att vissa hemman och hemmansdelar ofvan odlingsgränsen inom länet inlöstes af staten. Lappfogden föreslog i detta syfte inlösen af tillhopa 20 hemman och hemmansdelar till ett beräknadt värde af sammanlagdt 68,600 kronor.

Lapparna hafva sedan med förkärlek omfattat denna tanke och vid olika tillfällen uppgifvit äfven åtskilliga andra hemman, som de af olika orsaker ansett böra inlösas af staten. De skäl, som härvid anförts, hafva hufvudsakligen varit, att hemman låge i vägen för renarnas flyttningar, att genom hemmans närhet intill renbetesland vållades konkurrens om betet mellan de bofastas kreatur och renarna o. s. v. Särskildt hafva de dessutom framhållit behofvet af inlösen af sådana de bofastas slåtterängar, hvilka vore belägna i närheten af renarnas uppehållsorter och å hvilka det därför vore särskildt svårt för lapparna att hindra renarna att göra skada. Lapparna hafva emellertid vid sina framställningar om inlösen af mark från statens sida äfven haft ett annat syfte för ögonen, nämligen det förutnämnda att bereda lapparna tillfälle att öfvergå till jordbruk. Sålunda hafva i förutnämnda af åtskilliga lappar ingifna, den 20 mars 1902 dagtecknade skrift dessa förklarat, att de ville på det lifligaste förorda lappfogdens förslag om inlösen af vissa hemman till Kungl. Maj:ts nådiga bifall, att lapparna i sammanhang därmed och såsom ett ytterligare tillägg till

lappfogdens förslag ville uttala den underdåniga mening, att vid en eventuell hemmansinlösen de hemman, som låge inom björkregionen, vore de, hvilka i första rummet borde ifrågakomma, att den tanke föresväfvat lapparna, att all mark ofvan odlingsgränsen borde af staten inlösas för att, sedan den nuvarande icke renägande befolkningen därifrån afhysts, upplåtas dels till renbeten och dels till nybyggen åt lapparna med skog till husbehof och något till afsalu, under det att skogen i öfrigt utlades till kronopark, samt att, därest denna begäran syntes förmäten, lapparna i underdånighet anhölle, att till upphjälpande af deras betryckta belägenhet så stora vidder som möjligt, eller som Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt, måtte af staten inlösas för att disponeras på sätt nu föreslagits.

I likaledes förut omnämnda af Elsa Laula ingifna skrift har vidare anförts, att lapparna ansåge, att någon räddning för dem såsom ett särskildt folk ytterst endast kunde vinnas genom att trakterna ofvan odlingsgränsen obehindradt förbehölles dem både för renskötsel och jordbruksidkande. Beträffande de särskilda åtgärder, som i förenämnda syfte kunde företagas, förmenade lapparna, att dessa borde bestå i, bland annat, inköp genom staten af de ofvan odlingsgränsen befintliga nybyggeshemmanen.

Beträffande sistnämnda sträfvande hos lapparna hafva vederbörande ämbetsmyndigheter och tjänstemän i allmänhet af skäl, för hvilka jag redan delvis redogjort, intagit en afvisande hållning. Sålunda har i allmänhet ansetts, att frågan om inlösen af mark borde kunna inskränkas till utängar och utängsslåtter, och bland dessa till sådana, som hade särskildt besvärliga lägen; och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har, under hänvisning till det förhållande, att den svenska befolkningen ofvan odlingsgränsen är vida talrikare än lapparna, framhållit, att med hänsyn därtill det icke syntes böra ifrågakomma, att staten skulle inköpa de ofvan odlingsgränsen befintliga nybyggeshemmanen eller att, såsom lapparna angifvit önskemålet, all mark ofvan odlingsgränsen skulle af kronan inlösas för att, sedan den nuvarande icke renägande befolkningen därifrån afhysts, upplåtas åt lapparna.

I sin förenämnda skrifvelse af den 21 maj 1906 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i förevarande hänseende anfört hufvudsakligen följande.

Nomadlappar hade vid flera tillfällen allmänt uttalat sin önskan att få fortsätta med nomadlifvet, hvarmed de först då ämnade upphöra, när de af omständigheternas makt blefve tvungna därtill. Då nomad-

lifvets fortbestånd vore af verklig betydelse jämväl ur nationalekonomisk och kulturell synpunkt, i det att vida sträckor inom länets fjällregioner icke kunde blifva föremål för annan kultur än den renskötseln innebure, borde man tillse, att, i den mån icke än viktigare intressen lade hinder i vägen, de förhållanden blefve undanröjda, som beredde verkliga svårigheter för lapparnas renskötsel. Hvad som, på sätt lapparna upprepade gånger framhållit och lappfogden vitsordat, i länet utgjorde det egentliga hindret mot renskötselns utöfvande på ett för lapparna fördelaktigt sätt och som hufvudsakligen föranledt de från nomadlapparna anförda klagomålen, vore den omständigheten, att den lapparna enligt lapplagen tillerkända rätten att beta sina renar faktiskt inskränkts mer och mer, därigenom att hemmansägarna och nybyggarna, efter hand som de ökats och delat sina områden, i allt större utsträckning tagit de af dem eller deras företrädare insynade områdena i användning och börjat göra hela sin rätt till berörda områden gällande. Därigenom hade faktiskt sådana trakter, å hvilka lapparnas ersättningsskyldighet enligt 14 § lapplagen fått praktisk betydelse, alltjämt ökats och det i verkligheten fria utrymmet för renskötseln naturligtvis i motsvarande mån minskats. Af den i detta hänseende förebragta utredningen torde få anses uppenbarligen framgå, att de anspråk på ökadt utrymme för renarna, som af nomadlapparna framställts, stöddes af ett verkligt behof, äfvensom att förverkligandet af lapparnas önskemål om friare utrymme skulle i hög grad befrämja renskötselns vidmakthållande.

Detta friare utrymme för nomadlapparna kunde emellertid under nuvarande förhållanden i de flesta fall icke beredas på annat sätt än genom inskränkning medelst inlösen i en eller annan form af åt hemmansägare eller nybyggare tillförsäkrade rättigheter. De bofasta ofvan odlingsgränsen inom länet vore nomadlapparna i antal vida öfverlägsna och utgjorde i stort sedt en sträfsam, härdad och duktig befolkning, väl ägnad att där bryta bygd och skaffa sig nödigt uppehälle, hufvudsakligast genom boskapsskötsel. Men de svårigheter, som ytterst klena kommunikationsförbindelser och ojämna klimatiska förhållanden i fjälltrakterna beredde, vållade, att jämväl de bofasta befunne sig i ganska trånga ekonomiska förhållanden, så att man vid beredande af hjälp åt nomadlapparna måste gå till väga med största varsamhet, på det att icke de bofastas näring, boskapsskötseln, hvilken i det stora hela syntes hafva bättre utsikt till framtida utveckling än renskötseln, toge skada.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som emellertid funne en utvidgning af lapparnas renbetesfriheter vara af nöden, hade för den

skull till öfvervägande förehaft spörsmålet, huru utredning lämpligast kunde vinnas, om hvilken och huru mycken mark till utvidgning af renbetesmarkerna kunde erfordras samt på hvad sätt denna mark lämpligast borde förvärfvas och disponeras.

För sådan utredning syntes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande nödvändigt, att en undersökning på platsen i hvarje särskildt fall ägde rum till utrönande af, i hvilken utsträckning af de bofasta brukad eller insynad mark vore behöflig för renskötseln, huruvida de bofasta ägde rätt till all den mark, de brukade, samt huruvida denna mark kunde af de bofasta helt och hållet eller delvis undvaras eller måste, med nybyggets eller hemmansbrukets nedläggande, till renbetesland förvärfvas. Allenast ofvanom odlingsgränsen belägen mark borde därvid ifrågakomma.

En utredning af antydd beskaffenhet, därvid bofasta och nomadlappar skulle äga närvara för bevakande af sin rätt, borde enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åsikt lämpligen företagas i sammanhang med afvittringen i länet och anförtros åt vederbörande afvittringslandtmätare i samråd med lappfogden.

Då den för ändamålet erforderliga marken i regeln torde bestå af allenast spridda utängar, som ägaren eller nybyggaren till följd af sitt outvecklade jordbruk icke omedelbart kunde helt och hållet undvara, men af hvilka han, i den mån skötseln af hemägorna ginge framåt, blefve allt mer oberoende, borde vid uppgörande af förslag till inlösningsvillkor äfven tillses, huruvida icke det ifrågavarande området kunde till minskning af lösningskostnaden åt honom tills vidare utarrenderas med skyldighet för honom att vidkännas den inskränkning, som föranleddes af renskötseln och lapparnas fria betesrätt, eller, därest sådan uppgörelse ej kunde träffas, om icke till gagn för jordbrukets utveckling lösen kunde fördelas på flera år med skyldighet för ägaren eller nybyggaren att använda lösenbeloppet till odling och förbättring af sina hemägor. I vissa fall syntes dessutom det intrång, som vanligen kunde förekomma, icke blifva af större betydelse för jordägaren, än att rättighet därtill lämpligen borde kunna mot afgäld betingas.

Uppgifter å trakter och nybyggen, där förvärf till utvidgning af renbetesmarker borde ifrågakomma, förelåge redan i ganska afsevärd omfattning. Utredningen, i den mån sådan utan förryckning i det pågående afvittringsarbetet kunde ske, borde för den skull redan nu kunna utan svårighet omedelbart ordnas sockenvis, så att de för nomadlapparna mest oundgängligt behöfliga områdena först blefve föremål för under-

sökning och utredning af villkoren för deras förvärfvande. Förslag till den ordning, i hvilken utredningen skulle ske, syntes lämpligast årligen böra uppgöras af t. f. afvittringsstyresmannen i samråd med lappfogden samt genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande underställas Kungl. Maj:ts pröfning och fastställelse i sammanhang med det årliga förslaget till arbetsplan för afvittringsarbetena. I själfva verket vore en sådan utredning icke alldeles främmande för afvittringsarbetet, enär, enligt gällande föreskrifter för afvittringen ofvan odlingsgränsen i Västerbottens lappmarker, hänsyn därvid skulle tagas jämväl till lapparnas rätt och deras behof af utrymme för flyttningsfärder.

Den till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkommande utredningen borde successivt med eller utan samband med uppgjorda afvittringsförslag särskildt pröfvas och, om så erfordrades, göras till föremål för de särskilda underdåniga framställningar, hvartill omständigheterna ansåges föranleda, därvid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tänkt sig, att den underdåniga framställningen skulle komma att innefatta begäran om anslag till den inlösen eller det förvärf, hvartill fog kunde förefinnas. I första hand skulle således en kostnad för statsverket genom inlösen af mark uppstå, men, enligt hvad t. f. afvittringsstyresmannen upplyst, kunde man förutse, att, sedan vid afvittringen områdestilldelningen verkställts, rätt betydande öfverloppsmarker komme att uppstå, å hvilka kunde genom skogsafverkning beredas penningafkastning att användas till lappbefolkningens förmån och därvid i första hand till betäckande af kostnader, som förorsakats af beredandet af ökadt utrymme för renskötseln.

Att på nu antydda sätt bispringa nomadlapparna syntes vara betingadt af rättvisa och billighet jämväl ur den synpunkten, att de bofasta ofvan odlingsgränsen, hvilka genom insyningar kommit i besittning af stora delar af det land, som lapparna sedan urminnes tider ensamma nyttjat och ansett vara sin egendom, genom afvittringen skulle blifva delaktiga i afkastningen från vidsträckta skogsallmänningar, som för deras räkning komme att afsättas.

Genomförandet af ofvan i sina hufvuddrag angifna förslag syntes erfordra ändringar och tillägg till de författningar, som däraf berördes, men med dessa ändringar och tillägg syntes böra anstå, till dess den ifrågaställda undersökningen något fortskridit, så att säkrare utgångspunkter för bedömandet än de, som nu stode till buds, kunde vinnas. För undersökningens företagande åter vore det omedelbart af behofvet, att i de årliga arbetsplanerna för afvittringsarbetena inom länet tills

vidare lämnades vederbörande afvittringslandtmätare föreskrift att i sammanhang med afvittringsgöromålen företaga de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna undersökningar i samråd med lappfogden, i den ordning Kungl. Maj:t vid pröfning af därutinnan uppgjordt årligt förslag funne godt bestämma, och att sockenvis eller, där så ske kunde, för större eller mindre del af en sockens område genom afvittringsstyresmannen underställa den gjorda utredningen Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning.

Kammarkollegium och landtmäteristyrelsen hafva i sitt förenämnda utlåtande af den 17 april 1907 i förevarande hänseende icke yttrat sig i vidare mån, än att ämbetsverken framhållit, att för det af dem åsyftade upplåtandet af jord åt lapparna inlösen af mark endast i få undantagsfall syntes böra förekomma. I öfrigt hafva ämbetsverken äfven i denna del hänvisat till förenämnda gemensamt med domänstyrelsen afgifna förslag.

Detta förslag innehåller, som förut antydts, åtskilliga framställningar, afseende tillvaratagandet af lapparnas intressen. I afseende å dessa framställningar anföra de förslagsställande ämbetsverken hufvudsakligen följande.

Vid den förberedande undersökning, det enligt 24 § afvittringsstadgan åligger afvittringsstyresmannen att företaga, borde särskild uppmärksamhet ägnas åt lapparnas rättmätiga anspråk.

I sådant afseende ansåge ämbetsverken visserligen icke nödigt, att de för lapparnas behof af renbetesland och flyttningsvägar behöfliga områden särskildt afsattes eller utbrötes vid afvittringen, utan syntes det vara tillfyllest, om de blott bibehölles under kronans äganderätt för att af lapparna begagnas. För detta ändamål syntes en fullständigare utredning böra ske vid nu förestående afvittring, än som ägt rum vid föregående afvittringar. Vid förut verkställda afvittringar hade så kallade ströängar ofta tillagts hemman och nybyggen, hvilkas ägare eller åbor antingen endast ett eller annat år utan tillstånd afbärgat ängarna eller blott uppgifvit sig innehafva dem. Anspråk på dylika ängar äfvensom andra ägor syntes vid nu förestående afvittring böra grunda sig på företedda behöriga handlingar. Lapparna syntes i främsta rummet hafva behof af renbetesland och flyttningsvägar, och det finge anses ådagalagdt, att det viktigaste villkoret för en lönande renskötsel vore, att renarna kunde beta i dessa trakter under större delen af den blidare årstiden, hvarför det för lapparna vore af största betydelse, att deras rätt till bete ej genom ströängars tilldelande åt bofasta inskränktes mera, än rättvisan mot de senare oundgängligen kräfde.

Genom bestämmelsen om odlingsgräns afsåges att skydda lapparnas urgamla rätt, i det att de hänvisades att hufvudsakligen ofvan nämnda gräns hafva sitt hemvist. Därför syntes den nu föreslagna pröfningen af den rätt, hvarmed ströängar och andra ägor ofvan odlingsgränsen af bofasta innehades, vara så mycket mera påkallad.

Genom den ifrågasatta utredningen borde således utrönas, hvilka områden vore nödiga för lapparnas behof och därför borde, såvidt det utan väsentligt men för de bofasta kunde ske, bibehållas åt kronan. Därvid syntes lapparnas och de bofastas rätt böra samtidigt pröfvas. För den nomadiserande befolkningens behof nödiga områden, som med laga rätt innehades af de bofasta och af dem kunde helt eller delvis undvaras, syntes i många fall genom lämpligt utbyte af mark vid afvittringen kunna förvärfvas åt kronan. Mycket syntes därvid kunna uträttas genom en efter förhållandena lämpad skiftesläggning och genom af förrättningsmännen åvägabragta öfverenskommelser emellan lappar och bofasta. Åt vid afvittring utbrutna områden kunde nämligen ofta gifvas olika form och utsträckning, så att lapparnas rätt alldeles icke eller ock i mindre grad däraf lede intrång. Där sådant emellertid icke kunde ske och område ofvan odlingsgränsen ansåges med nedläggande af hemmans eller nybygges jordbruk böra till bevarande af lapparnas rätt genom direkt inlösen eller köp komma i kronans ägo, borde äfven utredning och förslag därom vid ifrågavarande undersökning åstadkommas. Sådant förslag syntes för öfrigt böra upprättas enligt af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddelade detaljerade föreskrifter samt till undvikande af tidsutdräkt med afvittringsförslagets fullbordande, så snart ske kunde, insändas till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för att underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning.

Till undvikande af förvecklingar emellan nomader och bofasta syntes vidare böra föreskrifvas, att afsides från inägorna belägna spridda ströängar icke borde tilldelas enskilda i andra fall, än då sådant funnes oundgängligen nödigt. Tillförene hade i fråga om sådana ängar inom redan afvittrade områden af Västerbottens och Norrbottens län genom särskilda nådiga bref bestämts, att de flera eller färre inom kronoparks område belägna spridda ängslägenheter, hvilka tillhörde hemman eller nybyggen, finge, utan att från kronoparken afskiljas genom uppdragna rågångar, tills vidare, innan de kunde mot annan mark utbytas, bibehållas under hemmanet eller nybygget och under tiden såsom endast ett skifte beräknas, hvarjämte medgifvits, att det virke, som till behöfliga hägnader, hässjor och hölador vid dessa ängslägenheter åtginge,

finge tillsvidare, efter anvisning af revirförvaltaren, kostnadsfritt afhämtas från kronoparken.

Till förekommande af den synnerligen stora osäkerhet rörande dylika ägoområdens omfång och gränser, som ständigt gjort sig gällande inom redan afvittrade trakter, syntes lämpligen böra stadgas, att ströängar, som, enligt hvad förut anförts, vid kommande afvittring ansåges böra utläggas åt enskilda, skulle genom uppdragna rågångar skiljas från angränsande marker.

Erfarenheten hade visat, att dylika ängar till följd af förändrade kommunikationer eller andra anledningar någon tid efter afvittringen ansetts ej omistliga för de hemman eller nybyggen, hvilka de tillfallit, till följd hvaraf flera tillfällen yppats för kronan att genom köp återförvärfva sådana ängar. Emellertid hade lagfart vägrats å dylika köp, dels enär ängarna, på grund af förut angifna bestämmelser, ansetts endast mot utbyte af annan mark kunna tillkomma kronan, dels och hufvudsakligen emedan ängarna icke varit till sina gränser noggrant bestämda. Dylika köp kunde för kronan ofta vara af särdeles stort gagn, särskildt till främjande af lapparnas intressen, och det förnämsta hindret för lagfart å sådana köp syntes blifva undanröjdt, om ängarnas områden behörigen begränsades.

Föreskriften i 14 § 1 mom. af lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, hvarigenom lapparna under vissa förutsättningar ålades skyldighet att ersätta den skada, renarna förorsakade å de bofastas gröda, syntes vara en af de hufvudsakligaste anledningarna till misshälligheter emellan nomader och bofasta. Då ströängarnas antal, därest ämbetsverkens förslag antoges, blefve mindre och deras gränser bestämdare än förr, syntes visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke den gamla föreskriften enligt nådigt bref den 26 mars 1831 borde upptagas, att ägare af ströängar såväl som andra ägor skulle vara skyldiga att däromkring hålla nödigt stängsel enligt närmare föreskrifter af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Om sådan ändring i lapplagen komme till stånd, skulle nu förestående afvittring troligen kunna utföras med ett väsentligen bättre resultat vidkommande skiftesläggning både för nomader och bofasta, än tidigare afvittringar, hvarjämte större utrymme skulle kunna tilldelas de bofasta. Emellertid innebure en sådan föreskrift rubbning i en af de förnämsta grundsatserna i nämnda lag, hvarför ämbetsverken ej ansåge sig därom böra framställa förslag, helst därvid den största varsamhet syntes böra iakttagas för att icke skada de bofastas boskapsskötsel, hvilken otvifvelaktigt syntes hafva bättre utsikt till framtida utveckling än renskötseln.

För iakttagande af lapparnas rätt och bästa syntes slutligen kunna ifrågasättas, huruvida icke genom den föreslagna undersökningen jämväl borde utredas, hvilka till uppodling lämpliga områden utan särskild olägenhet för vare sig kronan eller de bofasta skulle kunna upplåtas till beredande af egna hem åt traktens nomadiserande befolkning, vare sig densamma redan öfvergifvit nomadlifvet eller befunne sig på ett mellanstadium, så att den kunde och ville med renskötsel förena skötandet af ett mindre jordbruk för att så småningom blifva bofast. Hvarje utveckling från ett lägre till ett högre kulturstadium borde nämligen enligt historiens vittnesbörd försiggå utan skarp öfvergång. Enligt hvad t. f. afvittringsstyresmannen i Västerbottens län meddelat, funnes flerstädes inom Sorsele, Tärna och Vilhelmina socknar ofvan gränsen för de bofasta nybyggarnas insyningar trakter, bestående af dels naturliga ängar vid sjöar och vattendrag, dels för ängsodling lämpliga bäckdalar och dels annan för gräsodling lämplig mark, där den med fjällbygdens förhållanden vana lappbefolkningens bosättning kunde äga rum och där denna befolkning skulle kunna finna en nödtorftig bärgning å områden, som för staten och de bofasta kunde anses nästan värdelösa. Äfven inom andra socknar kunde dylika områden finnas. Då dessa områden förut ej uppmätts, syntes, därest de skulle intagas i afvittring, afvittringskartorna i denna del böra kompletteras, hvilket emellertid borde kunna ske utan afsevärd kostnad eller tidsutdräkt. Angående den besittningsrätt, som borde tillerkännas lapparna till dylika områden, syntes särskilda bestämmelser böra i vederbörlig ordning meddelas.

I anslutning härtill hemställa ämbetsverken, att Kungl. Maj:t måtte förordna:

att vid den förberedande undersökningen genom afvittringsstyresmannen skall verkställas utredning jämväl om hvilka områden, som anses nödiga för bibehållande af lapparnas renbetesland och flyttningsvägar samt för beredande åt dem af lämpliga egna hem eller lägenheter,

att vid upprättandet af den provisionella planen för afvittringen skall iakttagas, jämte hvad i öfrigt kan varda föreskrifvet:

1:o) att områden, hvilka anses behöfliga för bibehållande af lapparnas renbetesland och flyttningsvägar, såvidt möjligt bibehållas åt kronan och i skogsanslag inbegripas endast i den mån sådant befinnes oundgängligen nödigt för tillgodoseende af den skattemannarätt, som är förenad med lagligen upplåtna hemman och nybyggen;

2:o) att förslag upprättas i enlighet med af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande härom meddelade föreskrifter å de områden ofvan

odlingsgränsen, hvilka ej kunna på annat sätt bibehållas till skyddande af lapparnas renskötsel än genom nedläggande af hemmans eller nybyggens jordbruk helt eller delvis samt ifrågavarande områdens förvärfvande åt kronan genom direkt inlösen eller köp; börande sådant förslag ofördröjligen insändas till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för att underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning;

3:o) att de bofastas rätt till innehafda ägor bör grunda sig på företedda handlingar;

4:o) att afsides belägna ströängar ej tilldelas hemman och nybyggen, om sådant anses blifva hinderligt för lapparnas renskötsel;

5:o) att ströängar genom uppdragna rågångar skiljas från annan angränsande mark; samt

6:o) att lämpliga områden afsättas till bildande af egna hem för lappbefolkningen.

Dessutom hafva ämbetsverken till ytterligare betryggande af lapparnas rätt föreslagit, att vid de af ämbetsverken, på sätt förut nämnts, föreslagna undersökningar såväl som vid det sammanträde, som därefter jämlikt 24 § afvittringsstadgan skulle hållas för afvittringsförslagets föredragning inför vederbörande delägare och allmänna ombud, vederbörande lappfogde och ombud för lapparna, till antal ej öfverstigande ett för hvarje inom afvittringsområdet befintlig lappby, skulle jämte vederbörliga sockenombud äga rätt att närvara och föra talan efter befogenhet.

Inhysingslägenheterna.

Hvad slutligen angår frågan om huruvida vid afvittringen någon hänsyn bör tagas till de under årens lopp ofvan odlingsgränsen utan behörigt tillstånd anlagda nybyggena — jag kallar dem i det följande för korthetens skull inhysingslägenheter — hafva ämbetsverken framhållit, att dessa lägenheter, emedan de ej tillkommit i behörig ordning, enligt gällande författningar icke kunna vid afvittringen tilldelas någon mark. Ämbetsverken hafva visserligen ansett frågan om tilldelande af mark äfven åt dessa behjärtansvärd, men då statsmakterna i gifna författningar föreskrifvit, att afvittring ofvan odlingsgränsen endast skulle afse före år 1867 tillkomna hemman och nybyggen, för hvilka föreskrifna byggnads- och odlingsskyldigheter fullgjorts, samt att efter den allmänna afvittringens fullbordande afvittring skulle ske å i behörig ordning tillkomna nybyggen, hafva ämbetsverken ansett det förslag, det enligt den nådiga remissen ålegat dem att upp-

göra, böra afse endast sådana hemman eller nybyggen, som enligt gällande stadganden kunde blifva föremål för afvittring.

En ledamot, föredraganden inom landtmäteristyrelsen, har emellertid, i ett särskildt yttrande, i denna del anfört hufvudsakligen följande.

Inom de områden ofvan odlingsgränsen, där allmän afvittring nu skulle företagas, förefunnes dels åtskilliga före år 1867 anlagda nybyggen, för hvilka stadgade byggnads- och odlingsskyldigheter ej fullgjorts, samt dels ett afsevärdt antal nybyggen och lägenheter, anlagda af personer, som efter år 1867, trots stadgandet om att nybyggen ej finge af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande beviljas ofvan odlingsgränsen, tagit sig hemvist i dessa trakter. Dessutom skulle inom Arjepluog, Jockmock och Gellivare socknar finnas åtskilliga nybyggen eller torp, som antingen lämnats utan afseende vid redan upprättadt förslag till efterafvittring eller sedermera tillkommit. Alla dessa olagliga nybyggen, hvilkas innehafvare i orten kallades inhysingar, och hvilka nybyggens antal torde vara kanske lika stort som antalet af de lagliga och således uppgå till flera hundra, hade i allmänhet icke utmärkts å kartorna, utan hade det varit meningen att, i den mån de kunde erhålla någon laglig rätt, genom efterafvittring tilldela dem områden. Ett sådant förfaringssätt kunde emellertid icke anses stå i öfverensstämmelse med nutidsandan och en klok statshushållning. Då afvittring ofvan odlingsgränsen i främsta rummet borde afse att ordna förhållandet emellan lappar och bofasta eller att, så att säga, verkställa skifte dem emellan, kunde det gifvetvis ej vara lämpligt att verkställa sådan uppgörelse under bortseende helt och hållet från omkring hälften af den bofasta befolkningen. Efterafvittring på statens bekostnad enligt afvittringsstadgan vore ingen nödvändighet, utan kunde och borde undvikas. Det syntes gifvet, att nu, då statens järnvägar i olika riktningar snart komme att genomlöpa ifrågavarande trakter, andra synpunkter borde beaktas vid förestående afvittring än de, som gjort sig gällande för 40 år sedan. Att förbise inhysingslägenheterna vid nu förestående afvittring vore för staten att för flera tiotal år undandraga sig ett egnahemsbildande i stor skala, som syntes kunna ske utan afsevärda kostnader för staten, blott med litet omtanke af vederbörande myndigheter och tjänstemän. Det syntes så mycket nödvändigare att nu med allvar tänka därpå, som egnahemsbildandet i öfrigt i landet oftast mötte stora svårigheter och ej kunde sägas hafva kommit i gång annat än i städernas närhet. Norrlandskommittén hade gjort behjärtansvärda framställningar i afseende å upplåtelse af odlingslägenheter äfven å kronomark, men syntes ej hafva haft reda på förhållandena uti ifråga-

varande trakter. De lägenheter, som inom afvittringsområde kunde anses såsom odlingslägenheter, borde kunna upplåtas ungefärligen på sätt, nämnda kommitté föreslagit, men därjämte funnes hundratals lägenheter, hvilka syntes böraupplåtas såsom egna hem åt befolkningen därstädes och för sådant ändamål tilldelas åtminstone nödigt tomtutrymme. När så utan särskild kostnad eller olägenhet för vare sig staten eller enskilda läte sig verkställas, borde sådana lägenheter äfven kunna tilldelas lämpliga områden för nödigt bete och husbehofsskog. Där så ej kunde ske, borde undersökas, i hvad mån de egna hemmen kunde beredas tillgång till bete och nödig husbehofsskog genom utläggande af en eller flera mindre allmänningar för sådant ändamål.

Konungens befallningshafvande i Västerbottens län den 28 mars 1907.

Öfver ämbetsverkens förslag har, som nämndt, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län den 28 mars 1907 afgifvit underdånigt yttrande samt därvid framställt åtskilliga anmärkningar mot förslaget.

Sålunda har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande beträffande hvad ämbetsverken hemställt i fråga om tilldelning af husbehofsskog till hvarje brukningsdel för sig [1]) erinrat, att, såsom ock tillförordnade afvittringsstyresmannen i länet, muntligt hörd i saken, framhållit, detta förslag, hvilket, ehuru det ej tydligt utsagts, syntes innebära, att åbodelningar skulle verkställas i sammanhang med afvittringen, syntes medföra, att bestämmelser borde meddelas därom, att skiftesstadgans föreskrifter skulle tillämpas rörande husflyttning, odlings- och vanhäfdsersättningar m. m., äfvensom att alla under förrättningen uppkommande tvister skulle upptagas och pröfvas af afvittringsstyresmannen, som skulle söka åstadkomma godvillig öfverenskommelse mellan parterna, men, där så ej kunde ske, underställa ärendet Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes afgörande, hvaröfver klagan ej borde få föras annorledes än i sammanhang med klander öfver förrättningen i dess helhet.

Vidare har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anmärkt, att, då ämbetsverken föreslagit [2]), att vid beräkningen af den husbehofsskog, som för hvarje brukningsdel skulle anses erforderlig, den tidrymd, för hvilken behofvet skulle beräknas, ej borde få tilltagas längre än till högst 100 år, någon grund för att fastslå den tidrymd, som vid om-

---

[1]) Sid. 11 härförut.

[2]) Sid. 19 härförut.

förmälda beräkning borde tagas i betraktande, till just 100 år icke angifvits af ämbetsverken eller sannolikt ens kunnat åberopas, hvarför denna tidsbestämmelse finge anses väl godtycklig, samt att, då ämbetsverken vidare ifråga om samma beräkning föreslagit, att man vid densamma borde utgå från antagandet, att brukningsdelarnas antal inom ifrågavarande trakter i allmänhet ökades så, att detsamma efter 30 års förlopp vore fördubbladt, denna kalkyl ofta icke bestyrktes af verkligheten, då fall förefunnes, som visade fördubbling inom vida kortare tidsperiod. Därtill komme, att afvittringen och förbättrade kommunikationer väl skulle tillföra lappmarken ett uppsving, sedan en hvar erhållit sina bestämda ägor, och att det för den skull borde antagas, att fördubblingen sedermera skulle uppnås snabbare än tillförene. För öfrigt borde erinras, att ämbetsverken i annat sammanhang syntes hafva uttalat den meningen, att virkesbehofvets beräkning för bestämmande af husbehofsskogarnas omfattning borde grundas på nu rådande förhållanden, nämligen då ämbetsverken i fråga om dispositionsrätten till husbehofsskog framhållit, att i vissa fall tillfälle borde gifvas att från husbehofsskog äfven afyttra virke [1]).

Beträffande ämbetsverkens förslag till bestämmelser angående dispositionsrätten till husbehofsskogen har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört hufvudsakligen följande.

Ämbetsverken hade [1]) föreslagit, att å husbehofsskog besparadt virke skulle få af ägaren fritt disponeras. Om därmed jämfördes hvad som yttrades beträffande samfälld husbehofsskog [2]), syntes framgå, att ämbetsverken ansett att, därest besparing å samfälld husbehofsskog uppstode, den därvid uppkommande behållningen icke i sin helhet borde komma delägarna till godo, utan att af densamma hälften skulle tillfalla delägarna och andra hälften afvittringslagets eller socknens allmänningsfond, under det att åter, om husbehofsskogen icke vore samfälld, ägaren skulle ensam fritt disponera besparingen. Då likväl ingen anledning syntes förefinnas att uppställa sådana olika grunder i fråga om rätten till besparadt virke, när det gällde jordägare, som på grund af särskilda förhållanden hänvisats att gemensamt med en eller flera andra erhålla sitt husbehof å samfälld skog, än vidkommande jordägare, som erhållit ensam rätt till husbehofsskog, och, om skillnad skulle göras, denna skillnad med hänsyn till de med samfällighet i husbehofsskog för delägarna förenade olägenheter, snarare syntes böra gå i motsatt

---

[1]) Sid. 25 härförut.

[2]) Sid. 16 härförut.

riktning mot den af ämbetsverken angifna, hölle Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande före, att det vore rättvisast, att jämväl å samfälld husbehofsskog besparadt virke finge af delägarna fritt disponeras med fördelning af behållningen dem emellan i proportion till deras ägande mantal. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge vidare, att skogsägarens rätt till fri disposition af besparadt virke jämväl borde innefatta rättighet för honom att få detsamma försåldt i enahanda ordning, som gällde eller komme att gälla i fråga om försäljning af virke från kronans skogar, samt att uttrycklig föreskrift borde lämnas, att den undersökning, som skulle verkställas af vederbörande skogstjänsteman till utrönande af virkestillgången utöfver husbehofvet, skulle ske på statens bekostnad, enär, i händelse skogsägaren skulle vidkännas kostnaden för dylik undersökning, värdet af den förmån, ifrågavarande stadgande afsåge att medföra för skogsägaren, syntes blifva för mycket afknappadt.

Beträffande af storm eller eld skadad skog [1]) syntes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att, äfven om de medel, hvilka inflöte efter försäljning af sådan skog, ansåges böra ingå till socknens allmänningsfond, skogsägaren borde berättigas att före försäljningen af den skadade skogen undantaga virke, som kunde utan minskning i användbarhet under viss tid fylla hans husbehof, hvarigenom han under tiden skulle besparas besväret att från sannolikt mera aflägset belägen allmänningsskog eller samfälld husbehofsskog hämta, hvad han behöfde.

Ifråga slutligen om hvad ämbetsverken föreslagit angående dispositionsrätten öfver husbehofsskogen å hemman, nybyggen eller odlingslägenheter, hvilka ej brukades och beboddes [2]), ville Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande erinra, att sådana omständigheter kunde föreligga, att rättvisan kräfde, det jordägaren borde få utan utsyning uttaga husbehofsvirke äfven å annat honom tillhörigt hemman än det, å hvilket han vore bosatt. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande funne därför de föreslagna bestämmelserna därutinnan vara för ovillkorliga för att alltid innebära rättvisa mot berättigade intressen. Det förefölle möjligare att afpassa nämnda bestämmelser efter olika förhållanden, därest i stället för stadgandet, att afverkning ej finge äga rum på annat sätt än för afverkning å samfälld husbehofsskog bestämdes, förr än vid lägenhetens bebyggande Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på ägarens ansökan

---

[1]) Sid. 26 härförut.

[2]) Sid. 26 och 29 härförut.

lämnat tillstånd till skogens disposition på sätt för husbehofsskog i allmänhet vore medgifvet, allenast bibehölles bestämmelsen, att »husbehofsskog till hemman, nybygge eller odlingslägenhet, hvilka ej hvar för sig brukas och bebos, må disponeras allenast på det sätt, som angående samfälld husbehofsskog varder bestämdt», med tillägg »därest icke Konungens befallningshafvande uppå ansökan finner skäl lämna sökanden rätt att komma i åtnjutande af samma dispositionsrätt till husbehofsskog, som i allmänhet varder medgifven».

Vidkommande det af ämbetsverken ifrågasatta återupplifvandet af föreskriften i nådiga brefvet den 26 mars 1831, att ägare af ströängar såväl som andra ägor skulle vara skyldiga att däromkring hålla stängsel [1]), har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett en sådan föreskrift omöjlig att i verkligheten efterlefva, enär en dylik hägnadsskyldighet skulle blifva allt för betungande för vederbörande jordägare. Skulle en sådan stängselskyldighet föreskrifvas, blefve det nödvändigt, såsom ock uttalats af såväl lappar som bofasta vid de med dem under år 1905 hållna sammanträden, att bereda möjlighet till bidrag från staten till bestridande af stängselkostnaden. Hägnader kunde i hvarje fall icke lämpligen anordnas annorstädes än omkring inägor och borde icke under några förhållanden få sträckas öfver mark, där renar plägade färdas fram.

Vidare har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, såsom jag redan förut antydt, upptagit frågan om inhysingarnas behandling. Därvid har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande först och främst erinrat, hurusom ämbetsverken ansett hänsyn vid afvittringen äfven böra tagas till angelägenheten att bereda egna hem åt traktens nomadiserande befolkning [2]). Vidtoges åtgärder i detta syfte, något som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del ansåge rättvist — äfven om samtidigt utöfvande af jordbruk och renskötsel icke vore att uppmuntra — så fordrade konsekvensen, att vid afvittringen hänsyn äfven toges till de lappar, som utan lof redan slagit sig ned såsom bofasta å oafvittrad mark. Men skedde detta, så syntes ock utväg böra beredas att göra något för den till antalet icke obetydliga befolkning af svenskt ursprung, som, utan att hafva förvärfvat laglig rätt till anläggning af nybyggen, slagit sig ned här och hvar inom afvittringsområdet för att söka sin utkomst, där den närmast stått

[1]) Sid. 47 härförut.

[2]) Sid. 48 härförut.

att vinna, genom boskapsskötsel, jordbruk och fiske. I regel utgjorde dessa så kallade inhysingar en idog och härdad befolkning, som, satt under lagens skydd för innehafvande mark, väl vore ägnad att bryta bygd i dessa karga trakter och där förskaffa sig nödigt uppehälle. Det vore föga med billighet öfverensstämmande att lämna dessa utposter i obygden, hvilkas betydelse för kulturen och särskildt för samfärdseln icke finge underskattas, alldeles utom räkningen och sålunda utan möjlighet att, då vid afvittringens återupptagande förhållandena sådant medgåfve, erhålla tryggad besittning af mark till sådan omfattning, att de å dem tilldelade områden kunde finna en nödtorftig bärgning. I praktiken syntes ock svårighet skola komma att uppstå att vid ordnandet af denna detalj strängt kunna skilja på lapp och icke lapp, enär i dessa trakter många till motsats mot »lappar» benämnda »svenskar» hade lapskt blod i blandning med svenskt. För undanröjande af de svårigheter och olägenheter, som förorsakades denna befolkning genom det osäkerhetstillstånd, hvari den nu befunne sig, och som ju icke kunde få länge fortfara, utan måste på ett eller annat sätt ordnas, hemställde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att vid afvittringen utredning måtte få åvägabringas dels i fråga om antalet, belägenheten och omfattningen af ifrågavarande inhysingslägenheter, dels huruvida hemmansägarnas och nybyggarnas rättigheter, lapparnas renbetesrätt eller andra mera berättigade intressen kunde lida intrång därigenom, att inhysingslägenheterna tilldelades områden i likhet med hemman och nybyggen, med iakttagande äfven därvid beträffande storleken af de områden, som skulle anses behöfliga, af förefintliga utvecklingsmöjligheter. Visade det sig, att inga mera berättigade intressen förnärmades, borde äfven inhysingslägenheterna få ingå i afvittringen samt skattläggas och tilldelas nödiga områden. För att emellertid icke uppmuntra tillkomsten af ytterligare dylika lägenheter ansåge Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att den ifrågasatta utredningen samt frågan om områdestilldelning borde inskränkas att afse allenast sådana inhysingslägenheter, som icke tillkommit senare än under år 1906.

Slutligen har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört, att en förnyad stadga för afvittringen med alla de ifrågasatta bestämmelserna omformade till lagparagrafer icke syntes vara lämplig att under alla förhållanden utgöra ett rättesnöre, hvarefter afvittringen skulle kunna ledas och utföras på ett för staten och den enskilde tillfredsställande sätt, hvartill komme, att sådana förhållanden kunde i verkligheten uppkomma, som icke läte sig bedömas efter förefintliga stadgan-

den, hur minutiöst och ingående dessa än vore affattade. Det syntes därför lämpligt, att tillräckligt utrymme lämnades åt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, sedan afvittringsstyresmannen fått yttra sig i saken, på lämpligt sätt ordna och utföra afvittringen, hvarigenom ändamålet med densamma bäst skulle främjas.

Departementschefens yttrande.

Af den utredning, för hvilken jag nu redogjort, torde framgå, att i flera hänseenden väsentligt förändrade bestämmelser måste anses påkallade beträffande ännu återstående afvittringsförrättningar och därmed sammanhängande frågor.

Jämlikt 1873 års afvittringsstadga framstår såsom hufvudändamålet med afvittringarna att i jordbrukets intresse afskilja hemmans och nybyggens områden från kronans marker och därvid tillägga hemmanen och nybyggena så mycken mark, som för deras bestånd och utveckling erfordras. Afvittringsstadgans i sistnämnda syfte meddelade bestämmelse om rundliga skogsanslag »ej blott till husbehof, utan ock till afsalu» har emellertid, särskildt på grund af det sätt, hvarpå den tillämpats, långt ifrån att verka till jordbruksnäringens stärkande, visat sig innebära en fara för denna närings undertryckande af den ekonomiskt starkare trävarurörelsen. Erfarenheten har sålunda bevisat nödvändigheten af ändringar i afvittringsstadgans bestämmelser angående *sättet för skogstilldelningens verkställande.* I sammanhang därmed äro nya föreskrifter jämväl påkallade angående *dispositionsrätten öfver skogsanslagen.* Dessa ändringar äro redan till en del, men ingalunda fullständigt genomförda. — Härtill kommer, att afvittringsstadgan mer eller mindre fullständigt lämnat utom räkningen ett flertal frågor, som synas böra erhålla sin lösning i sammanhang med afvittringarna. Stadgan föreskrifver sålunda icke någon uppdelning af ägorna hemmanen och nybyggena emellan, utan påbjuder tvärt om, att gemensamt område skall tilldelas hemman och nybyggen, som höra till en by eller eljest hafva sådant läge, att de synas lämpligen kunna utgöra ett skifteslag. Detta sätt för områdestilldelningens verkställande har i hög grad äfventyrat och försenat afvittringarnas goda verkningar och medfört den fattiga befolkningens betungande med skifteskostnader eller nödvändighet för staten att, vid företaget laga skifte, träda hjälpande emellan med vida större kostnader än som erfordrats, om delning af marken de enskilda emellan företagits i sammanhang med afvittringen. Af sålunda antydda skäl hafva för särskilda fall bestämmelser angående fullständigt *skifte i sammanhang med afvittringarna* blifvit af Kungl. Maj:t meddelade, och vid nu pågående lagstiftningsarbete har det synts mig påkalladt

att till behandling upptaga frågan om att åt dessa bestämmelser, behörigen öfversedda och reviderade, gifva en vidsträcktare tillämplighet. — Inom de trakter af vårt land, som icke undergått allmän afvittring, gäller det emellertid vid områdestilldelningen icke blott att taga hänsyn till intressemotsatserna mellan kronan och den jordbrukande befolkningen samt mellan enskilda jordbrukare sins emellan, utan man måste jämväl beakta *lappbefolkningens* mot de bofastas i många afseenden stridande intressen. Denna sida af saken har i gällande afvittringslagstiftning i blott alltför ringa utsträckning blifvit uppmärksammad genom nådiga brefvet den 18 november 1892, som föreskrifver, att vid områdestilldelningen förrättningsmannen skall noga tillse, att hemmans och nybyggens skiften så läggas, att lapparnas flyttningsfärder icke för dem försvåras. — I sammanhang med afvittringsverkets slutförande framstår till slut ännu ett spörsmål med kraf på sin lösning: frågan om *de s. k. inhysingarnas ställning*, hvilken visat sig vara en ständigt växande källa till split och osämja.

Jag öfvergår nu till att yttra mig om de bestämmelser, som i nu antydda afseenden synas mig påkallade. Härvid skall jag till en början dröja vid frågan om hvilka grundsatser i hufvudsak synas böra blifva de ledande vid lösandet af hvart och ett af de nämnda spörsmålen för sig för att sedermera i ett sammanhang söka ådagalägga, huru dessa grundsatser vid själfva afvittringsproceduren på dess olika stadier må kunna genomföras vid sidan af hvarandra.

Sättet för skogstilldelningens verkställande.

Hvad till en början angår sättet för skogstilldelningens verkställande, så är själfva grundtanken härför redan angifven i Riksdagens nu föredragna skrifvelse den 10 maj 1905 samt i nådiga kungörelsen den 20 april 1906: skogsanslaget skall fördelas på husbehofsskog, som tillägges de särskilda hemmanen och nybyggena, och allmänning, som för delägarnas gemensamma nytta afsättes att förvaltas i enlighet med af Eders Kungl. Maj:t bestämda grunder.

Då den nådiga kungörelsen härvid beträffande den för husbehof nödiga delen af skogsanslaget bestämmer, att den skall »omedelbart tilldelas de särskilda hemmanen eller nybyggena», så får däri visserligen icke anses ligga någon föreskrift om att hvarje brukningsdel skall erhålla sitt område af husbehofsskog för sig utlagdt. Vid kungörelsens tillkomst torde man tvärt om snarast hafva tänkt sig, att husbehofsskogen regelmässigt skulle utläggas enligt afvittringsstadgans allmänna regler för områdestilldelning, d. v. s. särskildt för hvarje by eller annat skifteslag

äfvensom för hvarje enstaka hemman eller nybygge. Den nådiga kungörelsen afser emellertid öfver hufvud icke att gifva någon lösning af denna fråga, och dess bestämmelser lägga intet som helst hinder i vägen för att afvittringsstadgans regler om sättet för skogstilldelningens verkställande ändras sålunda, att särskildt område i husbehofsskog förklaras skola utläggas för hvarje brukningsdel. En regel af sistnämnda innehåll har af ämbetsverken i deras anförda yttrande den 28 mars 1907 tillstyrkts och torde af flere skäl förtjäna företrädet. Härvid kommer särskildt i betraktande följande. Å den för husbehof afsedda delen af skogsanslaget torde husbehofsafverkningen, såvidt möjligt, böra lämnas fri. Erfarenheten visar emellertid, att en obegränsad rätt för flera att hämta husbehofsvirke på samma område lätteligen kan föranleda vanvård och misshushållning med skogen. Ett korrektiv häremot, ehuru visserligen icke det enda, synes vara att söka i skogsmarkens skiftande, och denna lösning lärer lämpligen böra väljas, då den, såsom här torde vara händelsen, kan genomföras utan afsevärd kostnad, helst som den jämväl torde stå i bästa öfverensstämmelse med vederbörande delägares önskningar.

För utläggandet af dylika i det följande s. k. *särskilda husbehofsskogar* förutsättes emellertid, att nödig skogstillgång finnes invid vederbörande brukningsdels inägor eller åtminstone i dessas närhet. Detta är emellertid icke alltid händelsen i fråga om till byggnadsvirke tjänlig barrskog, i det att flerstädes, särskildt inom Tärna socken, hemman och nybyggen äro belägna ofvan barrskogsgränsen. Äfven kan det hända, att där kalfjället går nära intill älfstränderna, svårighet kan komma att möta att tilldela där belägna hemman erforderlig husbehofsskog i närheten af inägorna. I dylika fall synes lämpligast att, på sätt ämbetsverken föreslagit, förlägga en del af husbehofsanslaget i för två eller flera delägare gemensamt område, *samfälld husbehofsskog*, som för delägarnas gemensamma räkning förvaltas. Att utlägga särskilda husbehofsskogar på större afstånd från inägorna vore nämligen mindre lämpligt dels med hänsyn till svårigheten för den enskilde att åt sådana skogsområden ägna nödig vård och bevakning, dels ock på den grund att det i här afsedda fall ofta kan te sig för honom förmånligast, att skogen för hans räkning realiseras och han för de influtna medlen inköper virke från bekvämligare liggande skogar. Detta senare lärer i själfva verket i många fall blifva händelsen inom Tärna socken, där barrskogsanslagen ej sällan måste utläggas på betydande afstånd *nedåt* floddalarna, medan köpvirke lärer kunna erhållas från norska skogar.

Hvad härnäst angår husbehofsanslagens omfattning, så föreskrifver 1906 års nådiga kungörelse, att för ändamålet skall utläggas »endast

hvad som efter noggrann, af afvittringslandtmätaren med biträde af skogstjänsteman för hvarje särskildt fall förrättad undersökning anses erforderligt för nödigt husbehof, med hänsyn jämväl till förefintliga odlingslägenheter». Beträffande det närmare genomförandet af denna bestämmelse hafva ämbetsverken föreslagit [1]) i hufvudsak, *att* sedan särskilda husbehofsskogsområden blifvit af vederbörande landtmätare provisionellt utlagda — hvarvid husbehofsskogens storlek för helt mantal regelmässigt beräknas till hälften af skogsanslagets hela belopp, sådant detta provisionellt bestämts — samt jägmästaren och delägarna beredts tillfälle att yttra sig öfver den å marken utvisade planen, besiktning å marken företages till utrönande dels af de ifrågavarande områdenas naturliga beskaffenhet och produktionsförmåga, dels af hvarje ägolotts utvecklingsmöjligheter, bedömda med hänsyn till befintliga odlingslägenheter; *att* efter fullbordad besiktning beräkning omedelbart å platsen göres af årliga virkesåtgången för ifrågavarande egendoms husbehof, med hänsyn tagen jämväl till egendomens utvecklingsmöjligheter under en tidrymd af högst 100 år samt med beaktande, att brukningsdelarnas antal inom lappmarkerna i allmänhet fördubblas inom en tid af 30 år; *att*, med iakttagande af hvad sålunda blifvit utrönt, de provisionellt utlagda husbehofsskogsområdena minskas eller ökas samt, där så ske kan, särskilda delar af ifrågavarande områden utbrytas för sådana till hemman eller nybyggen hörande odlingslägenheter, hvilka, belägna utan sammanhang med hufvudinägorna, med afseende på odlingsmarkens omfång, läge och beskaffenhet anses kunna utvecklas till självständiga jordbruk; *samt att* jämväl storleken af samfällda husbehofsskogar, där sådana måste utläggas, i allmänhet bestämmes efter sålunda angifna grunder, dock att de med hänsyn till framtida behof tilltagas omkring 25 procent större än den för det normala behofvet beräknade arealen.

Emot hvad ämbetsverken sålunda föreslagit har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län, såsom mig synes med rätta, anmärkt, att begränsningen till 100 år af den tidrymd, för hvilken behofvet utaf husbehofsskog borde beräknas, finge anses väl godtycklig, samt därjämte anfört, att det antagande, som föreslagits såsom regelmässig norm vid beräkningen af tillväxt i brukningsdelarnas antal, eller att dessa efter 30 års förlopp fördubblades, ofta icke bestyrktes af verkligheten. Ett försök att utan ledning af någon sålunda antagen norm, allenast med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet, söka förutsäga, till huru många självständiga jordbruk en viss brukningsdel i framtiden kunde komma att utveckla sig, skulle åter enligt min öfvertygelse i tillämpningen visa sig vara förenadt med

[1]) Sid. 18—23 härförut.

oöfverkomliga vanskligheter, och detsamma torde gälla den af ämbetsverken förutsatta möjligheten att beräkna läget af sådana nytillkommande brukningsdelar. De i ena eller andra hänseendet gjorda beräkningarna komme tvifvelsutan ofta nog att jäfvas af utvecklingen, hvaraf återigen blefve en följd, att de verkställda skogstilldelningarna komme att te sig orättvisa och godtyckliga. De af dylika felkalkyler föranledda ojämnheterna kunde nu så mycket lättare framkalla känslan af bristande likhet inför lagen, som den af ämbetsverken förordade principen för bestämmande af skogsanslagens storlek ställer sig i oförmedlad motsats till hvad som i detta hänseende i afvittringsstadgan föreskrifves och hittills tillämpats. Afvittringsstadgans 18 § innehåller, att skogsanslagets areal skall, med hänsyn till skogens och betets bättre eller sämre beskaffenhet samt markens olika växtlighet, bestämmas efter beräkning af 5,000 kvadratref (= 440,76 hektar) eller därutöfver till högst 20,000 kvadratref (= 1,763,04 hektar) skogsmark för helt mantal och i förhållande därefter för större eller mindre hemmantal, därvid till impediment hänförlig mark ej inberäknas. Här är ej platsen att ingå på en närmare utredning af detta lagrums innebörd, fastslås må allenast, att enligt detsamma skogsanslagets storlek skall bestämmas i förhållande till mantalet, så att i fråga om skog af lika godhet enahanda areal af skogsmark skall utläggas åt hemman och nybyggen med samma mantal, därvid dock är att märka, att någon egentlig gradering ej får äga rum. I denna regel om bestämmandet och fördelningen af skogsanslaget i dess helhet lärer 1906 års nådiga kungörelse ej afse annan ändring, än att detta anslag i fråga om nytillkomna nybyggen nedom odlingsgränsen icke får bestämmas högre än till 1,200 hektar för helt mantal räknadt. Hvad kungörelsen vid sidan häraf föreskrifver, afser allenast en uppdelning i hvarje fall af totala skogsanslaget på husbehofsskog och allmänning. Bestämmelserna härom få emellertid icke genomföras på sätt, som kommer i strid mot hvad som nyss visats gälla beträffande bestämmandet och fördelningen af skogsanslaget i dess helhet. Detta synes icke vara iakttaget i ämbetsverkens förslag. Då enligt detta förslag det hvarje brukningsdel tillkommande området af husbehofsskog skall bestämmas efter annan grund än mantalet, men hvarje brukningsdel skall hafva andel i allmänningen efter mantal, utan hänsyn till om den beträffande husbehofsskog blifvit bättre eller sämre lottad, än hvad fallet genomsnittligt varit med brukningsdelar med samma mantal, så kommer hvad å hvarje brukningsdel sammanlagdt belöper i husbehofsskog och allmänning att växla beträffande brukningsdelar med samma mantal. Ja, en med tillämpning af ämbets-

verkens förslag verkställd skogstilldelning kan rent af tänkas föranleda till att på viss brukningsdel kommer att belöpa större eller mindre andel i skogen, än som jämlikt afvittringsförfattningarna är med dess mantal förenligt. Riktigheten af sistnämnda påstående inses lätt med ledning af ett af ämbetsverken valdt exempel.[1]) Antages skogsanslagets belopp för helt mantal, hvilket belopp, såsom ämbetsverken erinrat, synes böra bestämmas lika för hela afvittringsområdet, med afseende på visst sådant område, hvars mantalssumma är 30, vara fastslaget till 1,600 hektar, så skall till husbehofsskogar och allmänningsskogar tillsammans utläggas en areal af 48,000 hektar. Af denna areal antages 20,000 hektar vara med tillämpning af ämbetsverkens förslag utlagda till husbehofsskogar och återstående 28,000 hektar till allmänningsskogar. Har nu åt visst hemman om $^1/_8$ mantal, med hänsyn till dess genom särskild undersökning utrönta utvecklingsmöjligheter, i husbehofsskog utlagts 125 hektar, så har ifrågavarande hemman, som skall hafva del i allmänningen efter sitt mantal, i själfva verket erhållit större del i skogsanslaget än som enligt afvittringsstadgan högst må belöpa på $^1/_8$ mantal.

Huru de vanskligheter, som sålunda i flera hänseenden synas vara förknippade med det af ämbetsverken föreslagna sättet att genomföra bestämmelserna i 1906 års nådiga kungörelse, må kunna undanröjas utan uppgifvande vare sig af afvittringsstadgans eller kungörelsens grundprinciper, torde klart framstå, om den legislativa grunden till att skogsanslagens storlek i afvittringsstadgan blifvit ställd i relation till mantalet något närmare tages i betraktande. Att afvittringsstadgans syfte att främja landets uppodling ansetts kunna fullföljas genom skogsanslagens fördelning efter mantalet, torde nämligen hafva sin förklaring i att vid mantalssättningen hänsyn skall tagas till egendomens utvecklingsmöjligheter och att en efter mantal skeende fördelning af skogsanslaget sålunda indirekt beaktar jämväl dessa. Nådiga förordningen den 30 maj 1873 angående skattläggningsmetod för Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker stadgar nämligen i 1 §: »Genom skattläggning bestämmes hemmantal efter inägornas uppskattade afkastning. All åkerjord och odlingsmark äfvensom äng och annan slåttermark uppskattas efter den höafkastning, ägorna anses kunna, odlingsmarken efter verkställd odling, i medeltal årligen gifva.» Denna bestämmelse har, enligt hvad jag erfarit, blifvit föremål för något olika tillämpning inom de båda länen. Vid inom Västerbottens län företagna skattläggningar har nämligen naturlig ängsmark i allmänhet uppskattats allenast efter sin afkastning vid skattläggningstillfället och hänsyn till möjligheten att

[1]) Sid. 5 härförut.

genom odlingsföretag uppbringa afkastningsförmågan tagits hufvudsakligen beträffande sådan odlingsbar mark, som vid skattläggningen icke lämnat nämnvärd afkastning. Inom Norrbottens län har åter mera allmänt beaktats möjligheten att genom uppodling bringa jorden upp till större afkastning. Den sistnämnda tolkningen af skattläggningsförfattningen torde komma dennas mening närmare.

Om nu de skattläggningar, som vid ännu återstående afvittringsförrättningar blifva att företaga, verkställas med behörig noggrannhet och hänsyn därvid, såsom med skattläggningsmetoden torde bäst öfverensstämma, tages till den beräknade afkastningen af all till hvarje särskild brukningsdel hörande odlad och odlingsbar mark vid högsta efter ortsförhållandena lämpade kulturform utan hänsyn till kulturgraden vid skattläggningen, så torde mantalssättningen blifva ägnad att gifva ett åtminstone tillnärmelsevis riktigt uttryck åt de särskilda brukningsdelarnas större eller mindre behof af virke och husbehofsanslagets bestämmande i relation till mantalet följaktligen blifva möjligt. Visserligen kan ej ens en i nyssnämnda ordning företagen skattläggning härvid blifva en fullt trogen mätare af hvarje särskild brukningsdels virkesbehof, då ju afkastning och virkesbehof ingalunda stå i någon nödvändig inbördes relation, men husbehofsanslagets bestämmande i förhållande till mantalet torde icke dess mindre af flera skäl vara att förorda. Äfven bortsedt ifrån att principen om husbehofsskogens fördelning efter åtgången af virke för husbehof icke torde kunna tänkas generellt genomförd, då vid en framtida klyfning af husbehofsskog virkesbehofvet väl icke gärna kan få utgöra delningsgrund, så lärer den af mig nu föreslagna lösningen ej blott i fråga om enkelhet och praktisk genomförbarhet äga företräde framför ämbetsverkens förslag, utan lärer ock vida bättre än detta tillgodose rättvisans fordringar.

Vid husbehofsanslagens bestämmande synes i hufvudsak följande förfaringssätt böra iakttagas. I sammanhang med den i 24 § afvittringsstadgan omförmälda undersökningen, som bör företagas med biträde af gode män och kungöras på sätt om afvittringssammanträden med delägare är stadgadt, bör utredning äga rum angående skogsmarkens allmänna beskaffenhet och afkastningsförmåga inom afvittringsområdet och angående den i allmänhet beräkneliga virkesåtgången för helt mantal inom orten samt med ledning af denna undersökning dels upprättas provisionellt förslag angående storleken af skogsanslaget i dess helhet inom afvittringsområdet, dels bestämmas husbehofsanslagets storlek för helt mantal räknadt. För att det med 1905 års riksdagsskrifvelse afsedda ändamål dess säkrare måtte uppnås, torde härvid böra gälla, att hus-

behofsanslaget per mantal icke må kunna utan Eders Kungl. Maj:ts medgifvande bestämmas till mera än hälften af skogsanslaget i dess helhet. Vid samma tillfälle bör jämväl utredning verkställas angående ungefärliga läget af allmänningar och husbehofsskogar. Härvid liksom äfven vid följande förrättningar bör iakttagas, att skogsmark, hvarå 2 § af lagen den 24 juli 1903 om skyddsskogar kan komma att tillämpas, icke utlägges till husbehofsskog i andra fall, än då sådant är oundgängligt för beredande af tillgång till nödigt husbehofsvirke. Vid utarbetandet af det i 24 § afvittringsstadgan omförmälda förslag bör sedermera landtmätaren i den utsträckning sådant kan ske upptaga särskildt husbehofsskogsområde för hvarje brukningsdel i förhållande till dess mantal, och bör sådant område såvidt möjligt så utläggas, att det kommer att bilda ett sammanhängande skifte, så beläget i förhållande till egendomens åbyggnader, att husbehofsvirke må kunna utan större svårighet tillföras gården. Häruppå bör landtmätaren hafva att utvisa denna afvittringsplan å marken vid sammanträde med delägarna och bör i sammanhang därmed med biträde af skogstjänsteman taga noggrann kännedom om den till husbehofsskog afsedda skogsmarkens naturliga beskaffenhet och afkastningsförmåga. Landtmätaren och de gode männen skola härefter i samråd med afvittringsstyresmannen dels slutligen bestämma storleken af skogsanslaget i dess helhet för helt mantal, dels vidtaga och å kartan utmärka de modifikationer med afseende på skogstilldelningen, hvartill anledning kan hafva förekommit. Särskildt böra de jämkningar företagas med afseende på de utlagda husbehofsskogsområdena, hvartill deras vid undersökningen ådagalagda bättre eller sämre beskaffenhet föranleder. Härvid bör likväl iakttagas, att husbehofsskogen i intet fall må så utmätas, att hemman eller nybygge, om dess andel i allmänningsskogen jämväl inberäknas, erhåller skogsanslag till annat belopp, än som jämlikt afvittringsförfattningarna må hemmanet eller nybygget efter dess mantal tilläggas. Det sålunda fullbordade förslaget bör sedermera blifva föremål för sådan föredragning å sammanträde med delägarna m. fl., som i 24 § afvittringsstadgan afses, samt i öfrigt undergå den afslutande behandling i samband med öfriga afvittringsärenden, som i nämnda stadga eller eljest förskrifves.

Hvad jag sålunda föreslagit med hänsyn närmast till utläggandet af särskilda husbehofsskogar, synes böra äga motsvarande tillämplighet, där i viss trakt hinder möter att tilldela hvarje brukningsdel den för husbehofvet afsedda delen af skogsanslaget i dess helhet i närheten af öfriga ägor och där följaktligen i stället viss del af skogsanslaget skall afsättas till för två eller flera delägare samfälld husbehofsskog.

Dispositionsrätten öfver husbehofsskogen.

Angående de grundsatser, som synas mig böra gälla med afseende på dispositionsrätten öfver särskilda och samfällda husbehofsskogar, skall jag yttra mig i sammanhang med redogörelsen för innehållet af det förslag till lag i detta hänseende, som jag låtit utarbeta inom departementet.

Skifte i sammanhang med afvittringen.

Jag öfvergår nu till frågan om möjligheten att på sådant sätt verkställa de återstående afvittringarna, att särskilda med dryga kostnader förenade skiftesförrättningar så vidt möjligt undvikes. I viss mån står denna fråga i samband med hvad jag redan yttrat angående sättet för skogstilldelningens verkställande, då jag nämligen därvid uttalat mig för ett utläggande såvidt möjligt af särskildt husbehofsskogsområde till hvarje brukningsdel. Därvid har jag emellertid icke yttrat mig om, hvilken betydelse en dylik uppdelning af skogsanslaget bör tillmätas, för den händelse laga skifte sedermera ifrågasättes. Detta spörsmål är åter beroende på möjligheten att vid afvittringen företaga en delning jämväl af inägorna.

Såsom ämbetsverken i sitt utlåtande påpekat, är tanken på en sådan delning icke ny, utan redan upptagen och genomförd i nådiga brefven den 18 mars 1898 och den 2 mars 1900 angående verkställande af laga skifte i sammanhang med afvittringen af hemman, lägenheter och nybyggen, belägna ofvan odlingsgränsen inom Sorsele och Stensele socknar samt den till sistnämnda socken hörande Tärna kapellförsamling. De nådiga brefven innehålla i hufvudsak följande. Om samtliga delägare i ett skifteslag eller i enstaka hemman eller nybygge, däri flera äga del, hos afvittringsstyresmannen, innan ägobesiktningen företages, sådant begära, skall områdestilldelningen för skifteslaget, hemmanet eller nybygget verkställas sålunda, att, i stället för att delägarne erhålla ett gemensamt område, hvarje delägare tilldelas sitt särskilda område, dock under iakttagande, förutom af i öfrigt meddelade föreskrifter rörande afvittringen inom lappmarkerna, jämväl af följande särskilda villkor och bestämmelser: att delning af inägor, som innehafvas samfälldt af flera delägare, skall verkställas på grund af det vid afvittringen för hvarje delägare bestämda skattetal och efter måttet af ägornas höafkastning, beräknad enligt skattläggningsmetoden; att det i 24 § afvittringsstadgan omförmälda förslag till skattläggning och områdestilldelning skall upptaga alternativa förslag, dels till gemensamt område för hela skifteslaget, hemmanet eller nybygget och dels till särskildt område för hvarje delägare däri; att därest vid sammanträdet för föredragande af nyssnämnda förslag samtliga närvarande delägare i skifteslaget, hemmanet

eller nybygget med eller utan ändringar godkänna den alternativt föreslagna tilldelningen af särskilda områden åt hvarje delägare, skriftlig förening därom bör upprättas och den sålunda öfverenskomna områdestilldelningen sedermera af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i afvittringsutslaget fastställas, om laga hinder däremot icke möter, hvaremot, om förening mellan de närvarande delägarna icke träffats eller öfverenskommen områdestilldelning icke anses kunna oförändrad fastställas, gemensamt område skall tilldelas skifteslaget, hemmanet eller nybygget; att vederbörande delägare skola vidkännas kostnaderna för de likvider, som kunna föranledas af ägoutbyten inom skifteslaget, hemmanet eller nybygget; samt att delägarna i skifteslaget, hemmanet eller nybygget skola gemensamt utgöra eller bekosta den handtlangning, som erfordras för utstakning åt hvarje delägare af hans område.

Såsom skäl för afvittringens verkställande på sådant sätt, att särskilda områden utläggas till hvarje delägare, hade de myndigheter, som beredts tillfälle att yttra sig i förenämnda ärende, bland annat anfört, att enstaka hemman och nybyggen, som ägdes eller innehades af allenast en person, under alla omständigheter komme i åtnjutande af förmånen att genom afvittringen få sitt område afskildt ej blott från kronans mark, utan ock från enskildes ägor; att på den punkt, hvarå odlingen inom ifrågavarande trakter befunne sig, hemmans- och lägenhetsinnehafvarna icke vore i stånd att bära de med laga skifte förenade kostnaderna, hvilka i de flesta fall komme att öfverstiga värdet af de i skiftet ingående hemmanen och lägenheterna; att de ökade kostnader, som genom det ifrågasatta sättet för afvittringens verkställande för kronan uppkomme, vore mycket små och i hvarje fall icke på långt när jämförliga med de bidrag till skifteskostnaderna, som staten redan lämnat vid laga skiften inom trakter, som varit vida bättre lottade än de nu ifrågavarande; samt att den ifrågasatta ägofördelningen, om den än icke gåfve lika godt resultat som ett laga skifte, likväl blefve, med hänsyn till de i dessa trakter rådande säregna förhållanden, för delägarna fullt tillfredsställande och för dem af den största nytta och betydelse.

Den i de nådiga brefven föreskrifna åbodelningen hade inom Stensele och Tärna ingenstädes hunnit påbörjas, då Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 7 mars 1902 förklarade, att afvittringsarbetena inom samma socken och kapellförsamling tills vidare ej skulle fortgå längre, än till dess ägotaxering ägt rum och därtill hörande kartor och handlingar upprättats. Hvad åter angår Sorsele socken, så var åbodelningen flerstädes

provisoriskt genomförd, då Kungl. Maj:t genom nyssnämnda nådiga beslut tills vidare helt och hållet inställde afvittringsarbetena inom socknen. Det nådiga beslutet blef sedermera den 23 maj 1902 till denna del så tillvida modifieradt, som de med åbodelningen inom socknen sysselsatta afvittringslandtmätarna förklarades skola fullfölja afvittringsarbetena, intill dess alla kartor och handlingar samt publika renovationer, som anginge socknen, kompletterats, så att de vore fullständiga på förrättningens dåvarande ståndpunkt och arbetena, då de ånyo upptoges, kunde äfven af en till äfventyrs ny arbetspersonal fullföljas. Enligt uppgift af afvittringsstyresmannen i länet äro numera de provisoriskt utlagda lotterna på sina håll jämväl tillträdda. Inom denna socken är behofvet af bestämmelser, som tillstädja afvittringens slutförande på den en gång inslagna vägen, sålunda mer än eljest påtagligt.

De skäl, som anförts för verkställande af ägodelning i sammanhang med afvittringen inom förenämnda socknar och kapellförsamling, synas emellertid äga full tillämplighet jämväl med afseende på öfriga oafvittrade områden, nämligen de ofvan odlingsgränsen belägna delarna af Vilhelmina och Dorotea socknar, där afvittringsarbetena ej fortskridit längre, än att mätningarna sedan några år pågå och taxeringen förlidet år påbörjats. Genomföres sålunda den ifrågasatta principen med afseende på samtliga återstående allmänna afvittringsförrättningar, så synes anledning ej föreligga till annat förfaringssätt, då efterafvittring å odisponerade öfverloppsmarker anses böra äga rum.

Om sålunda vid afvittringsverkets slutförande den till grund för nådiga brefven den 18 mars 1898 och den 2 mars 1900 liggande principen för områdestilldelningens verkställande synes böra vinna tillämpning, så torde likväl vara af nöden, att med afseende på genomförandet af denna princip meddelas bestämmelser, som dels närmare utföra, dels äfven i ett och annat afseende modifiera de nådiga brefvens innehåll. I detta sammanhang är i främsta rummet att uppmärksamma frågan om förhållandet mellan de ifrågasatta bestämmelserna om ägodelning i sammanhang med afvittringen och reglerna om laga skifte. Att den i de nådiga brefven afsedda åbodelningen är afsedd att utesluta skiftesvitsord, är ingenstädes uttryckligen sagdt, men synes flerstädes vara förutsatt. Antagligen utgå de nådiga brefven från det antagandet, att genom dylik åbodelning t. ex. af en by de utbrutna hemmanen i förhållande till hvarandra komme att erhålla samma ställning, som om de ursprungligen varit icke hemman i by, utan enstaka hemman. På annat sätt lärer icke kunna förklaras, att man ansåg sig kunna undvika framtida laga skiften genom bestämmelserna om åbodelning allenast

och utan några samtidigt vidtagna modifikationer med afseende på reglerna om skiftesvitsord. Huruvida en dylik uppfattning också skulle vinna anslutning i lagtolkningsväg, synes emellertid vara synnerligen ovisst. Välbetänkt synes ej heller vara att, på sätt af den nämnda uppfattningen synes följa, utesluta hvarje möjlighet att erhålla laga skifte å mark, som undergått delning i sammanhang med afvittringen. Frågan om rätt att å sådan mark erhålla laga skifte torde följaktligen böra genom uttryckliga stadganden regleras. Vid det närmare bestämmandet af dessa stadgandens innebörd är att fasthålla, att den vid afvittringen företagna ägodelningen, såsom framgår af hvad jag redan yttrat, kan tänkas mer eller mindre fullständigt genomförd. Särskild husbehofsskog synes städse böra tilläggas hvarje brukningsdel, i den utsträckning detta låter sig göra, hvaremot frågan om utläggandet af särskilda områden jämväl i inägorna lärer böra göras beroende af intressenternas önskningar. Har nu i visst fall delning skett allenast af skogsmarken, så blir tydligen frågan om denna delnings ändamålsenlighet i hög grad beroende af det sätt, hvarpå inägorna vid senare företaget laga skifte kunna blifva utlagda, och skyldigheten att med ifrågavarande husbehofsskogsområden ingå i laga skifte torde följaktligen böra blifva tämligen vidsträckt. Hafva åter vid afvittringen särskilda områden blifvit utlagda ej blott i husbehofsskog, utan jämväl i inägor, så torde de med ett dylikt förfaringssätt eftersträfvade syftemålen kunna nås allenast genom en bestämmelse, som tillerkänner den verkställda delningen en vida högre grad af orubblighet. Hvad slutligen angår möjligen utlagda samfällda husbehofsskogsområden, så torde vara uppenbart, att syftet med deras afsättande genom skifte komme att förfelas. Hvilka bestämmelser som för ena eller andra fallet kunna anses påkallade beträffande rätten att erhålla laga skifte, torde lämpligen böra tagas i öfvervägande i sammanhang med den åt särskilda kommitterade i och för utredning öfverlämnade frågan om en revision af reglerna om laga skifte öfver hufvud. Jag får tillfälle att vidare återkomma till detta ämne.

Den mera summariska metod för skiftes verkställande, som följaktligen i vissa fall på grund af delägarnas beslut bör få komma till användning, torde i sina hufvuddrag böra innebära följande. Utläggandet af särskilda områden ej blott i husbehofsskog, utan jämväl i inägor åt hvarje delägare bör förekomma allenast under förutsättning, att samtliga närvarande delägare i det skifteslag, enstaka hemman eller enstaka nybygge, hvarom fråga är, därom hos afvittringsstyresmannen framställa begäran senast vid den i 24 § afvittringsstadgan föreskrifna undersökningen, hvilken, såsom redan i annat sammanhang blifvit nämndt,

bör kungöras på sätt om sammanträden med delägare är stadgadt. Har sådan framställning i visst fall skett, bör det åligga vederbörande landtmätare att i det förslag till områdestilldelning, som han jämlikt nyssnämnda lagrum har att upprätta, framlägga samt å kartan utmärka två alternativa planer för skiftesläggningen, den ena upptagande särskild områdestilldelning till hvarje brukningsdel så i inägor som i husbehofsskog, i den mån den sistnämnda ej skall afsättas till samfälld husbehofsskog, den andra upptagande inägorna i öfverensstämmelse med afvittringsstadgans föreskrifter, men husbehofsskogen, i den mån den ej skall afsättas till samfälld husbehofsskog, fördelad i särskilda husbehofsskogsområden för hvarje brukningsdel. Vid utläggande af husbehofsskogen skola härvid af mig förut angifna synpunkter komma i tillämpning. Vid upprättande af förslag till inägojordens fördelning torde åter böra iakttagas följande. Till grund för förrättningen läggas i 16 och 17 §§ afvittringsstadgan omförmälda ägobeskrifning samt häfdeförteckning och taxeringslängd, så ock af förrättningsmannen enligt gällande föreskrifter upprättad karta. De sålunda afsedda bestämmelserna komma med afseende på den här ifrågavarande ägodelningen regelmässigt att ersätta de jämlikt kap. 4 och 9 skiftesstadgan för laga skifte gällande föreskrifter. Delningen synes böra verkställas på grund af hvarje delägares vid afvittringen bestämda skattetal. Angående sättet för inägoskiftens utläggande, undantag af mark för delägarnas allmänna behof samt utflyttning och bidrag därtill torde skiftesstadgans bestämmelser i tillämpliga delar böra ända till efterrättelse, och beträffande odlingsersättning torde böra gälla, hvad i 21 § afvittringsstadgan är föreskrifvet. Vid beräkning af högsta tillåtna antalet skiften bör medräknas särskildt husbehofsskogsområde, men däremot icke områden, som utläggas till samfällda husbehofsskogar och allmänningsskogar. Sedan provisionella planer till områdestilldelning blifvit af landtmätaren upprättade i nu angifven ordning, bör det åligga honom att vid utlyst sammanträde å marken utvisa dessa planer. Så snart landtmätaren och gode männen härefter företagit och å kartan utmärkt de jämkningar i förslaget till områdestilldelning, hvartill anledning kan hafva förekommit, bör det af landtmätaren upprättade förslaget i dess helhet å utlyst sammanträde i ett sammanhang föredragas, på sätt i 24 § afvittringsstadgan föreskrifves, och bör det stå landtmätaren och gode männen fritt att därvid vidtaga de ytterligare jämkningar i förslaget, hvartill möjligen framställda anmärkningar kunna föranleda. Enas vid sammanträdet närvarande delägare om förslag till särskild områdestilldelning beträffande såväl inägor som husbehofsskog, bör särskild handling därom upprättas och af

närvarande delägare jämte gode männen underskrifvas samt bifogas protokollet. Den öfverenskomna områdestilldelningen bör sedermera af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i afvittringsutslaget fastställas, om densamma befinnes vara lagligen beskaffad. Har förening mellan de närvarande delägarna icke träffats eller finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande öfverenskommen områdestilldelning icke kunna oförändrad fastställas, bör områdestilldelningen så verkställas, att särskilda områden utläggas allenast i husbehofsskog, medan inägorna utläggas enligt afvittringsstadgans föreskrifter. Angående utstakning och tillträde af ägolotterna, aflämnande af renoverad karta med beskrifning samt klagan öfver afvittringsutslag och utstakning böra afvittringsstadgans föreskrifter lända till efterrättelse. Beträffande de med afvittringsförrättningen förenade kostnaderna böra föreskrifterna i 11 § afvittringsstadgan gälla. Att — såsom skett i nådiga brefven af åren 1898 och 1900 — meddela särskilda bestämmelser angående handtlangningskostnaderna vid ägolotternas utstakning, synes mig icke vara lämpligt.

Frågan om effektiva åtgärder för lindrande af lappbefolkningens betryckta ställning blir med hvarje år alltmera brännande. Vare sig denna fråga ses ur humanitär, ur rättslig eller ur nationalekonomisk och kulturell synpunkt, så måste medgifvas, att krafvet på ett ingripande från statens sida till mildrande af bestående missförhållanden synes oafvisligt. Spörsmålet är dock af synnerligen vidtomfattande beskaffenhet och kräfver för sin fullständiga lösning en långt mer ingående och allsidig utredning, än som för närvarande föreligger. Skulle emellertid alla åtgärder till förbättrande af lapparnas ställning få anstå i afbidan på resultaten af en dylik utredning, så komme lappfrågans lösning att i hög grad försvåras. Lappbefolkningens lifsbetingelser äro nämligen på det intimaste förknippade med sättet för afvittringarnas verkställande, och ägnades vid ännu återstående afvittringsförrättningar ofvan odlingsgränsen åt denna omständighet ej mera beaktande, än som föranledes af nu gällande bestämmelser, så komme, bland annat, stora kostnader framdeles att åsamkas statsverket i och för inlösen af för renskötseln nödiga områden, hvilka däremot synas till stor del kunna med ingen eller ringa kostnad för sagda ändamål reserveras, om lämpliga föreskrifter angående områdestilldelningen vid afvittringarna redan nu meddelas. Hvilka föreskrifter härvid böra anses påkallade, torde äfven med tillräcklig säkerhet kunna afgöras på grundvalen af redan nu föreliggande utredning, och denna fråga synes ej heller stå i sådant

Lappfrågan.

samband med lappfrågans lösning öfver hufvud, att den icke skulle kunna bli föremål för särskildt afgörande.

Vid reglerandet af besittningsförhållandena ofvan odlingsgränsen — afvittringsförrättningar nedom denna gräns torde knappast beröras af denna fråga — framstå lappbefolkningens intressen med kraf på beaktande i dubbel måtto: dels måste största möjliga lättnad beredas renskötseln, dels torde, i afvaktan på vidare utredning, möjlighet till bosättning böra hållas öppen för de talrika lappar, som tid efter annan öfvergifva nomadlifvet, vare sig frivilligt eller därtill tvungna af de svårigheter, hvarmed nomadlappen, till stor del på grund af odlingens utaf staten gynnade framträngande mot fjällbygden, under senare år haft att kämpa.

Af den föreliggande utredningen torde framgå, att vida sträckor inom lappmarkens fjällregioner icke kunna blifva föremål för annan kultur än den, som renskötseln innebär, men att den icke blott från nationalekonomisk synpunkt, utan äfven med hänsyn till samfärdseln angelägna uppgiften att söka vidmakthålla renskötseln i dessa trakter icke kan vinnas, utan att till nomadlapparnas förfogande i större utsträckning än för närvarande ställas områden nedan fjällregionen och sålunda inom trakter, hvilka visat sig tillgängliga äfven för annan kultur än renskötsel. De lapparna genom lagen den 1 juli 1898 i detta hänseende tillerkända rättigheterna torde så mycket mindre få anses tillräckliga för att garantera en lönande renskötsel, som de bofasta mångenstädes slagit sig ned på de för renskötseln mest lämpade platserna och där insynat en stor mängd spridda myrar och andra slåtterlägenheter, på grund hvaraf dessa trakter icke kunna användas till renskötsel utan fara för dryga ersättningsanspråk från de bofastas sida. Rättelse i dessa hänseenden synes nu böra eftersträfvas på trenne vägar, dels därigenom att vid ännu återstående afvittringsförrättningar genom en efter förhållandena lämpad skiftesläggning för renskötseln erforderlig mark i största möjliga utsträckning bibehålles åt kronan och utläggandet utaf afsides belägna utängar så vidt möjligt undvikes, dels genom häfdande af nomadlapparnas företrädesrätt framför dem, som utan laglig rätt satt sig i besittning af mark, och dels genom inlösen till statsverket af sådan för renskötseln erforderlig mark, som icke kunnat på annan väg göras för detta ändamål disponibel. Åtgärder i sistnämnda riktning stå i samband med afvittringsverket, dels så till vida som det synes synnerligen lämpligt, att, inom oafvittrade trakter, utredning och förslag angående behofvet af och villkoren för dylik inlösen åstadkommas i sammanhang med afvittringsförrättningarna, dels ock så till vida att, om beslut angående inlösen af hemman eller nybygge i dess helhet fattas före områdestilldelningen, utläggande af särskildt område för

hemmanet eller nybygget torde blifva öfverflödigt och i stället hemmanet kunna nedläggas.

En efter den nomadiserande lappbefolkningens behof lämpad skiftesläggning lärer ej sällan nödvändiggöra, att hemman eller nybygge flyttas eller att till hemman eller nybygge hörande ägor utbytes mot kronan tillhörigt område. Angående plikt att underkasta sig sådan flyttning och ägobyte äfvensom angående rätt till ersättning af statsmedel för därigenom åsamkade kostnader äro särskilda bestämmelser af nöden. — Inlöses och nedlägges hemman eller nybygge helt eller delvis, så blifva föreskrifter af nöden, huru förhållas bör i afseende på utgörandet af därå hvilande allmänna utskylder och besvär. I detta hänseende lärer böra stadgas, att staten öfvertager ansvaret för dessas behöriga fullgörande. Härvid kommer framför allt i betraktande den skyldighet att bidraga till prästerskapets aflöning, som enligt nu gällande löneregleringar åhvilar här ifrågavarande fastigheter. Hvad särskildt angår väghållningsbesväret, så lära några afsevärda svårigheter icke föranledas af hemmans eller nybyggens nedläggande i sammanhang med återstående afvittringar ofvan odlingsgränsen, enär, enligt hvad jag inhämtat, inom de områden, hvarom här är fråga, vägdelning ännu icke förekommit annat än i Dorotea socken. — Föreskrifter erfordras slutligen angående hvad i öfrigt vid inlösningen iakttagas bör, såsom angående inlöst fastighets behandling i jordebokshänseende.

Jag har i det föregående antydt önskvärdheten af att vid afvittringen ofvan odlingsgränsen lämpliga områden afsättas för att upplåtas till bosättning åt lappar, som öfvergifvit nomadlifvet. Detta ändamål synes emellertid böra fullföljas allenast i den mån som detta låter sig göra utan olägenhet vare sig för kronan, den nomadiserande lappbefolkningen eller de bofasta. Sålunda lärer bland annat någon inlösen eller flyttning af hemman eller nybyggen i och för vinnande af bosättningsplats åt lappar icke böra förekomma. Här är nämligen icke fråga om vidmakthållandet af en för dessa trakter af vårt land betydelsefull näringsgren — renskötseln, utan om företrädesrätt till odlingsmark mellan den redan bofasta befolkningen och den efter hand till jordbrukande öfvergående lappbefolkningen. Att äldre besittningsförhållanden härvid respekteras, synes så mycket mera naturligt, som lapparna i allmänhet såsom jordbrukare äro sina konkurrenter afgjordt underlägsna, äfven om de på grund af sin vana med fjällbygdens förhållanden torde äga särskilda förutsättningar att afvinna de trakter, dit odlingen ännu icke sträckt sig, en nödtorftig bärgning. Af den föreliggande utredningen synes äfven framgå, att för här ifrågavarande ändamål lämpliga, eljest odisponerade marker finnas i tillräcklig mängd.

På sålunda antydda skäl anser jag, att såsom ledande grundsatser vid afvittringarna ofvan odlingsgränsen böra bland andra fastslås följande. Områden, som vid verkställd undersökning finnas behöfliga såsom renbetesland, renskiljningsplatser eller flyttningsvägar för nomadlapparna, böra såvidt möjligt bibehållas åt kronan, och afsides belägna ströängar böra icke tilldelas hemman eller nybyggen, om därigenom hinder kan vållas för lapparnas renskötsel. Där nyssnämnda intressen äro i fråga, bör hemmansägare eller åbo icke tilläggas andra inägor än sådana, till hvilka laglig rätt kan styrkas, och bör han jämväl vara skyldig att, där så pröfvas nödigt, underkasta sig utflyttning eller ägoutbyte mot ersättning af statsmedel. Skulle på sålunda antydda sätt nomadlapparnas intressen icke kunna behörigen tillgodoses, bör undersökning företagas, på hvilka villkor de områden, som ytterligare kunna finnas för ändamålet oundgängligen erforderliga, må kunna åt statsverket genom inlösen förvärfvas, och förslag i sådant hänseende ofördröjligen till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande insändas för att underställas Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning. Varder, jämlikt före områdestilldelningen meddeladt nådigt beslut, hemman eller nybygge i sin helhet till statsverket inlöst, bör särskildt område icke för hemmanet eller nybygget vid afvittringen utläggas. Slutligen böra, efter företagen undersökning, af kronans marker afsättas lämpliga områden till nybyggeslägenheter åt lappar, hvarvid bör iakttagas, att dessa områden så förläggas, att nomadlapparnas intressen icke äfventyras. — Till frågan om i hvilket sammanhang här afsedda undersökningar böra företagas, skall jag i det följande återkomma.

Sedan staten i här antydd ordning i samband med afvittringarna reserverat mark för såväl nomadiserande som jordbrukande lappar, torde särskilda bestämmelser böra meddelas angående de villkor, hvarpå dessa områden skola åt dem för ena eller andra ändamålet upplåtas. Afvittringsverket synes emellertid icke böra uppehållas af den utredning, som härför kan befinnas erforderlig och som bland annat lärer komma att afse de omtvistade frågorna, huruvida hufvudgrundsatserna i lagen om lapparnas rätt till renbete i Sverige den 1 juli 1898 böra underkastas en revision och huruvida odlingsmark lämpligen bör upplåtas jämväl åt lappar, som önska med jordbruk förena renskötsel.

Inhysingslägenheterna.

I nära samband med frågan om beredande af odlingslägenheter åt lappbefolkningen står frågan, huru vid afvittringarna skall förhållas med de till betydande antal uppgående lägenheter ofvan odlingsgränsen,

hvilka blifvit utan behörigt tillstånd anlagda eller för hvilka, ehuru de behörigen tillkommit, stadgad byggnads- och odlingsskyldighet ej fullgjorts. Bland dem, som utan lof slagit sig ned ofvan odlingsgränsen, äro nämligen många lappar, och det vore ingalunda följdriktigt att i sammanhang med afvittringarna trygga möjligheten af en framtida kolonisation af lappar utan att samtidigt så vidt möjligt söka upprätthålla resultaten af hvad som i sådant afseende redan ägt rum. Men tages vid afvittringarna hänsyn till af lappbefolkningen olagligen anlagda lägenheter, så synes, såsom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län jämväl framhållit, utväg äfven böra beredas att därvid göra något för den befolkning af svenskt ursprung, som befinner sig i samma läge. Att vid återstående afvittringsförrättningar lämna ur räkningen dessa inhysingslägenheter, hvilka i antal torde täfla med ofvan odlingsgränsen befintliga i laga ordning tillkomna hemman och nybyggen och hvilkas betydelse för odlingsarbetet och samfärdseln i dessa trakter icke bör underskattas, vore förvisso oklokt. Uppenbart är visserligen, att inhysingarnas intressen måste stå tillbaka för hemmansägarnas och nybyggarnas rättigheter äfvensom för lapparnas renbetesrätt, till skydd för hvilken förbudet mot nybyggens anläggande ofvan odlingsgränsen ursprungligen tillkommit. Däremot lärer icke kunna sättas i fråga, att redan nu, låt vara utan tillstånd, anlagda lägenheter skulle nödgas vika för att lämna rum för en framtida kolonisation.

Af det anförda torde framgå, att frågan om inhysingarnas behandling icke låter sig slutgiltigt lösas genom en allmän regel, utan ytterst måste bli beroende af en pröfning i det särskilda fallet, därvid lämplighetssynpunkter i viss mån måste göra sig gällande. Genom denna pröfning torde böra utrönas, dels huruvida inhysingen på grund af verkställda arbeten eller nedlagda kostnader kan pröfvas förtjänt att vid lägenheten bibehållas och dels huruvida detta låter sig göra utan förnärmande af nomadlapparnas rätt eller andra mera berättigade intressen. Där hinder icke möter, torde härvid särskilda områden böra utläggas såväl i inägor som i husbehofsskog. Klart torde vara, att de utlagda områdenas storlek, beskaffenhet och läge måste afpassas efter för ändamålet disponibel tillgång af mark, att lägenhetshafvaren sålunda i vissa fall kan få nöja sig med föga mer än tomtutrymme och att han utan rätt till understöd måste underkasta sig flyttning och ägoutbyte. Hvad särskildt angår åt inhysingslägenhet utlagdt husbehofsskogsområde, så bör detta under inga förhållanden få vara större, än som tilldelas hemman och nybyggen af

motsvarande storlek i samma trakt. Af flera skäl synes olämpligt att tillerkänna dylik lägenhet andel i allmänning eller samfälld husbehofsskog. Under sådana förhållanden och då inga kamerala hänsyn här torde påkalla mantalssättning, synes icke vara nödvändigt, att dessa till sin omfattning i regel obetydliga lägenheter göras till föremål för skattläggning, utan torde de böra efter äganderättens öfverlåtande i jordeboken upptagas såsom frälsetorp utan mantal.

Frågan om rätt för inom afvittringslaget befintliga inhysingslägenheter att få områden åt sig utlagda synes böra blifva föremål för utredning vid den i 24 § afvittringsstadgan föreskrifna undersökningen, då förslag i sådant hänseende jämväl bör af afvittringsstyresmannen upprättas. Sedan landtmätaren förslagsvis verkställt områdestilldelning och vederbörande intressenter och ombud beredts tillfälle att yttra sig i ärendet samt däraf möjligen föranledda jämkningar vidtagits, bör frågan i hela sin vidd blifva föremål för pröfning och afgörande af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som i afvittringsutslaget meddelar sitt beslut och sedermera eventuellt utfärdar upplåtelsebref och förordnar om lägenhetens upptagande i jordeboken.

Jag har redan anmärkt, att inhysingar, äfven om de vid afvittringen få särskilda områden åt sig utlagda, likväl icke böra tillerkännas rätt till andel i vid afvittringen tillkommen allmänningsskog. Emellertid kommer väl afkastningen af dylika skogar äfven i nu ifrågavarande trakter att bland annat användas till lindrande af delägarnas skattebördor. Under sådana förhållanden böra till förekommande af inhysingarnas obehöriga betungande i beskattningsafseende genom beslut, dikterade af delägarna i allmänningarna, särskilda bestämmelser meddelas i sammanhang med reglerandet af allmänningarnas förvaltning.

Sedan genom afvittring besittningsförhållandena ofvan odlingsgränsen blifvit reglerade, böra för framtiden bosättningar utan behörigt tillstånd icke tolereras. Klart är äfven, att lägenheter, som anlagts efter den i 24 § afvittringsstadgan omförmälda undersökningen, icke kunna komma i betraktande vid afvittringen. Att, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län föreslagit, inskränka den här afsedda undersökningen beträffande inhysingslägenheterna till att afse allenast lägenheter, som tillkommit före viss tidigare tidpunkt, torde däremot icke vara af nöden, därest pröfningen förklaras i hvarje fall böra omfatta jämväl frågan, huruvida inhysingen på grund af verkställda arbeten eller eljest nedlagda kostnader kan anses förtjänt att vid lägenheten bibehållas.

Efter att sålunda hafva yttrat mig angående de hufvudsakliga grundsatser, som synas mig böra beaktas vid lösningen af hvart och ett af de uppkastade problemen, skall jag slutligen i korthet söka visa, huru de föreslagna bestämmelserna må kunna jämte hvarandra komma i tillämpning vid afvittringsförfarandet. *Förfarandet.*

De afvittringsförrättningar, på hvilka de föreslagna grundsatserna äro afsedda att tillämpas, äro till stor del redan påbörjade och mer eller mindre långt framskridna. Detta är, såsom jag redan nämnt, förhållandet med samtliga återstående allmänna afvittringsförrättningar. Äfven om viss förrättning fortskridit så långt, att den i 24 § afvittringsstadgan omförmälda undersökningen ägt rum, måste emellertid sådan undersökning företagas med tillämpning af de nya bestämmelserna. Denna undersökning bör emellertid för framtiden ej blott afse frågan om kronoparkers bildande, utan torde därvid, såsom på skilda ställen i det föregående blifvit antydt, utredning böra verkställas jämväl i följande hänseenden:

1:o) angående skogsmarkens allmänna beskaffenhet och afkastningsförmåga och angående den i allmänhet beräkneliga virkesåtgången för helt mantal inom orten, med ledning af hvilka undersökningar provisionellt förslag angående storleken af skogsanslaget i dess helhet per mantal upprättas och husbehofsanslagets storlek per mantal till sitt normala belopp bestämmes, därvid bör iakttagas, att det senare ej utan Eders Kungl. Maj:ts särskilda medgifvande i hvarje fall får sättas högre än till hälften af skogsanslaget i dess helhet;

2:o) angående ungefärliga läget af särskilda och samfällda husbehofsskogar och allmänningsskogar, hvarvid iakttages, att skogsmark, hvarå 2 § af lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar anses vara tillämplig, icke må användas till husbehofsskog i andra fall, än då sådant är oundgängligt för beredande af tillgång till nödigt husbehofsvirke;

3:o) hvilka områden ofvan odlingsgränsen, som äro behöfliga såsom renbetesland, renskiljningsplatser eller flyttningsvägar för nomadlapparna och hvilka förty, på sätt förut blifvit visadt, antingen böra genom sättet för områdestilldelningens verkställande åt kronan bibehållas eller ock, där detta ej kan ske, men lapparnas behof finnes trängande, böra åt statsverket förvärfvas genom inlösen; skolande beträffande områden af sistnämnda beskaffenhet jämväl utredas, på hvilka villkor förvärf kan ske, samt förslag i ärendet till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande insändas för att underställas Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning;

4:o) hvilka kronan tillhöriga områden ofvan odlingsgränsen böra undantagas för att eventuellt upplåtas till nybyggeslägenheter åt lappar; samt

5:o) huruvida inom afvittringsområdet befintliga inhysingslägen-

heter kunna och böra bibehållas samt, eventuellt, hvilka områden ungefärligen böra åt dem utläggas;

börande, i sammanhang med undersökningen, å kartorna provisionellt utmärkas de områden, som, enligt hvad under 2:o—5:o blifvit sagdt, anses böra för där afsedda ändamål användas.

På grund af det nära sambandet mellan områdestilldelning och mantalssättning bör i samband med här ifrågavarande undersökning ägotaxeringen öfverses och granskas, hvarvid i det föregående framhållna synpunkter beträffande skattläggningsmetodens rätta tillämpning böra iakttagas, så att mantalet må blifva ett, så vidt möjligt, troget uttryck för hvarje hemmans eller nybygges beskaffenhet och odlingsmöjligheter.

Med hänsyn till de för såväl de bofastas som lappbefolkningens intressen i flera hänseenden betydelsefulla frågor, som sålunda enligt mitt förmenande böra behandlas vid den i 24 § afvittringsstadgan omförmälda undersökningen, lärer blifva nödvändigt, att undersökningen kungöres på sätt om afvittringssammanträde med delägare är stadgadt och att rätt att vid undersökningen närvara och i mån af befogenhet föra talan tillerkännes ej blott allmänna ombud och vederbörande ägare eller innehafvare af hemman och nybyggen, utan, i fråga om afvittring ofvan odlingsgränsen, jämväl lappfogde, sockenombud samt ombud för lapparna, till antal ej öfverstigande ett för hvarje inom afvittringsområdet befintlig lappby, äfvensom inhysingar.

Med afseende på ifrågavarande undersökning är slutligen att tillägga, att afvittringsstyresmannen vid densamma bör hafva att erinra vederbörande delägare om deras rätt att på därom senast vid undersökningen gjord framställning få skifte verkställdt i sammanhang med afvittringen.

Sedan landtmätarna hvar för sitt arbetsdistrikt erhållit del af det vid undersökningen förda protokoll jämte kartor och beskrifningar, bör det åligga dem att vid upprättande af det i 24 § afvittringsstadgan omförmälda förslag, utöfver hvad afvittringsstadgan föreskrifver af beskaffenhet att bibehålla tillämplighet, jämväl iakttaga:

1:o) att, där framställning om skifte i sammanhang med afvittringen blifvit i behörig ordning gjord, två alternativa planer till områdestilldelning åt hemman och nybyggen skola upprättas och å kartan utmärkas,

den ena upptagande särskild områdestilldelning till hvarje brukningsdel så i inägor som i husbehofsskog, i den mån den sistnämnda ej skall afsättas till samfälld husbehofsskog, samt

den andra upptagande inägorna i öfverensstämmelse med afvittringsstadgans bestämmelser, men husbehofsskogen, i den mån den ej skall afsättas till samfälld husbehofsskog, fördelad i särskilda husbehofsskogsområden för hvarje brukningsdel,

men att, om framställning, hvarom nyss är sagdt, icke blifvit vederbörligen gjord, endast en plan upprättas, så beskaffad som sist angifvits;

skolande härvid tillämpas i det föregående framställda grundsatser angående tilldelning af husbehofsskog samt angående fördelning af inägojord och hvad därmed står i sammanhang;

2:o) att, där hemman eller nybygge i sin helhet blifvit efter beslut af Eders Kungl. Maj:t för tillgodoseende af nomadlapparnas intressen till statsverket inlöst, innan förslag till områdestilldelning upprättas, särskildt område för sådant hemman eller nybygge icke må utläggas;

3:o) att kronoparker och allmänningsskogar utläggas på lämpligaste sätt, hvarvid särskildt beaktas, att, ifall i närheten af plats med tätare befolkning icke skulle komma att ligga allmänningsskog, kronopark, åtminstone af mindre omfång, utlägges i närheten af dylik plats;

4:o) att, om vid efterafvittring inom afvittringsområde, där allmänning afsatts vid förutgången allmän afvittring, så lämpligen kan ske, dels till sådan allmänning afsättning må äga rum efter samma grunder, efter hvilka densamma bildats, samt dels särskilda för de vid efterafvittringen tillkomna hemman eller nybyggen eller vissa af dem gemensamma allmänningar bildas af den återstående del af skogsanslaget, hvilken icke utlägges till husbehofsskog;

5:o) att i fråga om afvittring ofvan odlingsgränsen fullständigt förslag upprättas och å kartan utmärkes jämväl med afseende på de områden, som skola afsättas för att eventuellt upplåtas såsom nybyggeslägenheter åt lappar, samt beträffande områdestilldelningen åt de inhysingslägenheter, som ansetts böra bibehållas; samt

6:o) att vid hvarje förslag till områdestilldelning ofvan odlingsgränsen hänsyn på förut angifvet sätt tages till nomadlapparnas intressen.

Sedan detta landtmätarens förslag blifvit färdigt, bör det åligga honom att å marken utvisa den provisionella planen vid vederbörligen utlyst sammanträde, vid hvilket, förutom delägare och allmänna ombud, då fråga är om afvittring ofvan odlingsgränsen, jämväl lappfogde, sockenombud och ombud för lapparna, till antal ej öfverstigande ett för hvarje inom arbetsdistriktet befintlig lappby, äfvensom vederbörande inhysingar böra tillerkännas rätt att närvara och föra talan. I sammanhang härmed företages med biträde af skogstjänsteman den af mig förut omför-

mälda noggranna undersökningen af de provisoriskt utlagda husbehofsskogsområdenas naturliga skaffenhet och produktionsförmåga. Landtmätaren och gode männen hafva härefter att i samråd med afvittringsstyresmannen slutligen bestämma storleken af skogsanslaget i dess helhet samt vidtaga de modifikationer i förslaget, hvartill anledning kan hafva förekommit, och därvid särskildt företaga de jämkningar med afseende på de utlagda husbehofsskogsområdena, hvartill skogsmarkens bättre eller sämre beskaffenhet kan föranleda, äfvensom att å kartorna utmärka sålunda företagna ändringar. Sedan förslaget sålunda fullbordats, skall detsamma, på sätt i 24 § afvittringsstadgan föreskrifves, i sin helhet å utlyst sammanträde i ett sammanhang föredragas inför delägare, allmänna ombud och öfriga personer, som äga närvara vid nyss förut omförmälda sammanträde; och hafva landtmätaren och gode männen att öfver härvid möjligen framställda anmärkningar afgifva sitt utlåtande, hvarefter afvittringsärendet behandlas enligt de i afvittringsstadgan eller eljest meddelade bestämmelser.

Enas vid sistnämnda sammanträde närvarande delägare om förslag till särskild områdestilldelning åt hvarje brukningsdel så i inägor som i husbehofsskog, skall särskild handling därom upprättas och af delägarna jämte gode männen underskrifvas samt protokollet bifogas.

Beträffande den nyss omförmälda, med biträde af skogstjänsteman företagna skogsundersökningen böra jämväl meddelas föreskrifter, afseende att åstadkomma en utredning angående ståndsskogens bättre eller sämre beskaffenhet å särskilda husbehofsskogsområden, detta i syfte att förbereda en utjämning i detta hänseende mellan vederbörande ägare och åbor.

Bland de stadganden beträffande afvittringsverket och hvad därmed står i sammanhang, hvilka jag sålunda anser erforderliga, äro vissa af beskaffenhet att böra meddelas i den ordning, som i § 87 regeringsformen föreskrifves. Detta synes mig vara händelsen med de bestämmelser, som angå hemmansägares eller åbos rätt att förfoga öfver dem tillagd husbehofsskog samt deras skyldighet att i vissa fall för tillgodoseendet af nomadlapparnas intressen underkasta sig utflyttningar och ägobyten. Detsamma gäller äfven angående vissa bestämmelser, som innefatta inskränkning i rätten att erhålla laga skifte äfvensom beträffande en ändring i skyddsskoglagen, hvartill i detta sammanhang anledning torde föreligga. Förslag till lagar i dessa hänseenden har jag låtit inom departementet utarbeta, och anhåller jag nu att få anmäla:

1) förslag till lag om uteslutande tills vidare af skiftesvitsord inom vissa områden,

2) förslag till lag angående utflyttningar och ägoutbyten i vissa fall vid afvittring ofvan odlingsgränsen,

3) förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden och

4) förslag till lag angående ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

För genomförandet af de förändrade grunder beträffande afvittringsväsendet, som afses i vissa af nämnda förslag eller eljest blifvit af mig nu förordade, lärer blifva oundvikligt, att statsverket åtager sig vissa uppoffringar i form af ekonomisk subvention, anslag af kronomark eller eljest. I detta hänseende må erinras om nödvändigheten att bereda understöd af allmänna medel till utflyttningar för ernående af lämplig skifteslägg-ning eller för tillgodoseende af nomadlapparnas intressen, så ock om hvad i det föregående blifvit yttradt angående inlösen till statsverket af mark för sist antydda ändamål, angående öfvertagande af ansvaret för å nedlagda fastigheter hvilande utskylder och besvär samt angående utläggande af områden åt förenämnda inhysingslägenheter och afsättande af lämpliga områden till nybyggeslägenheter åt lappar. Uppenbart är, att bestämmelser i dessa ämnen icke kunna utan Riksdagens samtycke meddelas, och jag har äfven låtit utarbeta förslag till nådig proposition i sådant afseende, hvilken jag anhåller att framdeles få anmäla.

Departementschefen öfvergick häruppå till en redogörelse för innehållet af nyss förut omnämnda lagförslag, hvilka skulle protokollet biläggas.

Därvid erinrade departementschefen till en början, hurusom af de använda ordalagen framginge, att de tre förstnämnda af de föreslagna lagarna vore afsedda att vinna tillämpning allenast inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag samt att sålunda, sedan beträffande Enontekis eller, såsom den numera benämndes, Karesuando socken afvittringsutslag meddelats den 19 februari 1907, de områden, på hvilka de nya bestämmelserna kunde komma att tillämpas, blefve dels de ofvan odlingsgränsen belägna delarna af Västerbottens län, innefattande delar af Sorsele, Stensele, Vilhelmina och Dorotea socknar samt af den till Stensele socken hörande Tärna kapellförsamling, dels ock de odisponerade öfverloppsmarkerna nedom odlingsgränsen, belägna hufvudsakligen inom Sorsele socken af Västerbottens län samt inom Gellivare, Jockmocks och Arjepluogs socknar af Norrbottens län.

Härefter anförde departementschefen vidare, beträffande de särskilda lagförslagen följande:

Förslag till lag om uteslutande tills vidare af skiftesvitsord.

I fråga om förslaget till lag om uteslutande tills vidare af skiftesvitsord inom vissa områden har jag redan i annat sammanhang anmärkt, hurusom rätten att erhålla laga skifte å mark, som undergått afvittring med tillämpning af förut angifna regler beträffande områdestilldelningen, bör genom uttryckliga stadganden regleras, men att utredningen af hvilka bestämmelser i detta hänseende kunna anses påkallade, synes böra uppdragas åt skiftesstadgekommittén för att företagas i sammanhang med frågan om revision af reglerna om laga skifte öfver hufvud. I afvaktan på hvad som i anledning af denna utredning kan blifva förordnadt, torde rätten att erhålla laga skifte å ifrågavarande områden böra helt och hållet uteslutas. En bestämmelse i denna riktning torde icke få anses innebära någon obillighet, då vederbörande hemmansägare och åbor samtidigt beredas möjlighet att genom öfverenskommelse om markens delning i sammanhang med afvittringen utan skifteskostnader tillförsäkra sig i hufvudsak enahanda förmåner, som laga skifte afser att bereda.

Förslag till lag angående utflyttningar och ägobyten i vissa fall.

För skälen till den föreslagna lagen om utflyttningar och ägoutbyten i vissa fall vid afvittring ofvan odlingsgränsen har jag förut redogjort.[1])

Förslag till lag angående husbehofsskogar.

Med afseende på förslaget till lag angående husbehofsskogar anhåller jag få anföra följande.

1 §.

Å särskild husbehofsskog bör, i öfverensstämmelse med hvad som i allmänhet gäller om enskildas skogar, som äro underkastade utsyningstvång, afverkningen för gårdens behof lämnas utan annan inskränkning än den, som kan följa af bestämmelsen i 2 § skyddsskogslagen. En erinran om sistnämnda inskränkning återfinnes i förslagets 9 §. Att, såsom skett i 57 § af 1894 års skogsförordning för där afsedda fall, uttryckligen tillerkänna ägare eller åbo rätt att tillvarataga stubbar och rötter har icke ansetts i förslaget erforderligt, då detta i likhet med flertalet författningar angående vård af enskildes skogar allenast afser att begränsa rätten till *afverknings* bedrifvande, hvarunder nyssnämnda sätt för skogsmarkens tillgodogörande icke lärer vara att hänföra. Någon bestämmelse angående rätt att för pottaskeberedning fritt afverka skadad

[1]) Sid. 71 härförut.

löfskog har på den grund icke i förslaget influtit, att enligt af ämbetsverken meddelad uppgift beredning af pottaska i lappmarken ej vidare torde förekomma. På grund af svårigheter i kontrollhänseende torde vara mindre lämpligt att, såsom ämbetsverken föreslagit, genom uttryckligt stadgande tillförbinda vederbörande att till vedbrand, hägnad och dylikt i första hand använda stubbar, rötter och mindre värdefull skog.

Då husbehofsskogarnas omfattning skall bestämmas med hänsyn tagen jämväl till framtida utvecklingsmöjligheter, så måste under den närmaste framtiden ej sällan förekomma, att husbehofsskog, om den väl vårdas samt sparsamhet och omtanke iakttages vid dess anlitande för gårdens behof, lämnar något större afkastning, än som för nämnda ändamål förbrukas. Såväl omsorgen om en god skogshushållning som önskan att understödja den i dessa trakter bekymmersamma jordbruksnäringen synas mig föranleda till att sådant öfverskott må få af ägaren disponeras, så snart genom utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänsteman blifvit konstateradt, att besparad skogstillgång verkligen förefinnes. 2 §.

Ämbetsverken hafva föreslagit, att särskilda bestämmelser måtte gälla beträffande förfoganderätten öfver husbehofsskog å egendom, som icke brukas eller bebos, i det att sådan skog borde få disponeras allenast på sätt, som enligt ämbetsverkens mening borde stadgas angående samfällda husbehofsskogar. Detta förslag innebär, dels att utsyningstvånget här borde gälla äfven vid afverkning för husbehof, dels att besparad skogstillgång borde, efter utsyning, för ägarens eller åbons räkning försäljas och behållningen lika fördelas mellan honom och socknens allmänningsfond. Bestämmelser i liknande riktning hafva äfven föreslagits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län.

Till försvar för ett dylikt undantagsstadgande skulle kunna anföras följande. Då den nya principen för skogstilldelningens verkställande just afser att tillgodose det med afvittringsverket afsedda ändamålet att främja jordbrukets utveckling och stärka den självfägande jordbrukande befolkningens ställning, så böra jämväl reglerna angående dispositionsrätten öfver husbehofsskogarna så anordnas, att de afvittrade egendomarnas användande enbart eller hufvudsakligen till skogshushållning, under försummande af därå drifvet jordbruk, så vidt möjligt motarbetas. En sammanslagning af flera brukningsdelar är för öfrigt i dessa trakter under inga förhållanden önskvärd, icke ens i fall, då jordbruksdriften å de särskilda brukningsdelarna fortsättes, då nämligen sammanslagnin-

gen lätt leder till minskadt intresse för icke bebodda brukningsdelars häfd och odling. Flera brukningsdelars läggande under sambruk och tydligen ännu mer egendoms användande till annat än jordbruk medför emellertid regelmässigt en minskning i åtgången af virke för husbehof och sålunda jämväl en ökning af den besparade skogstillgång å husbehofsskogarna, hvaröfver ägaren eller åbon enligt den nyss förut angifna hufvudregeln skulle hafva rätt att, efter skedd utsyning, fritt förfoga. Häri kunde möjligen anses ligga en frestelse till flera brukningsdelars sammanslående eller rent af till jordbrukets nedläggande.

Hvad ämbetsverken till förekommande af dylika resultat föreslagit, anser jag mig emellertid icke kunna förorda. Att införa utsyningstvång jämväl med afseende på husbehofsafverkningen å de obetydliga skogsområden, hvarom här är fråga, finner jag af flera skäl afgjordt olämpligt. Tanken att här ifrågavarande kategori af hemmansägare och åbor skulle med hälften af den besparade skogstillgången å sina husbehofsskogsområden bidraga till ökandet af allmänningsfonden synes mig ock böra uppgifvas på i det hela liknande grunder som de, hvilka vid tillkomsten af nådiga kungörelsen den 20 april 1906 föranledde såväl Kungl. Maj:t som Riksdagen att frångå den s. k. norrlandskommitténs förslag att från delaktighet i vid afvittringarna tillkomna allmänningars afkastning utesluta jordägare, hvilka uppenbarligen icke för sin utkomst brukade jorden eller vore på stället boende. Hvad slutligen ämbetsverkens förslag innebär beträffande sättet för realiserandet af besparadt virke, hvarom här är fråga, så synes en bestämmelse i detta hänseende ensamt för sig icke erbjuda någon lämplig garanti för de afvittrade egendomarnas användande till det med dem afsedda ändamålet.

En bättre lösning af det föreliggande spörsmålet innebure det enligt mitt förmenande, om rätt till utsyning af besparad skogstillgång å hemman eller nybyggen, som icke brukas eller bebos, medgåfves allenast under förutsättning, att ägaren eller åbon förbunde sig att använda viss del af nettobehållningen till vissa i hvarje särskildt fall närmare angifna förbättringsarbeten vid gården. En dylik regel komme att i viss mån motsvara, hvad som i åtskilliga fall tillämpats vid meddelande af tillstånd till förskottsutsyning för längre tid än tre år å de i 53 § af 1894 års skogsförordning omförmälda områden, dock att de förbättringsåtgärder, som i sistnämnda fall pläga föreskrifvas, allenast afse åtgärder i skogsvårdens intresse, medan de åtgärder, som här framför allt borde ifrågakomma, direkt komme att afse jordbrukets vid-

makthållande och höjande. Redan på grund häraf lärer emellertid vara uteslutet att åt vederbörande skogstjänsteman öfverlämna utredningen af hvilka föreskrifter lämpligen borde i det särskilda fallet meddelas. Att åter hvarje gång föranstalta om särskild sakkunnig utredning i detta hänseende, blefve alltför kostsamt i betraktande af värdet å det virke, som kunde komma i fråga att utsynas.

Dessa och andra vid frågans lösning sig företeende svårigheter finge emellertid icke föranleda till att den antydda faran för jordbruksnäringen i dessa trakter lämnades obeaktad, om denna fara verkligen kunde antagas vara af någon afsevärd betydelse. Detta lärer emellertid knappast vara händelsen. Redan genom det nya sättet för skogstilldelningens verkställande förlora de egendomar, hvarom här är fråga, väsentligt i begärlighet för trävaruindustrien, så mycket mer som de i allmänhet äro af helt ringa mantal. Deras ofta afskilda och för utdrifningen obekväma läge lärer äfven verka afskräckande på skogsspekulanter. Hvad särskildt angår trävarubolagen, hvilkas intressen det här framför allt skulle gälla att begränsa, så äro ju dessa genom lagen den 4 maj 1906 uteslutna från möjligheten att förvärfva sådan fast egendom, hvarom här är fråga, och deras redan innehafda jordbesittningar inom de oafvittrade trakterna äro af jämförelsevis ringa omfattning. Så ägdes eller innehades år 1901 inom Dorotea, Vilhelmina, Stensele och Sorsele socknar samt Tärna kapellförsamling bland 433 brukningsdelar allenast 33 — däraf 26 inom Dorotea socken — af bolag. Om följaktligen särskilda mot trävaruindustrien riktade prohibitiva bestämmelser angående dispositionsrätten öfver husbehofsskogarna icke torde få anses vara af behofvet påkallade, så lärer anledning icke föreligga till lagstiftningsåtgärder endast och allenast till förekommande af flera afvittrade brukningsdelars läggande under gemensamt bruk. Att, tvärt emot hvad hittills varit fallet, en tendens till dylika sammanslagningar skulle uppstå allenast på grund af utsikten till något rikligare tillgång på saluvirke å husbehofsskogarna, torde med skäl kunna betviflas, och hvad som härvid verkligen i något enstaka fall kunde vinnas genom särskilda inskränkningar i dispositionsrätten öfver husbehofsskogen å hemman eller nybyggen, som icke bebos, komme säkerligen att mer än uppvägas af de vanskligheter, hvarmed bestämmelser i denna riktning synas vara förenade.

Bestämmelserna i denna § afse att så vidt möjligt förekomma orättvisor vid skogstilldelningen på grund af skogsbeståndets bättre *3 §.*

eller sämre beskaffenhet å de till hemman eller nybyggen utlagda särskilda husbehofsskogarna och utgöra i viss mån en motsvarighet till skiftesstadgans bestämmelser om skogslikvid. Lagrummet är affattadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad ämbetsverken i denna del föreslagit. [1])

Hvad sålunda stadgats beträffande tillträdet af husbehofsskog, som tilldelats hemman eller nybygge, synes icke böra äga tillämpning å skogsområde, som utlagts åt inhysingslägenhet. Att dylik lägenhet i fall, då tillgången på ståndskog å dess utlagda område är ringa, icke kan tillerkännas afverkningsrätt å afvittringslagets allmänning, lärer följa redan däraf, att lägenheten icke får någon andel i denna sig tillerkänd. Under sådana förhållanden bör ej heller vid tillträdet möjligen befintligt öfverskott af ståndskog betraktas såsom en afvittringslagets samfällda tillgång. Däremot kunde ifrågasättas att för statsverkets räkning afverka sådant öfverskott. Då emellertid bestämmelserna i 3 § öfver hufvud blott äro ett uttryck för den allmänna principen, att hemman och nybyggen emellan skogsanslagen skola fördelas lika efter mantalet, medan en dylik likställighet med afseende på här ifrågavarande lägenheter redan på den grund icke kan genomföras, att skogstilldelningen här icke bestämmes efter en allmän norm, utan efter behofvet af och tillgången på skogsmark i det särskilda fallet, och då vidare de skogsanslag, hvarom här är fråga, i flertalet fall torde blifva af ringa omfattning och mindre värdefull beskaffenhet, torde en regel, som förbehölle statsverket rätt till öfverskott af ståndskog vid tillträdet af dylikt skogsområde, å ena sidan knappast vara af principiella skäl påkallad, liksom den å andra sidan i praktiken komme att visa sig tämligen betydelselös. Ej heller kan med fog göras gällande, att inhysingslägenheterna genom att tillerkännas dylik öfverskjutande skogstillgång kunde komma att obehörigen gynnas i jämförelse med hemman och nybyggen, då den förmån, som på denna väg någon gång kan uppstå, i flerfaldig måtto uppväges däraf, att inhysingslägenheterna icke skola tillerkännas andel i vid afvittringen utlagd allmänningsskog. Af det sagda torde äfven följa, att dessa lägenheter icke böra tillerkännas rätt att på kronans skogar söka ersättning, då tillgången på ståndskog vid tillträdet är ringa.

4 §. Beträffande stadgandet i 4 § må hänvisas till hvad ämbetsverken och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län i denna del yttrat. [2])

---

[1]) Sid. 24 härförut.
[2]) Sid. 26 och 53 härförut.

En bestämmelse för inhysingslägenheternas del af innehåll, att vindfälld eller brandskadad skog skulle för statsverkets räkning försäljas, har varit ifrågasatt, men har på den grund icke influtit i förslaget, att värdet af det virke, som detta stadgande kommit att afse, med hänsyn till ifrågavarande lägenheters i regel ringa omfattning samt knappa och mindre värdefulla skogstillgång antagits blifva alltför obetydligt i förhållande till det besvär med kontroll öfver stadgandets efterlefnad och realisation af skadadt virke, som kommit att åligga skogsstatens tjänstemän.

Uppenbart är, att omsorgen om skogens vård icke får lägga otillbörliga hinder i vägen för odlingsarbetet i dessa trakter. En oinskränkt rätt att å särskildt husbehofsskogsområde afverka i och för uppodling skulle emellertid lätteligen kunna missbrukas i syfte att kringgå den föreslagna lagens bestämmelser i öfrigt. Det har därför ansetts tillrådligt att göra afverkning i dylikt syfte i större utsträckning, än som jämlikt 1—4 §§ kan företagas, beroende på särskildt tillstånd, och hafva förslagets bestämmelser i detta hänseende affattats efter mönstret af förordningen den 24 juli 1903 angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens läns kusttrakter. Å samfällda husbehofsskogar torde afverkning i och för uppodling af flera skäl icke lämpligen böra medgifvas. *5 §.*

Af hvad jag redan i annat sammanhang yttrat beträffande utläggandet i vissa fall af samfällda husbehofsskogsområden torde framgå, att dessa ofta måste erhålla sådant läge i förhållande till vederbörande delägares inägor, att den å sådant skogsområde befintliga skogstillgången icke kan omedelbart för husbehof tillgodogöras, utan måste för delägarnas gemensamma räkning realiseras och husbehofsvirke sedermera för de inflytande medlen på närmare håll inköpas. Där detta är händelsen, kan uppenbarligen ej ifrågakomma annat, än att all afverkning å skogen göres beroende af utsyning. Men äfven i fall, där möjlighet icke är utesluten för den enskilde delägaren att från den samfällda husbehofsskogen afhämta virke till gårdens behof, synes regeln böra blifva densamma, detta till undvikande af den fara för vanvård och misshushållning med skogen, hvartill dennas friförklarande för ett flertal delägares husbehof enligt erfarenhetens vittnesbörd lätt kan föranleda. *6—8 §§.*

Utläggas, på sätt här förut blifvit föreslaget, de särskilda husbehofsskogarna i förhållande till mantalet, så synes samma grund böra tillämpas vid fördelning af afkastningen å samfällda husbehofsskogar,

och önskan att på ett rättvist sätt genomföra denna fördelningsprincip blir i själfva verket ett ytterligare skäl för statuerandet af ett undantagslöst utsyningstvång beträffande dessa skogar. På den enskilde delägaren bör det ankomma att afgöra, huruvida hvad på honom i hvarje fall belöper af utsynadt virke skall in natura uttagas. Hvad som icke sålunda uttages, bör för öfriga delägares gemensamma räkning försäljas i den ordning, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämmer i sammanhang med utfärdandet af närmare föreskrifter beträffande samfällda husbehofsskogars förvaltning.

Härnäst gäller att afgöra, huru gränsen bör dragas för delägarnas rätt att å samfälld husbehofsskog erhålla utsyning. Den kontrollrätt, staten äger genom utsyningstvånget, lärer här under alla förhållanden böra så användas, som hänsynen till en god skogsvård kräfver. I regel torde ock delägarnas, lika väl som skogsvårdens, intressen vara bäst betjänta med att afkastningen någorlunda jämt fördelas på de särskilda afverkningsperioderna, d. v. s. att skogsskötseln anlägges på uthållighet. Sistnämnda grundsats för skogsvården bör emellertid så mycket mindre få föranleda till åsidosättande af delägarnas oundgängliga husbehof, som ju enligt förslagets 1 § rätten till afverkning för husbehof å de särskilda husbehofsskogarna öfver hufvud icke är underkastad någon begränsning af skogsvårdshänsyn. På grund af samfälld husbehofsskogs förklarande för skyddsskog kan rätten att å densamma erhålla utsyning i vissa fall komma att inskränkas utöfver hvad som nyss är sagdt. En erinran härom återfinnes i 9 §.

9—15 §§. Beträffande skyldigheten att gälda synekostnad och utgöra vid syneförrättning erforderlig handtlangning, så ock angående den ordning, hvari utsyning må sökas och verkställas och klagan däröfver föras o. s. v. torde det böra öfverlämnas åt Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras, utöfver hvad den föreslagna lagen i vissa hänseenden innehåller. Hvad åter angår ansvar för öfverträdande af medgifven dispositionsrätt, så synes den beträffande lappmarkerna i allmänhet i detta hänseende gällande bestämmelsen om straff såsom för åverkan icke böra med den nya lagstiftningen införlifvas, sedan i nyare lagstiftning och särskildt i 1903 års lagar angående vård af enskildes skogar och angående skyddsskogar en mildare uppfattning gjort sig gällande angående straffvärdheten af sådana förseelser, om hvilka här är fråga. Det innebure onekligen en oegentlighet, ifall straffet för obehörig afverkning så bestämdes, att husbehofsskogens förklarande för skyddsskog komme att medföra, att en lägre strafflatitud blefve

tillämplig. Med hänsyn härtill synes vara lämpligast, att bestämmelserna angående straffrättsliga påföljder af dispositionsrättens öfverskridande affattas i öfverensstämmelse med skyddsskogslagens motsvarande stadganden. Beträffande bestämmelserna i öfrigt i nu förevarande del af lagförslaget torde vidare förklaring icke erfordras.

Förslag till ändring skyddsskogslagen.

Jag har i det föregående erinrat därom, att till husbehofsskog såvidt möjligt icke bör utläggas område, hvarå 2 § skyddsskogslagen kan väntas blifva tillämpad. Har detta icke dess mindre måst ske, så synes emellertid hvarken vara med husbehofsskogarnas ändamål förenligt eller med billighet öfverensstämmande, att vederbörande ägare tillerkännes rätt att påfordra sådant områdes inlösen till statsverket jämlikt 2 § skyddsskogslagen. Ej heller beträffande annan med afvittringen utlagd skogsmark synes inlösen böra ifrågakomma. Ett undantag från hvad 2 § skyddsskogslagen innehåller angående sådan inlösen lärer följaktligen vara påkalladt och innefattas i förslaget till lag om ändrad lydelse af berörda lagrum.

Departementschefen uppläste härefter förevarande lagförslag, nämligen:

1) förslag till lag om uteslutande tills vidare af skiftesvitsord inom vissa områden,

2) förslag till lag angående utflyttningar och ägoutbyten i vissa fall vid afvittring ofvan odlingsgränsen,

3) förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden och

4) förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar,

samt hemställde, att högsta domstolens yttrande öfver förslagen måtte, för det ändamål, § 87 regeringsformen angifver, genom utdrag af detta protokoll inhämtas.

Till hvad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet:
E. Hallberg.

Förslag

till

Lag om uteslutande tills vidare af skiftesvitsord inom vissa områden.

Härigenom förordnas som följer:

Inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, skall, jämväl sedan afvittring blifvit fastställd, vitsord till erhållande af laga skifte vara uteslutet, intill dess annorledes förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

Förslag

till

Lag angående utflyttningar och ägoutbyten i vissa fall vid afvittring ofvan odlingsgränsen.

Härigenom förordnas som följer:

Finnes vid afvittringen ofvan odlingsgränsen inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, hemman eller nybygge böra för tillgodoseende af nomadlapparnas behof af renbete, renskiljningsplats eller flyttningsväg för renarna flyttas, vare ägaren eller åbon pliktig tåla sådan flyttning mot ersättning af statsmedel för utflyttningskostnad och för odling; skolande vid beräknandet af sådan ersättning skiftesstadgans föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Tarfvas för ändamål, hvarom ofvan förmäles, att till hemman eller nybygge hörande område utbytes mot annat, kronan tillhörigt område, vare ägaren eller åbon pliktig tåla ägoutbytet mot ersättning för odling, efter ty nyss är sagdt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

Förslag

till

Lag angående husbehofsskogar inom vissa områden.

Med ändring af hvad lag eller författning innehåller häremot stridande, varder angående den skog, som vid afvittring inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Konungens befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, tilldelas hemman, nybyggen eller lägenheter såsom husbehofsskog, härigenom förordnadt som följer:

Om särskilda husbehofsskogar.

1 §.

Å område, som vid afvittring blifvit till särskild husbehofsskog utlagdt, må afverkning utan utsyning bedrifvas för gårdens behof.

2 §.

Skulle, till följd af besparing, skogstillgången å särskild husbehofsskog komma att öfverstiga hvad med tillämpande af en uthållig skogshushållning för gårdens behof erfordras, må sådant öfverskott på ansökan af ägaren eller åbon af vederbörande skogstjänsteman utsynas och stämplas till fritt förfogande. Utsyning, hvarom nu är sagdt, må ej påkallas oftare än hvart femte år.

3 §.

Finnes, då efter fullbordad afvittring de nya ägolotterna skola tillträdas, å särskild husbehofsskog, som tilldelats hemman eller nybygge,

tillgång af barrskog utöfver hvad med tillämpande af en uthållig skogshushållning för gårdens behof erfordras, skall sådant öfverskott af vederbörande skogstjänsteman på en gång utsynas för att efter verkställd stämpling för afvittringslagets gemensamma räkning afverkas och bortföras inom högst tre eller, där i visst fall i skogsvårdens intresse längre afverkningstid erfordras, inom högst tio år.

Angående förfogandet öfver virke, som erhålles vid afverkning, hvarom nu är sagdt, skall gälla hvad angående förfogandet öfver virke, som afverkas å afvittringslagets allmänningsskogar, varder stadgadt.

Saknas vid tillfälle, hvarom i första stycket sägs, å särskild husbehofsskog, som tilldelats hemman eller nybygge, för gårdens behof erforderlig skogstillgång, vare ägaren eller åbon berättigad att, till fyllande af bristen, genom vederbörande skogstjänstemans försorg å närmaste, afvittringslaget tillhöriga allmänningsskog erhålla utsyning af för gårdens behof erforderligt virke att efter verkställd stämpling under viss af utsyningsförrättaren bestämd tid uttagas.

4 §.

Varder ståndskog å hemman eller nybygge tillhörig särskild husbehofsskog vindfälld eller skadad af eld i större utsträckning, än att den vindfällda eller brandskadade skogen kan för gårdens behof tillgodogöras, innan den tager ytterligare skada, skall sådant öfverskott, så fort lämpligen ske kan, för afvittringslagets gemensamma räkning afverkas och bortföras samt öfver det afverkade virket förfogas, efter ty i 3 § stadgas för där afsedt fall. Ägaren eller åbon vare dock berättigad att genom vederbörande skogstjänstemans försorg å närmaste, afvittringslaget tillhörande allmänningsskog i mån af gårdens behof erhålla utsyning af högst motsvarande virkesmassa att efter verkställd stämpling under viss af utsyningsförrättaren bestämd tid uttagas.

5 §.

Vill ägare eller åbo för skogsmarks uppodling till åker eller äng fälla skog å särskildt husbehofsskogsområde med rätt till fritt förfogande öfver virket annorledes än för husbehof, göre därom anmälan hos vederbörande skogstjänsteman, hvilken det åligger att, så snart sådant i samband med utsyningsförrättningarna i trakten lämpligen kan ske, å

den uppgifna odlingsmarken anställa besiktning till utrönande af dess läge, storlek, beskaffenhet och tjänlighet till odling samt därefter till Konungens befallningshafvande i länet insända besiktningsinstrumentet med uppgift å den tid, som anses för odlingens fullbordande erforderlig, jämte det yttrande i öfrigt, hvartill besiktningen kan föranleda. Önskar ägare eller åbo att, utan afbidande af dylik utsyningsförrättning, vinna handläggning af ärendet, äge han på egen bekostnad antingen för besiktning af marken påkalla skyndsam åtgärd af vederbörande skogstjänsteman eller kronobetjänt, hvarefter denne med ärendet vidare förfar i den ordning ofvan stadgas, eller ock låta odlingsmarken besiktigas af två trovärdiga män samt insända deras öfver besiktningen afgifna intyg jämte ansökning i ärendet till endera af nämnda tjänstemän, som har att med eget yttrande befordra ansökningen till Konungens befallningshafvandes pröfning. Finner Konungens befallningshafvande det tillämnade odlingsföretaget vara af beskaffenhet, att afverkning af virke till fritt förfogande bör medgifvas, meddele Konungens befallningshafvande därtill tillstånd med utsättande af viss tid, inom hvilken vid vite, som Konungens befallningshafvande äger bestämma, odlingen skall vara fullbordad; skolande underrättelse om Konungens befallningshafvandes beslut i ärendet meddelas skogstjänstemannen för ägarens eller åbons förständigande. Virke, till hvars afverkning tillstånd sålunda erhållits, skall före afverkningen stämplas.

Om samfällda husbehofsskogar.

6 §.

Område, som vid afvittring blifvit till samfälld husbehofsskog utlagdt, skall förvaltas enligt reglemente, som efter delägarnas hörande fastställes af Konungens befallningshafvande. Andel i samfälld husbehofsskog tillkommer de hemman och nybyggen, för hvilkas räkning skogen blifvit afsatt, hvart efter dess mantal.

7 §.

Afverkning å samfälld husbehofsskog må äga rum allenast efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänsteman. Vid utsyningen

må skogen ej hårdare anlitas, än med en god skogsvård är förenligt, och bör utsyningen, så vidt utan åsidosättande af delägarnas oundgängliga husbehof ske kan, inskränkas på sätt, som tillämpandet af en uthållig skogshushållning föranleder. I intet fall må träd så länge sparas, att de däraf taga skada eller skogsvården eljest tillbakasättes.

8 §.

Å samfälld husbehofsskog utsynadt virke skall för gemensam räkning afverkas och försäljas. Vill någon uttaga, hvad af virket på hans andel i samfälligheten belöper, vare dock därtill berättigad.

Allmänna bestämmelser.

9 §.

Huru genom viss husbehofsskogs förklarande för skyddsskog rätten att däröfver förfoga kan varda inskränkt utöfver hvad som i denna lag sägs, därom stadgas i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

10 §.

Närmare bestämmelser angående utsyning och stämpling, hvarom i denna lag förmäles, meddelas af Konungen.

11 §.

Sker afverkning å särskild eller samfälld husbehofsskog i strid mot de i denna lag meddelade föreskrifter, vare straffet böter, från och med tjugufem till och med femhundra kronor, och skall det afverkade virket, där det ligger å skogen kvar eller, om det är bortfördt, fortfarande är i afverkarens besittning, tagas i beslag och dömas förbrutet. Undgår dylikt virke beslag, är den, som låtit verkställa afverkningen, skyldig att utgifva ersättning med belopp, motsvarande värdet af samma virke.

Innefattar afverkning, hvarom här är fråga, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall hvad förut i denna § är stadgadt ej vinna tillämpning; dock skall delägare i samfälld skog, som vid afverkning i

strid mot denna lags föreskrifter tillika missbrukat sin rätt i samfälligheten, hafva förverkat hvad å honom belöper af det afverkade virket, samt, där hans andel i virket undgår beslag, därför utgifva ersättning efter ty här förut är sagdt.

12 §.

Kronobetjänte samt tjänstemän och betjänte vid skogsstaten äga lika behörighet att åtala förseelser, hvarom i 11 § sägs, samt att med beslag belägga virke, som skall anses förbrutet.

Varder ej inom sextio dagar, från det beslaget skedde, åtal i laga ordning anställdt, vare beslaget förfallet.

13 §.

Virke, som enligt denna lag dömes förbrutet, skall af åklagaren försäljas å offentlig auktion, så kungjord som om auktion å utmätt lös egendom är stadgadt. Begär, innan frågan om virkes förverkande slutligen pröfvats, virkets ägare, att försäljning skall äga rum, eller finner, på anmälan af åklagare, öfverexekutor, att fara är för virkets förstörelse eller att kostnaden för dess förvarande skulle blifva större än skäligt är, förordne öfverexekutor, att virket skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i ty fall virkets ägare, där han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har kändt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och afgifva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg bevisligen underrättas om auktionen minst åtta dagar, innan den hålles. Anmälan af åklagare, hvarom här ofvan sägs, skall vara åtföljd af fullständig, af två trovärdiga män styrkt förteckning, utvisande virkets mängd och beskaffenhet.

14 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, äfvensom genom försäljning af förbrutet virke uppkommen behållning eller enligt 11 § utdömd ersättning för virke, som undgått beslag, fördelas så, att en fjärdedel tillfaller åklagaren samt tre fjärdedelar kronan.

Försäljes i beslag taget virke, innan det dömts förbrutet, skall försäljningssumman nedsättas hos Konungens befallningshafvande, till

dess frågan om beslagets giltighet blifvit slutligen afgjord, och vare om insättning af sådana medel i bankinrättning lag, som i 138 § utsökningslagen sägs.

15 §.

Saknas medel till fulla gäldandet af böter, hvartill någon på grund af denna lag fälles, skall förvandling ske enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

Härigenom förordnas, att 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Där större inskränkning i ägarens rätt att bruka skogen, än i 1 § sägs, befinnes vara af nöden, förordnar Konungen efter föregången undersökning i hvarje särskildt fall om den inskränkning i förfoganderätten, som af omständigheterna påkallas. Vill ägaren, hellre än att tåla föreskrifven inskränkning, afstå marken, skall den af staten lösas; dock att sådan rätt att påfordra lösen icke skall äga rum i afseende å mark inom område af Västerbottens eller Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilket afvittringsutslag icke af Konungens befallningshafvande meddelats före den 1 juli 1909.

Skall, efter ty ofvan sägs, mark af staten lösas, skola de angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof gifna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1909.

Transsumt af protokoll öfver lagärenden, hållet uti Kungl. Maj:ts högsta domstol torsdagen den 19 november 1908.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden RAMSTEDT,
WESTRING,
SUNDBERG,
BERGMAN.

Sedan jämlikt högsta domstolens belut den 26 maj 1908 handlingarna rörande till högsta domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlämnade förslag till lag om uteslutande tills vidare af skiftesvitsord inom vissa områden, lag angående utflyttningar och ägoutbyten i vissa fall vid afvittring ofvan odlingsgränsen, lag angående husbehofsskogar inom vissa områden och lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1913 angående skyddsskogar cirkulerat mellan högsta domstolens ofvanbemälde ledamöter, hvilka jämte justitierådet Wijkander, som numera erhållit afsked från justitierådsämbetet, öfvervarit föredragningen af förslagen, företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande förslagen bilagda detta protokoll.

— —

Förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden.

Förslaget gaf anledning till följande anmärkningar:

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman:*

Detta lagförslag är byggdt på den förutsättningen, att vid afvittring inom de områden, som med förslaget afses, skogstilldelningen

så verkställes, att af skogsanslagen de särskilda hemmanen och nybyggena omedelbart tilldelas allenast nödig husbehofsskog men återstoden af skogsanslagen afsättes till en för delägarna gemensam *allmänning,* samt att vid husbehofsskogens utläggande hvarje brukningsdel, för hvilken invid eller i närheten af dess inägor finnes för husbehof nödig skogstillgång, erhåller sin *särskilda husbehofsskog*, men, om hinder möta att tilldela vissa brukningsdelar den för dem erforderliga husbehofsskog i dess helhet i närheten af inägorna, viss del af det för afvittringslaget afsedda husbehofsanslaget afsättes till en för två eller flera sådana brukningsdelar *samfälld husbehofsskog.* Förslaget förutsätter därjämte, att äfven vissa lägenheter skola vid afvittringen tilldelas husbehofsskog.

I fråga om skogsanslagens fördelning i husbehofsskog och allmänningskog finnas redan af Kungl. Maj:t och Riksdagen gifna föreskrifter. Dessa innehållas i nådiga kungörelsen den 20 april 1906, som härutinnan föreskrifver, att af skogsanslagen skall de särskilda hemmanen eller nybyggena omedelbart tilldelas endast hvad som efter viss undersökning anses erforderligt för nödigt husbehof, med hänsyn jämväl till förefintliga odlingslägenheter, men att återstoden af skogsanslagen skall afsättas till allmänning, att för delägarnas gemensamma nytta förvaltas i enlighet med grunder, som af Kungl. Maj:t bestämmas. Hvad däremot beträffar husbehofsskogens uppdelning i särskild husbehofsskog och samfälld husbehofsskog, har, enligt hvad af departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet framgår, afsetts, att bestämmelser härom skulle i administrativ väg meddelas i sammanhang med vissa andra ifrågasatta ändringar i eller tillägg till 1873 års afvittringsstadga. Att sålunda i viss hufvudsaklig del bygga förevarande förslag, som skall hafva karaktären af civillag, på bestämmelser, utfärdade i administrativ ordning, kan icke vara öfverensstämmande med en god lagstiftning. Om emellertid sådant anses icke kunna undvikas, torde det dock vara nödvändigt att i förslaget med full tydlighet angifva, hvad med särskild husbehofsskog och samfälld husbehofsskog förstås.

Såsom redan i förslagets rubrik är utsagdt, afser förslaget att lämna föreskrifter allenast beträffande husbehofsskogar. Det skulle dock vara lämpligare och medföra större öfverskådlighet öfver den för ifrågavarande områden gällande skogslagstiftningen, om åt förslaget gåfves den vidsträcktare omfattning, att detsamma gällde äfven allmänningsskogarna. Härför talar jämväl, att förslaget i 3 och 4 §§ redan innehåller vissa föreskrifter, som afse dessa skogar. De bestämmelser rörande allmänningsskogarna, som sålunda borde i förslaget

införas, synas emellertid kunna inskränkas till följande, nämligen: *att* dessa allmänningar — i likhet med hvad som nu gäller beträffande häradsallmänningar — skola bibehållas oförminskade; *att* uti allmänningarna de särskilda hemmanen och nybyggena äga andel, hvart efter dess mantal; samt *att* de skola förvaltas i enlighet med grunder, som af Kungl. Maj:t bestämmas.

Om förslaget utvidgas att omfatta jämväl allmänningarna, bör tydligtvis rubriken erhålla en därefter lämpad, förändrad lydelse.

Justitieråden *Ramstedt* och *Westring:*

Det synes vara nödvändigt att i lagen angifves hvad som skall förstås med de olika arter af husbehofsskogar — särskilda och samfällda —, om hvilkas begagnande lagen meddelar föreskrifter.

1 §.

Högsta domstolen:

Åt lagrummet synes böra gifvas en sådan affattning, att dess innehåll framstår icke såsom en vederbörande ägare eller åbo medgifven förmån utan såsom en inskränkning i hans förfoganderätt öfver skogen.

2 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman:*

I 2, 3 och 4 §§ meddelas bestämmelser rörande förfoganderätten öfver sådan skogstillgång å särskild husbehofsskog, som öfverstiger hvad som erfordras för gårdens behof. Tolkad efter sin ordalydelse skulle 2 § endast afse sådant öfverskott, som uppstått genom iakttagande af sparsamhet vid skogens anlitande för husbehof. Det är dock uppenbart, att åsyftadt är, att 2 § skall äga tillämpning å hvarje öfverskott utöfver husbehofvet, som ej afses i 3 eller 4 §§. Såväl för att tydligare uttrycka detta som för att i öfrigt erhålla en lämpligare uppställning af dessa föreskrifter, hemställes, att 2 § nedflyttas efter 3 och 4 §§ samt så omredigeras, att den äger tillämpning, när i andra fall än i nuvarande 3 och 4 §§ afses skogstillgången å särskild husbehofsskog kommer att öfverstiga hvad med tillämpande af en uthållig skogshushållning för gårdens behof erfordras.

Såsom af 10 § framgår, skola vissa bestämmelser i ämnet, hvilka icke ansetts vara af den vikt, att de bort intagas i förslaget, meddelas af Kungl. Maj:t. Vid sådant förhållande synes det kunna ifrågasättas, om icke ur 2 §, liksom ur 3, 4 och 5 §§, en del däri nu upptagna detaljbe-

stämmelser böra uteslutas för att ersättas med föreskrifter, gifna i den ordning, som i 10 § afses. Härigenom skulle ock de hufvudprinciper, som i dessa paragrafer uttalas, komma till klarare uttryck, och samma paragrafers affattning mera öfverensstämma med 6—8 §§. I anslutning härtill hemställes, att ur 2 § andra punkten uteslutes.

Justitierådet *Bergman:*

Lagen angående vård af enskildas skogar inom Gottlands län den 13 juni 1908, som föreskrifver tillstånd af länets skogsvårdsstyrelse, när afverkning skall äga rum för annat ändamål än till gårdens behof eller för skogsmarks uppodling, innehåller tillika, bland annat, stadgande därom, att, om någon vill annorledes än till gårdens behof förfoga öfver virke, som blifvit för sådant ändamål afverkadt, han skall söka skogsvårdsstyrelsens tillstånd därtill. Då det ansetts nödigt att i nämnda lag införa en dylik bestämmelse, synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke i förevarande lagförslag borde intagas ett stadgande af analogt innehåll.

3 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman:*

Under hänvisning till hvad under 2 § anförts rörande uteslutande ur vissa §§ af en del detaljbestämmelser hemställes, att ur 3 § måtte uteslutas, hvad som stadgas dels i första stycket om afverkande och bortförande af öfverskottsvirke och dels i tredje stycket om uttagande af virke.

Anses något uteslutande af berörda bestämmelser ur ifrågavarande paragraf icke böra ske, bör paragrafen fullständigas med föreskrifter dels om den tid efter de nya ägolotternas tillträdande, inom hvilken de i första och tredje styckena omförmälda utsyningsförrättningarna senast skola vara verkställda, dels om den tidpunkt, från hvilken de i första stycket angifna tidrymder af högst 3 år och högst 10 år skola räknas, och hvem det tillkommer att inom de i paragrafen angifna tidsgränser bestämma fristen för virkets afverkande och bortförande.

3 §, liksom 4 §, gäller särskild husbehofsskog, som tilldelats hemman eller nybygge, men icke sådan skog, som tilldelats lägenhet. På det att detta måtte så tydligt som möjligt uttryckas, hemställes, att paragrafen afslutas med en bestämmelse, att hvad förut i paragrafen stadgats icke gäller särskild husbehofsskog, som vid afvittringen till-

delats lägenhet, samt att i anledning häraf redaktionen måtte undergå erforderlig jämkning.

Justitierådet *Sundberg:*

Till undvikande af missförstånd torde i 3 § böra tydligen angifvas, att, såsom afsedt torde vara, utsyning enligt första stycket verkställes af skogstjänstemannen utan att särskild ansökan därför erfordras, men utsyning, som i tredje stycket sägs, sker endast efter ansökan af vederbörande ägare eller åbo.

Justitieråden *Ramstedt* och *Westring:*

Stadgandena i första och andra styckena af 3 § innebära att, därest å det vid afvittringen hemman eller nybygge såsom husbehofsskog tillagda område finnes mera skog än som erfordras för hemmanet eller nybygget, en reglering skall företagas sålunda, att öfverskottet utsynas för afvittringslaget, hvilket skall äga att afverka och tillgodogöra sig detsamma. På det att icke kollision skall uppstå emellan innehafvaren och afvittringslaget synes det vara nödvändigt, att den sålunda ifrågasatta utsyningen verkställes samtidigt med det ägolotterna tillträdas eller åtminstone omedelbart därefter. Då den nu intagna tidsbestämmelsen endast lärer afse den tid efter utsyningen, inom hvilken afverkning skall äga rum, men lämnar obestämdt när utsyning skall verkställas, torde alltså tidsbestämmelsen böra i angifvet hänseende fullständigas.

Justitierådet *Westring:*

Bestämmelsen i tredje stycket, som afser begagnandet af allmänningsskog, har uppenbarligen icke sin plats i förevarande lag, med mindre däri äfven intagas öfriga hufvudsakliga bestämmelser angående allmänningsskogarne. Hvad innehållet af bestämmelsen angår, afses äfven här en reglering likartad med den, som förut i 3 § omtalas, ehuru i motsatt riktning, i det här medgifves den, som erhållit för litet husbehofsskog, att få bristen utsynad på allmänningsskogen. Till klargörande af rättsförhållandet mellan den, som sålunda skall få en särskild rätt till skogsfång å allmänningsskogar, och öfriga delägare däri synes det vara af vikt att jämväl denna utsyning verkställes i sammanhang med ägolotternas tillträde eller omedelbart därefter. Stadgande i sådant syfte synes alltså böra meddelas. Detta hindrar icke, att afverkningstiden tilltages så lång, som förhållandena i hvarje fall betinga, hvilket ock synes vara meningen.

Lika med justitieråden Sundberg och Bergman anser jag det böra tydligare angifvas, att bestämmelserna i denna paragraf ej afse lägenhet.

4 §.

Justitierådet *Bergman:*

Det i denna paragraf stadgade undantag från regeln, att öfverskott å särskild husbehofsskog tillkommer vederbörande ägare eller åbo, grundar sig, enligt hvad af motiveringen framgår, på en hvarje motbevisning uteslutande presumtion, att ägaren eller åbon icke är fri från skuld till å skogen genom storm eller eld inträffad skada. En dylik presumtion torde vara för vår skogsvårdslagstiftning i öfrigt främmande. Då vid sådant förhållande tillräckligt starka skäl för att för de jämförelsevis begränsade områden, å hvilka förevarande lagförslag skall äga tillämpning, lagstifta på en sådan presumtion icke synas föreligga, hemställer jag, att hela denna paragraf måtte få utgå ur förslaget. Härför talar jämväl, att af flera skäl en likartad bestämmelse ansetts icke kunna meddelas beträffande samfälld husbehofsskog.

Skulle emellertid denna hemställan icke vinna afseende, så bör dock lagrummet med afseende å affattningen undergå vissa jämkningar. Sålunda bör i första punkten, i likhet med hvad som skett i 2 och 3 §§, föreskrifvas, att förhandenvaron af i nämnda punkt afsedt virkesöfverskott skall konstateras genom utsyning af vederbörande skogstjänstemän, samt att sålunda utsynadt virke skall stämplas, innan det afverkas och bortföres. Angående tid för afverkande och bortförande af utsynadt virke bör för båda de i 4 § afsedda fall bestämmelser meddelas i enahanda ordning, som anses böra ske beträffande i 3 § afsedt utsynadt virke. Slutligen bör det förhållandet, att 4 § icke gäller beträffande särskild husbehofsskog, som vid afvittringen tilldelats lägenhet, uttryckas på samma sätt, som föreslagits för 3 §.

Justitierådet *Sundberg* förordade de af justitierådet Bergman ifrågasatta jämkningar i paragrafens affattning.

Justitierådet *Westring*:

Angående platsen för bestämmelsen i sista punkten, hvilken afser icke husbehofsskog utan allmänningsskog, gäller samma anmärkning som vid den i 3 § intagna föreskriften beträffande allmänningsskogarne.

Det synes böra tydligare angifvas, att 4 § ej afser lägenhet.

5 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman:*

Ett med 5 § nästan ordagrant lika lydande stadgande återfinnes i 3 § 4 mom. i förordningen angående åtgärder till förekommande af

öfverdrifven afverkning af ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län den 24 juli 1903; och äfven förordningen angående dispositionsrätten öfver skogen å vissa skattehemman m. m. den 29 juni 1866 innehåller ett liknande stadgande. Därest emellertid hvad ofvan föreslagits rörande uteslutande ur förslagets 2, 3 och 4 §§ af vissa däri nu upptagna detaljbestämmelser vinner afseende, synes 5 § kunna inskränkas till att allenast innehålla, att tillstånd till afverkning å särskild husbehofsskog i odlingssyfte med rätt till fritt förfogande öfver virket annorledes än till husbehof meddelas af Konungens befallningshafvande, och att sådan afverkning må äga rum först efter förutgången utsyning och stämpling af vederbörande skogstjänsteman.

6 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman:*

I likhet med hvad af oss föreslagits i fråga om allmänning, som vid afvittringen afsättes, hemställes, att beträffande samfälld husbehofsskog måtte föreskrifvas, att sådan skog skall bibehållas oförminskad.

7 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman:*

Enligt hvad af departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet framgår, afser denna paragraf att föreskrifva, att vid afverkning å samfälld husbehofsskog en uthållig skogshushållning i regel skall tillämpas, men att undantagsvis, om sådant för tillgodoseende af delägarnas oundgängliga husbehof är nödvändigt, afverkning må äga rum utan iakttagande af nämnda princip, dock icke i vidsträcktare omfattning än som är förenligt med en god skogsvård. Paragrafens innebörd är emellertid icke därmed fullt tydlig, enär i paragrafen icke är utsagdt, huruvida för tillämpning af undantagsstadgandet förutsättes oundgängligt husbehof för samtliga delägarna eller endast en eller flera af dem. I fråga härom torde vara uppenbart, att afvikelse från hufvudregeln ej bör vara medgifven därför, att detta påkallas af *någon* delägares husbehof. Då nämligen afkastningen i hvarje fall skall mellan delägarna fördelas efter mantal och icke efter husbehofvets storlek, skulle af ett dylikt medgifvande följa, att, så snart för en enda bland ett flertal delägare ett osedvanligt stort behof af virke förelåge, flera gånger den sålunda erforderliga virkeskvantiteten skulle kunna få af-

verkas, därvid större delen af det afverkade virket eller af de medel, som vid försäljning af detta för gemensam räkning inflöte, komme att användas annorledes än för tillgodoseende af delägarnas husbehof, ett resultat, som icke stode i öfverensstämmelse med syftet med husbehofsskogarnas afsättande. Icke heller torde man böra för undantagsstadgandets tillämpning uppställa fordran på förefintligheten af oundgängligt husbehof för *samtliga* delägarna, då detta skulle innebära en alltför stor obillighet mot den enskilde behöfvande delägaren. Lämpligast synes alltså, därest frågan om afvikelse från hufvudregeln skall göras beroende af delägarnas husbehof, vara — hvilket måhända ock är i förslaget afsedt — att den i paragrafen angifna, mindre stränga skogsvårdsprincipen skall följas, för den händelse *ett flertal* delägares husbehof komme att åsidosättas genom uthållighetsprincipens tillämpande vid afverkning å skogen. En regel af sistnämnda innebörd synes dock, äfven om genom en omredigering af lagrummet däråt gåfves uttryck, i tillämpningen lämna rum för stor ovisshet. Frågan, när undantagsvis en afverkning i strid mot nämnda hushållningsprincip må äga rum, torde fördenskull böra lösas på annat sätt, exempelvis så att densamma göres beroende af tillstånd i hvarje särskildt förekommande fall af domänstyrelsen eller Kungl. Maj:t.

Justitierådet *Ramstedt*:

Då de i 7 § meddelade bestämmelser icke med full tydlighet angifva hvad därmed åsyftas, synes en omredigering erforderlig. Önskvärdt vore, om med afseende å här afsedd skog kunde fastslås, att icke under några förhållanden afverkning må bedrifvas i större omfattning än som öfverensstämmer med principerna för en uthållig skogshushållning.

10 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman*:

Därest afseende fästes vid hvad vi förut ifrågasatt angående uteslutande ur vissa paragrafer af en del däri nu upptagna detaljbestämmelser för att ersättas med föreskrifter, meddelade i den ordning, som i 10 § afses, lärer en omarbetning af sistnämnda lagrum blifva erforderlig.

11 §.

Justitierådet *Bergman*:

Om, såsom jag under 2 § förordat, i förslaget införes ett stadgande, huru den, som vill annorledes än till gårdens behof

förfoga öfver virke, som blifvit för sådant ändamål afverkadt, skall erhålla tillstånd därtill, bör i förslaget, i likhet med hvad som skett i nya Gottlandslagen, jämväl införas en bestämmelse om straff för den, som utan sådant tillstånd annorledes än till gårdens behof förfogar öfver virke, som blifvit utan föregående utsyning afverkadt.

Justitieråden *Sundberg* och *Bergman:*

Stadgandet i andra stycket af 11 §, enligt hvilket bestämmelserna i första stycket icke skola vinna tillämpning, när konkurrens med allmänna strafflagen föreligger, medför vissa anmärkningsvärda oegentligheter. Dels är nämligen i de lagrum i allmänna strafflagen, som vid sådan konkurrens kunna komma i fråga att tillämpas, straffminimum lägre än i förslagets 11 §, och dels kunna förseelser mot nämnda lagrum i allmänna strafflagen i regel icke åtalas af annan än målsäganden. Sistnämnda förhållande synes erbjuda ägare af skogsmark utväg att genom obehöriga transaktioner bereda sig möjlighet att förfoga öfver skogen i strid mot förslagets bestämmelser utan att därigenom utsätta sig för straff eller det afverkade virkets konfiskation. Hvad särskildt samfällda husbehofsskogar beträffar, så torde stadgandet i 11 §:s andra stycke medföra, att bestämmelserna i första stycket komma att kunna tillämpas på afverkning å dylik skog allenast i det fall, att samtliga delägare i skogen äro delaktiga i den olofliga afverkningen. Uti nu berörda hänseende öfverensstämmer emellertid det remitterade förslaget med såväl lagen angående vård af enskildas skogar den 24 juli 1903 som skyddsskogslagen och nya Gottlandslagen; och synes vid sådant förhållande lagförslaget härutinnan böra ändras allenast under förutsättning att nämnda lagar i motsvarande delar undergå ändring.

14 §.

Justitierådet *Sundberg*:

I enlighet med den princip, som uti de under senare år utfärdade författningar i allmänhet gjort sig gällande, synas de böter, hvilka enligt blifvande lag i ämnet ådömas, böra tillfalla kronan. En ändring i förslagets bestämmelse härutinnan torde emellertid ej böra vidtagas annat än i samband med motsvarande ändring i öfriga lagar å skogsvårdslagstiftningens område.

15 §.

Högsta domstolen:

Därest den i 5 § meddelade föreskriften angående vite i förslaget bibehålles, torde i förevarande § böra meddelas bestämmelse angående förvandling jämväl af sådant vite.

Förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

Justitierådet *Bergman,* med hvilken justitierådet *Sundberg* var ense, yttrade:

Enligt hvad departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet gifver vid handen, synes afsedt vara att i de nya afvittringsbestämmelser, som skulle komma att utfärdas i administrativ ordning, föreskrift lämnas därom, att vid afvittringen skall utredas, å hvilka områden, lämpliga till husbehofs- eller allmänningsskog, 2 § i skyddsskogslagen kan komma att äga tillämpning, samt att sådan skogsmark icke må utläggas till husbehofsskog i andra fall, än då sådant är oundgängligt för beredande af tillgång till nödigt husbehofsvirke. Det torde vara uppenbart, att vid beräkning af skogsanslaget till den brukningsdel, åt hvilken skogsmark på detta sätt utlägges, hänsyn måste tagas till den inskränkning i förfoganderätten öfver skogen, som tillämpningen å densamma af nämnda lagrum medför. Vid sådant förhållande bör gifvetvis ägaren till en dylik brukningsdel icke äga rätt att efter afvittringen påfordra, att staten skall lösa den samma brukningsdel tilldelade skogsmark, å hvilken i sammanhang med afvittringen skyddsskogslagens 2 § förklarats skola tillämpas. Det torde fördenskull vara erforderligt, att till samma § enligt dess nuvarande lydelse göres ett tillägg i nu angifvet syfte.

Ifrågavarande lagförslag afser emellertid att utesluta rätten att påfordra inlösen i fråga om all skogsmark inom de områden, som blifva föremål för afvittring. Härutinnan synes förslaget gå längre, än rättvisa och billighet kräfva. Något verkligt skäl torde nämligen ej förefinnas att ålägga en ägare af skogsmark ovillkorlig skyldighet att utan hvarje ersättning vidkännas den vidtgående inskränkning i äganderätten, som meddelandet af ett förordnande enligt berörda lagrum kan innebära, därest hänsyn härtill ej tagits vid husbehofs-

skogens utläggande vid afvittringen; och ett dylikt åläggande framstår såsom så mycket mera obilligt, ju längre tid efter afvittringen förordnandet i fråga meddelas. Jag anser fördenskull förslaget härutinnan böra undergå ändring, därvid, hvad särskildt beträffar husbehofsskog, synes böra tagas under öfvervägande, huruvida icke, på det att syftet med sådan skogs utläggande icke må motverkas, skogsägarens intressen i här ifrågavarande fall må kunna vinna beaktande på lämpligare sätt, än 2 § skyddsskogslagen nu föreskrifver, exempelvis så att han förklaras berättigad till ersättning i annan, kronan tillhörig skogsmark eller i form af rätt till afverkning å kronoskog.

Justitieråden *Ramstedt* och *Westring* lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1909.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
MALM,
Justitieråden: CLAËSON,
LINDBÄCK.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Alfred Petersson anmälde efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet:

Högsta domstolens genom utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden den 15 maj 1908 inhämtade utlåtande öfver de vid samma protokoll fogade förslag till

1) lag om uteslutande tills vidare af skiftesvitsord inom vissa områden,

2) lag angående utflyttningar och ägoutbyten i vissa fall vid afvittring ofvan odlingsgränsen,

3) lag angående husbehofsskogar inom vissa områden och

4) lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar.

Departementschefen erinrade, hurusom de i förstnämnda tvenne lagförslag innefattade ämnen vore af den beskaffenhet, att frågan om dessa förslags framläggande för Riksdagen ankomme på föredragning af chefen för justitiedepartementet, och föreslog, att lagstiftningsärendet i denna del måtte till nämnda departement öfverlämnas.

Efter att härefter hafva redogjort för innehållet i högsta domstolens utlåtande, för så vidt angick förslagen till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden och till lag om ändrad lydelse af 2 § i skyddsskogslagen, anförde departementschefen vidare:

Såsom af den nu lämnade redogörelsen framgår, har vid behandlingen af förslaget till *lag angående husbehofsskogar inom vissa områden* inom högsta domstolen yppats betänkligheter emot att i viss hufvudsaklig del bygga bestämmelserna i förevarande ämne, hvilka skola erhålla civillags natur, på i administrativ väg utfärdade afvittringsförfattningar. Vill man till fullo undvika den brist i lagtekniskt hänseende, hvarpå sålunda hänvisats, synes mig ingen annan utväg stå öppen än att jämväl åt afvittringsförfattningarna, åtminstone till den del dessa äro för den föreslagna lagen grundläggande, förläna karaktären af civillag. Emot en sådan anordning möta emellertid vissa betänkligheter. Bestämmelserna angående afvittringsverket hafva hitintills meddelats i administrativ väg, och att beträffande de jämförelsevis obetydliga områden, hvilka nu återstå oafvittrade, frångå den hittills följda principen synes så mycket mindre tilltalande, som, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län i sitt underdåniga yttrande i detta ärende den 28 mars 1907 erinrat, sättet för afvittringsverkets ändamålsenliga genomförande i viss mån är beroende af växlande förhållanden i det särskilda fallet, hvilka icke alltid låta sig förutses, hvarför ock på detta rättsområde den större lättrörlighet, som den administrativa lagstiftningsformen erbjuder, mer än eljest synes vara af nöden. Afvittringsverkets reglerande i civillags form komme ock med nödvändighet att medföra ej oväsentligt uppskof med hela detta lagstiftningsärende. Afvittringarnas snara slutförande är emellertid af det allra största intresse och det är så mycket angelägnare, att frågan kan i hela dess vidd föreläggas innevarande års Riksdag, som afvittringsarbetena redan nu i det närmaste fortskridit så långt, som i afvaktan på den nya lagstiftningen låter sig göra, hvarför ett uppskof till ett följande år med frågans afgörande måste föranleda svårighet att bereda

den vid afvittringsverket anställda personalen lämpligt arbete. Vid nu anförda förhållanden synas de inom högsta domstolen yppade betänkligheterna icke få föranleda till att åt afvittringslagstiftningen gifves civillags natur. Detta synes ock vara så mycket mindre nödvändigt, om, såsom samtliga högsta domstolens ledamöter ansett erforderligt, i lagen med full tydlighet angifves, hvad som är att förstå med de olika slag af husbehofsskogar, som i lagen afses. Vid den omarbetning af det remitterade förslaget, som jag låtit verkställa i anledning af de vid dess granskning inom högsta domstolen framställda anmärkningar, har äfven fått inflyta en §, den första af det omarbetade förslaget, hvilken har till uppgift att närmare bestämma begreppen särskild och samfälld husbehofsskog.

Inom högsta domstolen har anmärkts, att de i 3 och 4 §§ af det remitterade förslaget meddelade bestämmelserna angående begagnandet af allmänningsskog icke hafva sin plats i förevarande lag, med mindre däri äfven intagas öfriga hufvudsakliga bestämmelser angående allmänningsskogarna. Äfven om denna anmärkning icke kan frånkännas sitt berättigande, så synes mig dock den påpekade lagtekniska bristen i förslaget vara af beskaffenhet att icke kunna undvikas utan att från andra synpunkter vissa olägenheter uppstå. De nyssnämnda bestämmelserna i förslagets 3 och 4 §§ synas mig nämligen å ena sidan stå i det sammanhang med dessa lagrums innehåll i öfrigt, att de icke lämpligen kunna ur sitt sammanhang utbrytas. Å andra sidan synas mig ock vissa skäl tala emot det inom högsta domstolen väckta förslaget att åt lagen gifva den vidsträcktare omfattning, att i densamma jämväl intoges vissa angifna bestämmelser angående dispositionsrätten öfver allmänningsskogarne m. m. Såsom jag redan vid mitt anförande till statsrådsprotokollet den 15 maj 1908 erinrat, böra de allmänningar, hvilka komma att utläggas vid framtida efterafvittringar, helt eller till största delen sammanslås med de allmänningar, som inom vederbörande afvittringsområden kunna vara vid den allmänna afvittringen afsatta. Då bestämmelser med afseende på sistnämnda slags allmänningar, såvidt de afsatts vid redan afslutade afvittringar, äro på administrativ väg meddelade, komme, om det inom högsta domstolen väckta förslaget vunne beaktande, efter dylik sammanslagning med afseende på en och samma allmänning att vid sidan af hvarandra i enahanda hänseenden gälla både på administrativ väg och i civillags form meddelade föreskrifter. Till en dylik dubbelhet lära däremot de i 3 och 4 §§ meddelade bestämmelserna angående allmänningsskogar med hänsyn till deras innehåll icke kunna föranleda. På grund af hvad jag sålunda anfört och

då den inom högsta domstolen föreslagna lagbestämmelsen angående förvaltningen af de allmänningsskogar, hvilka framdeles komma att vid afvittringen afsättas, allenast skulle innebära ett återupprepande af hvad som redan gäller på grund af 1905 års Riksdags genom nådiga kungörelsen den 20 april 1906 promulgerade beslut, anser jag mig icke kunna tillstyrka, att den förevarande lagens tillämpningsområde vidgas, på sätt inom högsta domstolen blifvit föreslaget.

Beträffande den afdelning af det remitterade förslaget, hvilken handlar om särskilda husbehofsskogar, hafva i anslutning till inom högsta domstolen framställda anmärkningar vidtagits följande ändringar. 1 och 2 §§ hafva undergått redaktionell omarbetning och den undantagsställning, som för de i 3 och 4 §§ afsedda fall intages af särskild husbehofsskog, tilldelad lägenhet, har bragts till tydligare uttryck. Sistnämnda båda §§ hafva ock kompletterats dels med vissa tidsbestämmelser, dels med uttryckliga stadganden om utsynings och stämplings företagande jämväl för det i 4 § första punkten afsedda fall och om vederbörande skogstjänstemans befogenhet så väl att företaga dylik utsyning och stämpling som att fixera vissa tidsfrister. Ordningsföljden mellan §§ har på föreslaget sätt omkastats, i sammanhang hvarmed en redaktionell jämkning företagits jämväl beträffande förslagets 5 §. De sålunda förändrade bestämmelserna återfinnas i 2—6 §§ af det omarbetade förslaget.

Tvenne högsta domstolens ledamöter hafva satt i fråga, huruvida icke vissa i 2—5 §§ af det remitterade förslaget upptagna detaljbestämmelser borde uteslutas för att ersättas med föreskrifter, meddelade på sätt, som i 10 § sägs. Då de afsedda bestämmelserna emellertid tjäna till att närmare fixera gränserna för ägarens eller åbons rätt att tillgodogöra sig den särskilda husbehofsskogen eller att i vissa fall från allmänningsskog utfå erforderligt husbehofsvirke, synas mig skäl icke föreligga för en ändring af förslaget i denna del.

Beträffande 4 § af det remitterade förslaget har en bland högsta domstolens ledamöter uttalat den mening, att densamma borde i dess helhet ur förslaget utgå. I anledning af hvad till stöd därför anförts må erinras därom, att nyssnämnda lagrum dels afser att innebära en maning till aktsamhet vid skogens skötsel, dels ock åsyftar att för där afsedda händelser garantera ägaren eller åbon en jämnare tillgång på husbehofsvirke och betaga honom möjligheten att förslösa den därvid uppstående extraordinära virkestillgången utan tanke på framtiden. De fördelar såväl från det allmännas som från vederbörande ägares eller åbos synpunkt, hvilka torde kunna uppnås genom ifrågavarande bestämmelse och hvilka i dessa karga och ofta skogsfattiga trakter måste

tillmätas en särskild vikt, lära näppeligen på annan väg stå att vinna, och vill det under sådana förhållanden synas, som om stadgandets undantagsnatur icke bör få föranleda dess utmönstrande.

I 7 § af det omarbetade förslaget har på grund af inom högsta domstolen gjord hemställan föreskrifvits, att samfälld husbehofsskog skall bibehållas oförminskad.

Såsom jag redan vid mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 15 maj 1908 framhållit, synes skogsskötseln å de samfällda husbehofsskogarna i regel böra anläggas på uthållighet. Vid det remitterade förslagets granskning har en bland högsta domstolens ledamöter framhållit såsom önskvärdt, att denna regel måtte göras undantagslös. Ehuru jag af flera skäl icke fullt kan dela denna mening, har jag emellertid, på samma gång jag i anledning af inom högsta domstolen framställda anmärkningar tagit i öfvervägande, huru undantagen från uthållighetsprincipen må kunna angifvas med större tydlighet, än som skett i det remitterade förslaget, jämväl tagit under förnyad ompröfning, huruvida icke dessa undantag må kunna ytterligare begränsas utöfver hvad med det remitterade förslaget afsetts. Framför allt har det synts mig angeläget att söka undvika, att hänsynen till vissa delägares ökade husbehof föranleder ökad utdelning af virke eller pengar jämväl åt öfriga delägare, då detta, såsom ock inom högsta domstolen framhållits, icke öfverensstämmer med syftet med husbehofsskogarnas afsättande. Härvid kommer i betraktande, att beträffande samfälld husbehofsskog med sådant läge, att dess afkastning kan af delägarna in natura uttagas, ökadt virkesbehof för viss delägare kan tänkas tillgodosedt genom skogens afkastning, utan att därför afverkningen behöfver så utsträckas, att den ifrågavarande delägarens virkesbehof täckes af den honom enligt 8 § af det remitterade förslaget tillkommande andelen af det afverkade virket. Genom bestämmelser i det i 6 § af samma förslag afsedda reglementet synes nämligen saken kunna så ordnas, att delägaren i fråga beredes möjlighet att, mot afdrag på utdelningen af följande års afkastning eller mot kontant ersättning, öfvertaga virke, som ej af öfriga delägare in natura uttages. Träffas en dylik anordning, uppstår behof att medgifva afvikelse från uthållighetsprincipen allenast för det fall, att den totala virkeskvantitet, som med tillämpande af denna princip vid visst tillfälle får afverkas, visar sig otillräcklig för bestridande af hvad samtliga delägare behöfva in natura uttaga. Af nu anförda skäl hafva i 8 och 9 §§ af det omarbetade förslaget införts stadganden af innebörd, att en vidsträcktare afverkning, än som med uthållighetsprincipen är förenlig, allenast kan medgifvas, då detta erfordras för beredande

af större tillgång på virke att för delägares extraordinära husbehof användas. Undantagsstadgandets tillämplighet har gjorts beroende af att den vidsträcktare utsyningen är med god skogsvård förenlig och ej kränker meddelägares intressen samt att reglementet för den samfällda husbehofsskogen innefattar bestämmelser till ordnande af de ersättningsfrågor, som uppstå vid utsyning för allenast vissa delägares husbehof. För att än skarpare betona stadgandets undantagsnatur och sålunda förebygga oupphörliga rubbningar i afverkningsberäkningarna och de samfällda husbehofsskogarnas utpinande har möjligheten att öfverskrida uthållighetsprincipen uttryckligen bundits vid förutsättningen, att det ökade husbehofvet har sin grund i extraordinära omständigheter såsom eldsvåda, utflyttning i följd af skifte eller dylikt. Bestämmanderätten i fråga om den extra afverkningens tillåtlighet är lagd i händerna på vederbörande öfverjägmästare.

Emot 9 § af det omarbetade förslaget kan visserligen den invändningen göras, att densamma saknar all tillämplighet med afseende på de samfällda husbehofsskogar, hvilka i förhållande till delägarnas gårdar hafva sådant läge, som omöjliggör virkets uttagande in natura, och att följaktligen delägarna där komma i en sämre ställning än eljest. Denna omständighet, som har sin grund i själfva naturförhållandena och i viss mån äger sin motsvarighet i olikheten mellan förhållandena vid samfällda husbehofsskogar öfver hufvud å ena sidan och vid särskilda husbehofsskogar å den andra, synes mig emellertid icke utgöra tillräckligt skäl emot fastställandet af mera liberala skogsvårdsprinciper för de fall, då detta till obestridlig nytta för delägarna och utan någon verklig olägenhet för skogsvården låter sig göra.

Det af högsta domstolen påpekade redaktionsfelet i det remitterade förslagets 15 § har vid omarbetningen blifvit rättadt.

Hvad i öfrigt enskilda ledamöter inom högsta domstolen vid granskningen af nu ifrågavarande lagförslag anfört har jag icke ansett böra föranleda ändring i förslaget.

Beträffande härnäst förslaget till *lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar* hafva tvenne högsta domstolens ledamöter anmärkt, att detta förslag ginge längre än rättvisa och billighet kräfde, då det beträffande skogsmark, som utlägges vid framtida afvittringar, undantagslöst utesluter den i 2 § skyddsskogslagen omförmälda rätten att påfordra inlösen. Att ålägga en ovillkorlig skyldighet att utan hvarje ersättning underkasta sig den vidtgående inskränkning i äganderätten, som meddelandet af ett förordnande enligt

berörda lagrum kan innebära, vore befogadt, allenast där hänsyn till inskränkningen tagits vid husbehofsskogsanslagets utläggande vid afvittringen.

Hvad sålunda anförts synes mig icke böra föranleda omarbetning af förslaget. Då, på sätt redan framhållits i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 15 maj 1908, i en blifvande afvittringsförfattning föreskrifter komma att meddelas om noggrann undersökning i sammanhang med afvittringen angående tillämpligheten af 2 § skyddsskogslagen på den i afvittringen ingående skogsmarken, lärer allenast mycket sällan kunna förekomma, att nödvändigheten att beträffande viss skogsmark tillämpa nämnda lagrum kommer till synes först efter afvittringen. Skulle emellertid detta någon gång inträffa, så vore för dylika fall, såsom ock inom högsta domstolen antydts, vederbörande skogsägares intressen knappast betjänta med rätten att fordra skogsmarkens inlösande med en penningsumma, på sätt i 2 § skyddsskogslagen föreskrifves, helst det ofta skulle visa sig omöjligt att för den undfångna lösesumman förvärfva annan, lämpligt belägen skog, hvilken icke vore af beskaffenhet att hemfalla under 2 § skyddsskogslagen. Därest den framställda anmärkningen skulle vinna beaktande, blefve det följaktligen nödvändigt att beträffande de sällsynta fall, om hvilka här är fråga, meddela speciella bestämmelser angående ersättningens beskaffenhet, något som i och för sig synes föga tilltalande. Skulle i realiteten något stå att vinna med dylika specialbestämmelser, borde de garantera vederbörande skogsägare ersättning i kronan tillhörig skogsmark eller i form af rätt till afverkning å kronoskog, men en dylik ersättning in natura lärer på grund af bristande tillgång på lämpligt belägen kronoskog icke alltid kunna beredas, ett förhållande, som är ägnadt att ytterligare inveckla lagstiftningsuppgiften. Det lärer sålunda af praktiska skäl vara nödvändigt att underkasta ägarna till vid framtida afvittringar utlagd skogsmark skyldighet att utan ersättning tåla den ifrågavarande inskränkningen.

Departementschefen uppläste härefter i enlighet med det afgifna yttrandet affattade förslag till lag angående husbehofsskogar inom vissa områden och till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar samt hemställde, att desamma måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition Riksdagen till antagande föreläggas.

Hvad departementschefen sålunda föreslagit och hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde,

täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla; och skulle nådig proposition i ämnet, af den lydelse bilagan — vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet
Axel Mörner.